

آموزشی ابتداری

وزارت آموزش و پرورش
معاونت پرورشی، تربیتی و فرهنگی
مقر نشریات، معاونت آموزشی

ISSN :1606-9102

ماهنامه ی آموزشی، تحلیلی و اطلاع رسانی برای آموزگاران، دانشجویان و کارشناسان وزارت آموزش و پرورش
دوره ی بیست و سوم - اسفندماه ۱۳۹۸ - شماره ی بی دربی ۱۸۷ - صفحه ۲۶۰۰۰ - ۲۶۰۰۰ ریال

www.roshdmag.ir

رشد

۳۳ مربی عروسک
کوکی نیست!

۹ اسلام، راهنمای ایجاد
نظم نوین

۶ چرا بادکنک من
شکلات نداره؟

مسابقه‌ی شماره‌ی ۶

نیکوکاری و انصاف

آموزگاران و مخاطبان گرامی مجله، همان‌طور که می‌دانید، در هر شماره مسابقه‌ای داریم که از شما می‌خواهیم در آن شرکت کنید. جواب‌های شما می‌تواند در قالب‌های ادبی یا علمی ارائه شود. در این شماره، با توجه به تناسب نام‌گذاری ۱۴ اسفند به «احسان و نیکوکاری» ما هم به موضوع «عدل و احسان» پرداخته‌ایم.

از دستورات مهم خداوند متعال، رعایت عدل و انصاف، و نیکوکاری و احسان است. به یقین، این حرکت‌های معنوی و مهرورزانه، جامعه‌ی انسانی را به برکات آسمانی آن خواهد رساند.

حال شما به‌عنوان آموزگار یا پدر و مادر دانش‌آموز و به قصد ترغیب و تشویق دانش‌آموزان یا فرزندان خود به این صفات، از کدام راه‌های کاربردی فرهنگ‌سازی خواهید کرد؟

احسان متقابل از نظر شما چیست و چگونه می‌توان در فضای مدرسه‌ای و تعلیم و تربیت آن را جاری ساخت؟

مهلت ارسال پاسخ‌ها: تا ۳۱ فروردین ۱۳۹۹

آموزشی ابتدایی

رشد

ماهنامه آموزشی، تحلیلی و اطلاع رسانی برای
آموزگاران، دانشجومعلمان و کارشناسان وزارت آموزش و پرورش
دوره بیست و سوم - اسفندماه ۱۳۹۸ - شماره‌ی پدربپی ۱۸۷-۴۸ صفحه - ۲۶۰۰۰ ریال

www.roshdmag.ir

اللهم صل علی محمد و آل محمد

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی
دفتر انتشارات و فناوری آموزشی

یادداشت سردبیر - هوش شب عیدی / ۲

تقویم ماه / ۴

گفت‌وگو - چرا بادکنک من شکلات نداره؟ / محمد حسین دیزجی / ۶

● حرکت روی مرز باریک / زهره پیرهادی / ۳۰

نوشتار - اسلام، راهنمای ایجاد نظم نوین / عبدالله نوری گلجائی / ۹

● تخت جمشید / مسعود جوادیان / ۲۸

● زبان بدن ابزاری برای آموزش / الهام فراستی / ۳۸

● آب از کجاست؟ / ژما جواهری پور / ۴۲

برنامه‌ی درسی - قرآن / نقش والدین در پیشبرد برنامه‌ی درسی قرآن در دوره‌ی ابتدایی / رضا نباتی / ۱۲

● علوم / ترکیدن حباب ناباوری / احمد رضا اعرابی / ۳۴

تجربه‌ی کلاسی - تکالیف مهارت محور / ۱۴

● صندلی از اضافه وزن بیزار است / ۴۰

● هیجان موشک‌پرانی! / ۴۷

نوشتن - انشانویسی - اگر می‌توانستیم... / حسین حسینی نژاد / ۱۶

ادبیات - آینه را چیست ندانم گناه! / جعفر ربانی / ۱۸

بهداشت و سلامتی - دوری از ژیلردیا لامبلیا / دکتر احسان الله محمدی / ۲۱

مدرسه‌شناسی - خانمون با من قهرن انگار! / کبری محمودی / ۲۲

طرح درس - از پیله درآمدن / معصومه عبادتی آبندانسری / ۲۴

داستان - مگر آدم چقدر شکلات می‌خواهد؟ / ساره شجاعی، رضیه طاهری / ۲۶

هشت نما - مری عروسک کوکی نیست! / روح... مال میر / ۳۲

معرفی کتاب - ما خوب فکر می‌کنیم / ۴۵

همراهان ما - ۴۸

مدیر مسئول: مسعود فیاضی
سردبیر: اصغر ندیری
شورای برنامه‌ریزی:
دکتر فاطمه رمضان، طیبه حمزه بیگی،
مقصود رزم‌آرای شرق
مدیر داخلی: الهام فراستی
ویراستار: کبری محمودی
مدیر هنری: کوروش پارسا نژاد
طراح گرافیک: ایمان اوجیان
دبیر عکس: پرویز قراگوزلی
نشانی دفتر مجله:
تهران، ایرانشهر شمالی، پلاک ۲۶۶
تلفن: ۰۲۱-۸۸۸۳۹۱۷۸
۹-۱۱۶۱-۸۸۸۳۱-۲۱ (داخلی ۴۲۹)
نمبر: ۰۲۱-۸۸۳۰۱۴۷۸
وبگاه اختصاصی: www.eb.roshdmag.ir
وبگاه: www.roshdmag.ir
پیم‌نگار: ebtedayi@roshdmag.ir
چاپ و توزیع: شرکت افست
صندوق پستی امور مشترکین:
۱۵۸۷۵/۲۳۳۱
تلفن امور مشترکین:
۰۲۱-۸۸۸۶۷۳۰۸
شمارگان: ۱۶۰۰۰

عکس روی جلد: اعظم لاریجانی

قابل توجه نویسندگان و مترجمان:

- مقاله‌هایی که برای درج در مجله می‌فرستید، باید با اهداف و رویکردهای آموزشی - تربیتی و فرهنگی این مجله مرتبط باشند و نباید قبلاً در جای دیگری چاپ شده باشند. ● مقاله‌های ترجمه شده باید با متن اصلی هم خوانی داشته باشند و متن اصلی نیز همراه آن‌ها باشد. چنانچه مقاله را خلاصه می‌کنید، این موضوع را قید بفرمایید. ● مقاله یک خط در میان، بریک روی کاغذ و با خط خوانا نوشته یا تایپ شود. مقاله‌ها می‌توانند با نرم‌افزار «ورد» و روی «لوح فشرده» و یا از طریق پیام‌نگار مجله ارسال شوند. ● نشر مقاله باید روان و از نظر دستور زبان فارسی درست باشد و در انتخاب واژه‌های علمی و فنی دقت لازم مبذول شود. ● محل قراردادن جدول‌ها، شکل‌ها و عکس‌ها در متن مشخص شود. ● مقاله باید دارای چکیده باشد و در آن هدف‌ها و پیام‌نوشتار در چند سطر تنظیم شود. ● کلمات حاوی مفاهیم نامابه (کلیدواژه‌ها) از متن استخراج و روی صفحه‌ای جداگانه نوشته شوند. ● مقاله باید دارای تیتیر اصلی، تیتیرهای فرعی در متن و سوتیتیر باشد. ● معرفی‌نامه‌ی کوتاهی از نویسنده یا مترجم، عناوین و آثار وی پیوست شود.
- لازم به ذکر است مجله در رد، قبول، ویرایش و تلخیص مقاله‌های رسیده مختار است. ● مقالات دریافتی بازگردانده نمی‌شود. ● آرای مندرج در مقاله ضرورتاً مبین رأی و نظر مسئولان مجله نیست.
- علاوه بر این نکات، ضروری است به نکات مهم‌تری که در صفحه‌ی ۴۶ درج شده، توجه فرمایید.

هوش شب عیدی

مرد تقریباً هوشمندی به نام **دانیل گلمن**، به طور جدی واضح نظریه‌ی هوش هیجانی بود. امیدواریم اگر زنده است زیاد هیجان زده نشود و خدا هوش بیشتری به او بدهد! اما باید عرض شود، قبل از او **هوارد گاردنر** بود که به گواهی منابع و لوح‌های چاپی، درباره‌ی هوش و انواع آن حرف زده و مسئول پراکندن این نظریه در میان جوامع دانشگاهی، روشنفکر و تحصیل کرده بود.

البته بحث هوش هیجانی بعدها آن قدر داغ شد که به گمانم اهالی غیر دانشگاهی کوچه و خیابان و بازار را هم به‌سوی خودش جلب کرد و نفعتش را بیشتر اهل تجارت کسب کردند و نامش را دور از چشم و گوش هوارد گذاشتند هوش مالی و سواد بازرگانی. اگر مایلید در زمینه‌ی هوش مالی مطلب بیشتری بدانید و در کلاس مطرح کنید، قصه‌ی صفحه‌ی ۲۷-۲۶ را بخوانید. بگذریم!

اولش تعداد هوش‌های گاردنر از چند تا بالاتر نمی‌رفت، اما بعد به ۷ تا و ۹ تا هم رسید؛ البته بدون احتساب کار بچه‌های زرنگ بازار! چرا این پدیده این همه دامنه‌دار است، خدا می‌داند! اما این را هم بگوییم که محقق این بحث، اول فقط درباره‌ی هوش پژوهش کرد و گفت: هوش «ظرفیتی برای حل مسائل یا تطبیق ساخته‌ها متناسب با مجموعه‌ی فرهنگی» است. سپس هفت هوش معرفی کرد و گفت دو تای اول در مدرسه به دست می‌آیند (که به نظرم خیلی خوب گفته است). سه تای بعدی به هنر مربوط است و ششمی و هفتمی شخصی هستند.

حالا چرا گاردنر از محیط فرهنگی نام برده و بنای دو تای اول را در مدرسه گذاشته است، به منابع رجوع کنید! لیکن، او هر کاری می‌کرد، آن را در قالب یک هوش ساخته و پرداخته می‌کرد و مثل بچه‌ای که تازه به دنیا آمده باشد، یک نام در خور برایش می‌گذاشت. برای مثال به **هوش «دیداری - فضایی»** که توانایی درک پدیده‌های بصری است توجه فرمایید.

یادگیرنده‌های دارای این نوع هوش گرایش دارند با تصویرها فکر کنند. آن‌ها از نگاه کردن به نمودار، تصویر و فیلم

هوش کلامی - زبانی

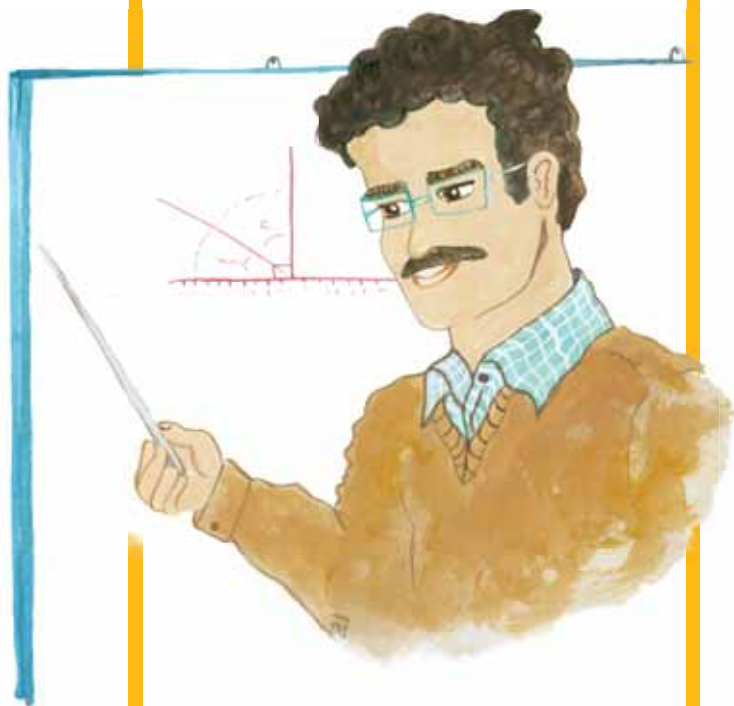
توان استفاده از کلمات و زبان. یادگیرنده‌های با این هوش غالب، مهارت‌های شنیداری تکامل یافته‌تری دارند و غالباً سخنوران برجسته‌ای هستند. آن‌ها با کلمات فکر می‌کنند خوب گوش می‌دهند و در حرف زدن، قصه‌گویی، تدریس، استفاده از طنز و درک معنی کلمه‌ها ماهرند. شغل‌های مناسب برای آن‌ها هم شاعری، روزنامه‌نگاری، معلمی و مترجمی است.

خوششان می‌آید. اگر شغلی هم خواستند، می‌توانند دریانورد، مجسمه‌ساز، کاشف، معمار، طراح داخلی و مکانیک شوند. اما خودمانیم. هوش عجب مقوله‌ی پیچیده‌ای است! هوش را قبل از گاردنر، من از زبان **فردوسی** در شاهنامه دیده‌ام. علاوه بر عقل و دوراندیشی، حکیم توس «نیستی» را هم هوش نامیده است که خوشبختانه گاردنر از آن خبر نداشته یا اگر داشته، به رو نیاورده است. فردوسی عزیز در شاهنامه، در داستان رستم و اسفندیار و سرنوشت اسفندیار می‌فرماید:

ورا هوش در زاولستان بود
به دست تهم پور دستان بود

اما **سعدی** هم درباره‌ی یک فرد به دربخور و دارای کمال و جمال در باب اول گلستان می‌سراید:

بالای سرش ز هوشمندی

هوش منطقی- ریاضی

هم توانایی استفاده از استدلال، منطق و اعداد است. دارندگان این هوش به صورت مفهومی و با استفاده از الگوهای عددی و منطقی فکر و از این راه میان اطلاعات رابطه برقرار می کنند. رشته های شغلی مورد علاقه ی آن ها دانشمند شدن، مهندسی، برنامه نویسی کامپیوتر و ریاضی است.

هوش بدنی- جنبشی

هوش بدنی- جنبشی شامل استعداد کار با اشیاء و به کارگیری حرکات ظریف انگشتان با دست ها و همچنین استفاده از کل بدن است. برخی افراد این دو استعداد را؛ یعنی کنترل حرکات بدنی و کنترل ماهرانه ی اشیاء را با هم دارند.

برای هوش وند و پسوند ساخته، چون هوش قابل و پذیرنده ی انواع بسیار و در حد بی نهایت است. دانشمندان و مدعیان بسیار جایگاه این پدیده را که گویا مغز است و انگار با دل آمیختگی دارد، کاویده اند و هر بار از آن چشمه های بدیع دیده اند. همانا این ذره ی ناچیز در جهان آفرینش و بستر هوش و بینش، یعنی انسان، هنوز در حد اقیانوس ها، کهکشانشاها و تمام تاریخ ناشناس است.

حالا این جانب به آموزگاران و کارشناسان عالم تعلیم و تربیت یک توصیه ی «هوشمندانانه طوری» دارم. اگر این یادداشت نیمه علمی و تمام صمیمی را خواندید، زحمت کشیدید. شرمندهام وقتتان را گرفتم. اما شما که از من باهوش ترید، هوشمندانانه دل بچه ها را به دست بیاورید و «هوش شب عیدی» را فعال کنید.

می تافت ستاره ی بلندی و این شیخ علیه الرحمه، چه هوشیارانه و زیر پوستی بحث را به هوشمندی می کشاند! گاردنر هوش را یک کل در نظر گرفته است و می گوید هماهنگ عمل می کنند. افراد ترکیب یگانه ای از هوش را دارند و بی جهت گیری برای مقاصد خوب یا بد به کار می رود! امروزه هوش چهره و نام های بسیاری گرفته و تعریف هوشمندی به همه جا، حتی دنیای غیر واقعی، یعنی مجازی، هم رسیده و الی ماشاالله مرز و جایگاه و اسباب پیدا کرده است. برنامه های هوشمند، ماشین هوشمند، خانه های هوشمند، چراغ یا تلفن هوشمند و کلاس و تخته ی هوشمند و تا بی نهایت هوشمند. هر کس بعد از این بندگان خدا به این پدیده ی خدایی رسیده،

۵ اسفند، روز بزرگداشت خواجه نصیرالدین طوسی و روز مهندس

خواجه نصیر الدین طوسی، شاعر، فیلسوف، متکلم، فقیه، دانشمند، ریاضی دان و منجم ایرانی سده‌ی هفتم است. به افتخار تولد این دانشمند بزرگ، پنجم اسفند به‌عنوان روز مهندس نام‌گذاری شده است.

۶ اسفند، سالگرد ولادت امام محمدباقر (علیه‌السلام) (اول رجب)

امام محمدباقر (علیه‌السلام)، امام پنجم شیعیان، بنا به روایتی در اول ماه رجب و بنا به روایتی دیگر، در سوم صفر سال ۵۷ در مدینه‌ی منوره دیده به جهان گشود (قمی، ج ۲: ۸۶). در تقویم جمهوری اسلامی ایران، در حال حاضر اول رجب به‌عنوان روز ولادت آن حضرت ثبت شده است (تقویم مؤسسه‌ی ژئوفیزیک). پیشتر مورخان معتقدند، آن حضرت چهار سال پیش از واقعه‌ی کربلا به دنیا آمد و همراه پدر بزرگوارش در این واقعه‌ی جان‌سوز حضور داشت. پدرش **امام علی بن الحسین** (علیه‌السلام)، معروف به «سجاد» و «زین‌العابدین» و مادرش **فاطمه بنت الحسن المجتبی** (علیه‌السلام)، معروف به «ام‌الحسن» و «ام عبدالله» هستند.

۷ اسفند، سالروز درگذشت علی‌اکبر دهخدا

هفتم اسفندماه یادآور روزی است که یکی از بزرگان علم و ادب کشور عزیزمان چهره در نقاب خاک کشید. در هفتم اسفند ۱۳۳۴، علامه علی‌اکبر دهخدا، پس از عمری تلاش در راه اعتلای فرهنگ ایران اسلامی، دیده از جهان فرو بست. کتاب‌های «امثال و حکم»، «شرح حال ابوریحان بیرون»، «چرند و پرند» و مهم‌تر از همه «لغت‌نامه»؛ مفصل‌ترین کتاب لغت در زبان فارسی از آثار اوست.

۸ اسفند، شهادت امام علی‌النقی الهادی (علیه‌السلام) [سوم رجب]

امام علی بن محمد الهادی (علیهما‌السلام) در نیمه‌ی ذی‌الحجه‌ی سال ۲۱۲ قمری، نزدیک شهر مدینه، در روستای «صریا» چشم به دنیا گشود و در سوم ماه رجب سال ۲۵۴ قمری در «سرّ من رأی» (سامرا) به فرمان **معتز عباسی** به شهادت رسید. ایشان پس از پدر بزرگوارشان، حضرت جواد (علیه‌السلام)، پیشوای نهم، ۳۳ سال امامت شیعیان را برعهده داشتند. نام مبارکش «علی»، کنیه‌اش «ابوالحسن»، و القابش «نجیب»، «مرتضی»، «هادی»، «نقی»، «عالم»، «فقیه»، «امین»، «مؤمن»، «طیب»، «متوکل» و «عسکری» هستند. مشهورتر از همه «هادی» و «نقی» هستند. مادر گران‌قدر آن حضرت بانوی بافضیلتی به نام «سمانه‌ی مغریبه» است که به «سیده‌ام‌الفضل» معروف بود.

۲۰ اسفند، وفات حضرت زینب (سلام الله علیها) (۱۵ رجب)

زینب کبری (س)، سومین فرزند حضرت فاطمه (س) و حضرت علی (ع) است. حضرت زینب در واقعه‌ی کربلا حاضر بود و پس از آن نیز در دوران مشقت‌ها و رنج‌ها و شدائد جسمی و روحی که بر ایشان وارد شد و از پی اسارت، در دفاع از حقانیت برادر خود امام حسین (ع)، همانند امام سجاد (ع)، نقشی ویژه داشت. حضرت زینب (سلام الله علیها) پس از بازگشت به مدینه، بر اثر داغ از دست دادن عزیزان و اندوه بی‌پایان واقعه‌ی کربلا، روزبه‌روز از نظر جسمی ضعیف‌تر می‌شد و توان خویش را از دست می‌داد. سرانجام با گذشت هجده ماه و پنج روز از واقعه‌ی کربلا، در ۵۶ سالگی، در ۱۵ رجب سال ۶۲ قمری وفات یافت (عقیقی بخشایشی، ۱۳۷۶: ۳۰۶). آن حضرت، ضمن سفری که به همراه همسر گرامی‌شان، **عبدالله بن جعفر**، به شام رفته بود، به لقاء الله پیوست و همان‌جا به خاک سپرده‌شد.

۱۴ اسفند، روز احسان و نیکوکاری

روز احسان و نیکوکاری حرکت و همایشی ملی برای زدودن چهره‌ی ناپسند فقر و درماندگی و کمک به افراد نیازمند و اقشار آسیب‌پذیر جامعه است. جشن نیکوکاری تجلی عشق و اکرام و روز پروانگی و پروانه شدن است. عاطفه‌ی مردم فهیم ایران در این جشن ستودنی است.

۱۵ اسفند، روز درختکاری

در کشور ما ایران، روزهای ۱۵ تا ۲۲ اسفند به عنوان «هفته‌ی منابع طبیعی» نام‌گذاری شده‌اند. نخستین روز این هفته، یعنی ۱۵ اسفند، «روز درختکاری» نام دارد.

۱۵ اسفند، ولادت امام محمد تقی (علیه السلام)

حضرت امام محمد تقی (علیه السلام) میوه‌ی دل ثامن الحجج (علیه السلام) در دهم رجب ۱۹۵ ق در مدینه‌ی منوره زاده شد. پدر بزرگوارش حضرت امام رضا (ع) و مادرش بانوی بافضیلتی به نام **سبیکه** است که امام رضا (ع) او را «خیزران» نامید.

۱۸ اسفند، ولادت امام علی (علیه السلام) و روز پدر (۱۳ رجب)

بنا به نوشته‌ی مورخان، امام اول شیعیان، امام علی (ع)، در روز جمعه ۱۳ رجب سال سی‌ام عام الفیل و در خانه‌ی خدا متولد شدند. پدر آن حضرت **ابوطالب**، فرزند **عبدالمطلب بن هاشم بن عبد مناف** عموی پیامبر (ص)، و مادرش هم فاطمه، دختر **اسدبن هاشم**، بود. بنابراین، امام علی (ع) از هر دو طرف هاشمی نسب است.

۲۹ اسفند، روز ملی شدن صنعت نفت ایران

قانون ملی شدن صنعت نفت پیشنهادی بود که به امضای همه‌ی اعضای کمیسیون مخصوص نفت در مجلس شورای ملی ایران، در ۱۷ اسفند ۱۳۲۹، به مجلس ارائه شد. مجلس سنانیز در ۲۹ اسفند ۱۳۲۹ این پیشنهاد را تصویب و آن را قانونی اعلام کرد. این تاریخ نقطه‌ی عطفی در تاریخ سیاسی، اقتصادی و مبارزات مردم ایران برای نجات سرمایه‌های ملی این مرز و بوم از دست بیگانگان به شمار می‌رود.

۱. شیخ عباس قمی، منتهی‌الآمال، ج ۲.
۲. تقویم مؤسسه‌ی ژئوفیزیک دانشگاه تهران، مناسبت‌ها، مصوب شورای فرهنگ عمومی.
۳. عبدالرحمن عقیقی بخشایشی (۱۳۷۶)، شام سرزمین خاطرها و خطابه‌ها، نوبت اسلام، تهران.

چرا بادکنک من شکلات نداره؟

با پرپسا ویسمه آموزگار دانش‌آموزان دارای نیازهای ویژه‌ی مدرسه‌ی شهیدان تقی‌زاده - خنداب

اتفاقی وارد این حیطة شد، اما بعد از قبولی در دانشگاه فرهنگیان و آشنایی اولیه با مفاهیم نظری این رشته و حضور در مدرسه‌های استثنایی به‌عنوان کارآموز، آموزش به کودکان دارای نیازهای ویژه را آگاهانه دنبال کرد. با سختی‌های این کار آشناست، اما مصمم گام برمی‌دارد. اهل مطالعه، کسب تجربه و مشتاق یادگیری و آموزش است. خوب می‌داند اگر مهارت‌های مرتبط با این کار را به درستی بیاموزد، سختی‌ها به تدریج آسان می‌شوند. پرپسا ویسمه، آموزگار کلاس چند پایه‌ی مدرسه‌ی استثنایی «شهیدان تقی‌زاده» در استان مرکزی است. فارغ‌التحصیل کارشناسی آموزش کودکان با نیازهای ویژه و گرایش کم‌توان ذهنی از دانشگاه فرهنگیان شهید باهنر همدان است. کلاس او متشکل از پایه‌های آمادگی، مقدماتی و تکمیلی است و هم‌زمان به ۵ دانش‌آموزی که در یک فضا ساعتی از زندگی را با او تجربه می‌کنند، با عشق و محبت تعلیم می‌دهد. گفت‌وگو با او پیش روی شماست.

تکمیلی) اجباری است و دو سال به طول می‌انجامد. البته دانش‌آموز در صورت مستعد بودن می‌تواند در یک سال تحصیلی آمادگی مقدماتی و تکمیلی را بگذراند. پایه‌ی اول در سه سال گذرانده می‌شود. باز هم در صورت مستعد بودن کودک، این پایه می‌تواند کوتاه‌تر باشد. با توجه به تأخیرات ذهنی و رشدی این کودکان، برای شروع آموزش در هر زمینه‌ای، ابتدا باید مفاهیم اولیه و اساسی که در روند یادگیری و تسریع آن مؤثرند، با بچه‌ها کار شود. این امر ممکن است علاوه بر آموزگار، نیازمند همراهی و کمک همکاران کاردرمان و گفتاردرمان نیز باشد. برای نمونه، درباره‌ی کودکی که مشکلات گفتاری و زبانی دارد، نمی‌توان به آموزش الفبا و کلمات پرداخت یا پاسخ‌های بیانی را از او دریافت کرد.

همچنین، در کودکان بیش‌فعال و دچار نقص توجه نیز در ابتدا باید با تمرین‌های مرتبط و متناسب با توانایی کودک، مشکل تمرکز را به حداقل ممکن رساند و بعد فرایند یاددهی و یادگیری را شروع کرد.

از جمله‌ی این تمرین‌ها در پایه‌های آمادگی، می‌توان به بازی‌های تعادلی، دارت، بولینگ، پرتاب حلقه، تقویت حواس دیداری - شنیداری و لامسه، کم کردن محرک‌های محیطی (که باعث حواس‌پرتی می‌شوند)، حفظ تماس چشمی مستمر با دانش‌آموز و در نهایت تغییر لحن کلام و وضعیت ایستادن اشاره کرد. صحبت در این زمینه و پاسخ کامل و جامع به این پرسش، بسیار طولانی است و شاید خود مستلزم یک گفت‌وگو باشد.

● این گروه از دانش‌آموزان توانایی یادگیری چه مباحثی

● آموزگار برای آموزش به دانش‌آموزان دارای نیازهای ویژه باید به چه نکاتی توجه کند. به عبارت دیگر، تفاوت آموزش به این بچه‌ها با دانش‌آموزان عادی در چیست؟ آموزش به این دسته از دانش‌آموزان در ابتدا نیازمند صبر و حوصله‌ی زیاد است، چرا که فرایند یادگیری در این گروه از بچه‌ها نسبت به دیگر دانش‌آموزان نیازمند صرف زمان بیشتری است. هرکدام از این بچه‌ها ویژگی خاص خود را دارد و معلم باید از آن‌ها آگاه باشد. آموزش این دانش‌آموزان معمولاً به صورت فردی است، اما به منظور تقویت مهارت‌های اجتماعی و ارتباطی، گاه از شیوه‌های تدریس و فعالیت‌های جمعی نیز استفاده می‌شود. در این دسته از دانش‌آموزان، گذراندن پایه‌ی آمادگی (مقدماتی)

بهتر است تا حد امکان تدریس به صورت خلاصه و مفید، در حداقل زمان ممکن، صورت بگیرد و با تکرار و تمرین، مباحث آموزش داده و کامل شود.

● **لطفاً یک مثال بزنید که چگونه از بازی برای آموزش و یادگیری در کلاس استفاده می‌کنید.**

برای نمونه، برای تدریس عدد صفر، بادکنک‌هایی را که در آنها شکلات قرار داده‌ایم به کودکان می‌دهیم. البته یک یا چند بادکنک را بدون شکلات می‌گذاریم. فرایند آموزش با بادکنک بازی شروع می‌شود. آموزگار بدون جلب توجه، یکی از بادکنک‌ها را می‌ترکاند. به‌طور طبیعی، توجه کودکان به معلم جلب می‌شود.

با دیدن شکلات‌های خارج شده از بادکنک، کودکان نیز به ترکاندن و پیدا کردن شکلات‌های درون بادکنک خود ترغیب می‌شوند. بعد از ترکیدن بادکنک‌های دانش‌آموزان و پوچ بودن تعدادی از آنها، کودک به مفهوم هیچ دست می‌یابد. بعد از آن می‌توان عدد صفر را معرفی کرد تا کودکان آن را بشناسند. با این روش، علاوه بر مفرح و آسان بودن، ارائه‌ی درس به کودکان راحت‌تر می‌شود و میزان یادگیری و ماندگاری قابل توجهی را شاهد خواهیم بود.

● **همان‌طور که شما هم اشاره کردید، آموزش به این بچه‌ها شکل انحصاری دارد و معلم باید به صورت فرد به فرد کار خود را دنبال کند. در کنار این موضوع، بحث سنجش و ارزیابی عملکرد دانش‌آموز دارای نیازهای ویژه هم مطرح است. در این باره برای ما بیشتر بفرمایید.**

را دارند و چه نکاتی را دیرتر یا کمتر یاد می‌گیرند؟

توانایی‌های یادگیری کودکان، بسته به بهره‌ی هوشی و توانایی‌های آنان، متفاوت است. اما معمولاً درک مفاهیم انتزاعی برای اکثر بچه‌ها سخت‌تر است؛ برای مثال، محاسبات ذهنی و جدول ضرب. این بچه‌ها در درس‌هایی مانند علوم که تجربی و عملی هستند، معمولاً راحت‌تر مفاهیم و محتوا را فرا می‌گیرند، اما در درس‌هایی که نیازمند درک، پردازش و حل و تحلیل‌اند (مانند جمع، تفریق، حل مسئله، جدول ضرب، و روخوانی و صحبت درباره‌ی آن) به صرف زمان و استفاده‌ی مکرر و متفاوت از وسایل کمک‌آموزشی نیاز دارند.

● **معلم برای ماندگاری بهتر مطالب و آموزش عمیق‌تر به این بچه‌ها باید چه تدبیری بیندیشد و چگونه عمل کند؟**

تکرار و تمرین مباحث آموزش داده شده از روش‌های گوناگون، به‌ویژه روش‌هایی که توجه و تمرکز بچه‌ها را جلب می‌کنند، می‌تواند مؤثر باشد.

در طول سال‌های آموزگاری، متوجه شدم که تدریس و تکرار و تمرین مباحث در قالب بازی یا آموزش‌های مجسمی که در آنها کودکان به خودی خود در فرایند یادگیری درگیر شوند، بسیار مؤثر و ماندگار است. جذاب بودن محیط آموزش (کلاس درس) و انعطاف در قوانین کلاسی نیز می‌تواند تأثیرگذار باشد.

نکته‌ای که تمامی همکاران باید در نظر داشته باشند، این است که زمان تدریس برای این دسته از کودکان نباید خیلی طولانی باشد، چرا که به علت نقص توجه و تمرکز، یادگیری سخت خواهد شد. لذا

به صورت فردی و جمعی صورت می‌گیرند که در صورت تثبیت یادگیری، مباحث بعدی آموزش داده می‌شوند. در پایان هر نیمه نیز امتحاناتی از دانش‌آموزان گرفته و کارنامه صادر می‌شود. اگر عملکرد کودک در حیطه‌های خیلی خوب، خوب و یا قابل قبول باشد، کودک به پایه‌ی بعدی می‌رود.

● مهم‌ترین سختی‌ها و دغدغه‌های آموزش به این گروه از دانش‌آموزان را برای ما بفرمایید.

جایگزینی یا حذف مشکلات رفتاری در این دسته از کودکان نیازمند مهارت بیشتری است. اکثر این کودکان تقلید رفتاری دارند که در صورت کنترل نشدن، به سایرین تعمیم می‌یابد.

● هر آموزگاری می‌تواند برای آموزش به دانش‌آموزان خود از فناوری‌های آموزشی و متعددی استفاده کند. شما چه تدبیری دارید؟

برخی وسایل کمک‌آموزشی را اداره در اختیار مدرسه‌ها می‌گذارد. برخی نرم‌افزارها در قالب اپلیکیشن برای آموزش رنگ و صدا و شکل هم قابل دسترس‌اند. ویدیوهای آموزشی و دست‌سازها هم هستند که معلم می‌تواند به فراخور نیاز از آن‌ها استفاده کند.

● برای اینکه خودتان را در این کار و رشته به روز نگه دارید، از چه منابع مطالعاتی بهره می‌گیرید؟

کتاب‌های روان‌شناسی و سایت‌هایی با محور روان‌شناسی رشد، کودکان استثنایی، رشد و شخصیت کودکان، رفتاردرمانی، اختلالات رفتاری و نظایر این را مطالعه می‌کنم.

● ارتباط با والدین دانش‌آموزان بخشی از چرخه‌ی آموزشی هر کلاس است. شما در این باره چطور عمل می‌کنید و والدین بچه‌های دارای نیازهای ویژه چطور می‌توانند در بحث آموزش فرزندان خود مشارکت کنند؟

بسته به عملکرد کودک، راهبردهای آموزشی را در اختیار والدین قرار می‌دهم و یا روزانه در دفتر بچه‌ها به صورت یادداشت برای والدین توصیه‌هایی می‌نویسم تا در منزل با آن‌ها کار شود. در صورت اضطرار یا هماهنگی‌هایی با والدین، از طریق تماس تلفنی و حضوری با آن‌ها در ارتباط هستیم. صفحه‌هایی نیز در شبکه‌های مجازی برای ارتباط و آموزش والدین دارم.

● چه صحبتی برای کسانی دارید که می‌خواهند وارد این رشته شوند و به این گروه از کودکان آموزش بدهند؟

صبر و حوصله لازمی که کار با این دانش‌آموزان است که در صورت وجود علاقه به کار با این دسته از کودکان، قابل دستیابی است. توانایی برقراری ارتباط مؤثر و دوستانه با این دسته از دانش‌آموزان نیز شرط دیگر کار کردن با آن‌هاست. داشتن اطلاعات در حیطه‌ی روان‌شناسی رشد و تربیتی از جمله مواردی است که به سهولت در کار کمک می‌کند.

محتوای آموزشی این دسته از دانش‌آموزان به نسبت کودکان عادی ساده‌تر است، به طوری که بیشتر به آموزش‌های عینی‌تر می‌پردازد و کمتر مباحث انتزاعی مطرح می‌شود. اما این به معنای نپرداختن به مفاهیم انتزاعی نیست و بسته به توانایی کودک، می‌تواند متفاوت باشد. در هر پایه، دفترچه‌های مهارتی نیز وجود دارند که علاوه بر کتاب‌های درسی به دانش‌آموزان آموزش داده می‌شوند. نحوه‌ی ارزشیابی نیز مانند کودکان عادی توصیفی است. در طول سال تحصیلی، امتحانات یا ارزشیابی‌هایی

اسلام، راهنمای ایجاد نظم نوین

بررسی دستاوردهای نرم انقلاب اسلامی

از مهم‌ترین دستاوردهای انقلاب اسلامی، دستاوردهای نرم آن است. برای معرفی این دستاوردها، شناخت آن‌ها لازم و ضروری است. تأثیر انقلاب اسلامی بر نظریه‌های سیاسی، ارائه‌ی الگوی نه شرقی نه غربی، تأثیرگذاری بر مسائل منطقه و همچنین ایجاد و تقویت روحیه‌ی جهادی، از دیگر دستاوردهای نرم انقلاب اسلامی هستند. انقلاب اسلامی ایران پس از شکل‌گیری، به دلیل ماهیت دینی و مکتبی خویش، در رویارویی با قدرت‌های سلطه‌گر قرار گرفت. شعارهای استقلال‌خواهی، دفاع از محرومان، غارت‌شدگان و مظلومان و مستضعفان در عمل انقلاب اسلامی را در مقابل سلطه‌گران جهانی قرار داده بود. از این‌رو، تهدیدها و فشارهای گسترده‌ای از سوی استکبار متوجه انقلاب اسلامی شد. در این وضعیت، جمهوری اسلامی ایران به واسطه‌ی مجاهدت‌های خادمان انقلاب اسلامی توانست دستاوردهای بسیاری اعم از «سخت و نرم» به دست آورد. در این متن برآنیم تا برخی از دستاوردهای نرم انقلاب اسلامی را معرفی کنیم.

تأثیر نظریه‌های سیاسی

صاحب‌نظران در مورد علل شکل‌گیری و وقوع انقلاب‌ها دیدگاه‌های زیادی مطرح کرده‌اند. برخی این دیدگاه‌ها را به حوزه‌های سیاسی، اقتصادی و اجتماعی تقسیم کرده و برخی دیگر آن را بر مبنای مکاتب سیاسی تحلیل می‌کنند. انقلاب اسلامی نشان داد مطالبه‌گری دینی می‌تواند عامل وقوع یک انقلاب باشد (بشیریه، ۱۳۷۲: ۹۵).

تدا اسکاچیول تا قبل از وقوع انقلاب اسلامی، براساس معیارهای لیبرالیستی، معتقد بود انقلاب‌ها در مسیر تغییر ساختارها به وقوع می‌پیوندند. وی تفسیر انقلاب اجتماعی را تنها بر عوامل ساختاری و از پیش تعیین شده مبتنی می‌داند. او در وقوع انقلاب، نقش انقلابیان در گسترش آرمان خود و موفقیت آن‌ها را در این زمینه

انکار می‌کند. او در کتاب خود بر این باور است که انقلاب‌ها ساخته نمی‌شوند، بلکه می‌آیند (اسکاچیول، ۱۳۷۶: ۲۵ - ۲۳).

ارائه‌ی الگوی نه شرقی نه غربی

براساس مبانی هستی‌شناختی انقلاب اسلامی، علاوه بر روابط داخلی، اصل بر این است که در روابط بین‌المللی نیز حاکمیت و تشریح به خداوند متعال اختصاص داشته باشد. **امام خمینی** در این خصوص می‌فرماید: «ما هدفمان بالاتر از آن است. ملی‌گراها تصور کردند هدف ما پیاده کردن اهداف بین‌المللی اسلامی در جهان فقر و گرسنگی است. ما می‌گوییم تا شرک و کفر هست، مبارزه هست. و تا مبارزه هست، ما هستیم. ما بر سر شهر و مملکت با کسی دعوا نداریم. ما تصمیم داریم پرچم «لا اله الا الله» را بر قلل رفیع کرامت و بزرگواری به اهتزاز درآوریم» (امام خمینی، ج ۲۱: ۸۸). اصل ۱۵۴ قانون اساسی نیز تصریح می‌کند: «جمهوری اسلامی ایران سعادت انسان در کل جامعه‌ی بشری را آرمان خود می‌داند و استقلال و آزادی و حکومت حق و عدل را حق همه‌ی مردم جهان می‌شناسد...» (پژوهشکده‌ی شورای نگهبان).

تحقق این حاکمیت از آرمان‌های اساسی اسلام و انقلاب اسلامی نیز به شمار می‌رود که در مقدمه‌ی قانون اساسی به آن اشاره شده و وعده‌ی خداوند متعال است (امام خامنه‌ای: ۱۳۸۵). بنابراین، انقلاب اسلامی وظیفه‌ی خود می‌داند نظامات غیرالهی و ظالمانه‌ی موجود بر عالم را بر هم زند و در مسیری گام بردارد که منتهی به این حاکمیت شود (مقدمه‌ی قانون اساسی). بر این اساس، نمی‌تواند به گونه‌ای برنامه‌ریزی کند که در نهایت خود در این نظامات هضم شود. مقام معظم رهبری در این زمینه می‌فرماید: «هنر بزرگ امام بزرگوار ما این بود که چارچوب محکمی را برای این انقلاب به وجود آورد و نگذاشت این انقلاب در هاضمه‌ی قدرت‌ها و جریان‌های سیاسی مسلط هضم شود. شعار «نه شرقی، نه غربی، جمهوری اسلامی»، یا شعار «استقلال، آزادی، جمهوری اسلامی» که تعلیم امام و خط اشاره‌ی انگشت ایشان در دهان مردم انداخت، معنایش این بود که این انقلاب به اصول ثابت و مستحکمی متکی است که نه به اصول سوسیالیسم اردوگاه شرق آن روز ارتباطی دارد، نه به اصول سرمایه‌داری لیبرال اردوگاه غرب» (امام خامنه‌ای، ۱۳۸۱).

تأثیر بر مسائل منطقه

۱. بر هم زدن معادلات منطقه و جهان

قبل از پیروزی انقلاب اسلامی، ایران، به‌عنوان ژاندارم منطقه، مورد اعتماد آمریکا و دیگر کشورهای استعماری بود. با ایجاد هرگونه جنگ و درگیری، ایران به‌عنوان نماینده‌ی کشورهای استعماری، در آن جنگ حضور داشته و در راستای اهداف آن‌ها گام برمی‌داشته است. به‌طور مثال، حضور ایران در جنگ «ظفار» علیه مردم مسلمان

عمان، و حمایت و کمک به رژیم صهیونیستی در جنگ شش‌روزه‌ی اعراب با اسرائیل را می‌توان نام برد.

با پیروزی انقلاب اسلامی، تعادل قوای منطقه‌ی حساس خلیج فارس و خاورمیانه به هم خورد. شعار اسلام‌خواهی در قلب کشورها و ملت‌های مسلمان با قدرت هر چه بیشتر مطرح می‌شد و مسلمانان، بر محور آن، به صورت یک نیروی متراکم و فشرده درآمدند که با پیروزی انقلاب اسلامی ایران، این نیروی متراکم نمود وسیع‌تر و آشکارتری یافت و می‌رفت که بسیاری از نظام‌های منطقه با الهام از ایران، به دست مردمشان ساقط شوند.

۲. به مخاطره انداختن منابع قدرت‌های بزرگ به‌ویژه آمریکا، در منطقه

قبل از وقوع انقلاب اسلامی، بسیاری از کشورهای استعماری و در رأس آن‌ها آمریکا بسیاری از منافع خویش را از ایران تأمین می‌کردند. شکل‌گیری انقلاب اسلامی موجب شد منافع غرب و به‌ویژه آمریکا در منطقه‌ی استراتژیک خاورمیانه به خطر بیفتد. **برژنسکی**، نظریه‌پرداز مشهور آمریکایی، می‌گوید: «تجدید حیات اسلام در سراسر منطقه یا سقوط شاه و تشنجات ناشی از ایران خمینی (ره)، یک مخاطره مستمر برای منافع ما در منطقه‌ای که حیات جهان غرب کاملاً به آن وابسته است، ایجاد کرده است. بنیادگرایی اسلامی پدیده‌ای است که امروزه آشکارا نظم و ثبات موجود را تهدید می‌کند (داودی، ۱۳۶۸: ۸۰).

مقام معظم رهبری به این مطلب اشاره می‌کند که آمریکایی‌ها همواره منافع خویش را از کشور ایران تأمین می‌کردند. لذا وقوع انقلاب اسلامی شکستی سخت به نظام سلطه و سلطه‌طلبی آنان بوده است. ایشان در این زمینه می‌فرمایند: اینکه ملاحظه می‌کنید بعد از پیروزی انقلاب تاکنون آمریکایی‌ها از دشمنی با ملت و کشور و نظام جمهوری اسلامی هرگز دست نکشیده‌اند و یک لحظه از دشمنی باز نایستاده‌اند، علت همین است. اینجا پایگاه سیاسی و اقتصادی امن و امان آمریکایی‌ها بود. اما فکر اسلامی و ایمان اسلامی این ملت را بیدار کرد و آن‌ها توانستند به برکت اسلام دست این سلطه‌طلب زیاده‌خواه زورگوی چپاولگر را کوتاه کنند. در واقع، اسلام در کشور ما بزرگ‌ترین ضربه را به استکبار آمریکایی زده است. بنابراین، آن‌ها هم بزرگ‌ترین کینه را دارند و برای مهار اقداماتی می‌کنند (بیانات در خطبه‌های نماز جمعه‌ی تهران: ۱۳۸۱/۹/۱).

۳. گسترش بیداری اسلامی و رشد نهضت‌های آزادی‌بخش

جریان‌های مقاومت اسلامی در قبل از انقلاب اسلامی وجود داشته‌اند. این جریان‌ها به‌طور عمده به دلیل ترس از حاکمان و همچنین ناآگاهی از نتایج فعالیت‌های خویش، منفعلانه عمل می‌کردند. علاوه بر این، شکست برخی از جریان‌های اسلامی نیز عاملی برای عملکرد انفعالی آن‌ها بوده است. با وقوع انقلاب اسلامی، در میان ملت‌ها، به‌ویژه ملت‌های مسلمان، جرأت برخورد با حاکمان

دست‌نشانده ایجاد شده است، به طوری که رفته‌رفته به واسطه‌ی انسجام فکری و عملکردی، به بیداری اسلامی در منطقه‌ی غرب آسیا منجر شد. اگر جوهره‌ی اصلی قیام‌ها و انقلاب‌های منطقه را در احقاق حقوق مردم، کنار زدن سیطره و سلطه‌ی استکبار جهانی، احیای عزت و کرامت از دست رفته و عدالت‌طلبی بدانیم، خواسته یا ناخواسته، نقش و جایگاه اندیشه‌ی انقلاب اسلامی را در این حرکت‌ها پذیرفته‌ایم. با دقت نظر در ماهیت انقلاب اسلامی، این نکته مشخص می‌شود که ماهیت بیداری اسلامی همانند ماهیت انقلاب اسلامی است و هر دوی آن‌ها در جهت احیا و تجدید عزت و کرامت ملی اسلامی که در طول زمان با دیکتاتوری حاکمان فاسد و سلطه‌ی سیاسی آمریکا و غرب در هم شکسته و پامال شده بود، گام برداشته‌اند (امام خمینی (ره)، ج ۵: ۷۸).

مقام معظم رهبری نیز بیداری اسلامی در منطقه را حاصل روح انقلاب اسلامی می‌دانند. ایشان در این زمینه می‌فرمایند: «این بیداری اسلامی که مشاهده می‌کنید، چه بگوییم، چه نگوییم، چه به رو بیاوریم، چه نیاوریم، چه دیگران به رو بیاورند، چه نیاورند، اثر گرفته از حرکت عظیم ملت ایران است. این انقلاب عظیم، این انقلاب بزرگ، این تحول بنیان‌برافکن سنت‌های طاغوتی و نظام طاغوتی و نظام سلطه، ملت ایران را به یک اسوه تبدیل کرد (بیانات رهبر معظم انقلاب، ۹۰/۵/۲۴).

در بسیاری از دستگاه‌ها رسوخ کرد. امروز هم شما در کمک‌رسانی همین روحیه را مشاهده می‌کنید (بیانات در سال ۱۳۸۶).

مهم‌ترین تأثیر انقلاب اسلامی بر احیای ارزش‌ها و آگاهی‌های اسلامی، القای تفکر اسلام سیاسی بود؛ اسلامی که به زعم بسیاری، در صفحات کهن تاریخ فرتوت شده و از اذهان رخت بر بسته بود، اینک با هسته‌ای قدرتمند و امواجی فراتر از مرزهای ملی بازگشته و به جهانیان صادر شده است (حشمت‌زاده، ۱۳۸۵: ۸۳ - ۹۰). انقلاب اسلامی ایران یکی از بزرگ‌ترین رخدادهای اجتماعی است که نیمه‌ی دوم قرن بیستم را فرا گرفته است. در جهانی که تغییر و تحولات مستمر، مرزهای طبیعی جوامع را در نور دیده و سرنوشت ملت‌ها را به هم پیوند زده است، پدیده‌ای به این گستردگی و عظمت، نه تنها نهادها و نظام‌های یک ملت و یک قوم را در هم ریخته و سرنوشت تاریخی آنان را در مسیر تغییرات بنیادی قرار داده است، بلکه گسترش موج حرکت‌های اسلامی و اوج‌گیری نهضت‌های بنیادگرایی در منطقه و کشورهای مسلمان، به یکی از عمده‌ترین پدیده‌های سیاسی دهه‌ی ۱۹۸۰ و در واقع نیمه‌ی دوم قرن بیستم تبدیل شده است. اکثر قریب به اتفاق محققان مسائل اسلام منتقد القول‌اند که انقلاب اسلامی ایران و صدور آن، بزرگ‌ترین محرک جنبش‌های سیاسی اسلامی بوده است.

البته منظور از الگوگیری از ایران آن نیست که همان ساختار حاکم بر جمهوری اسلامی در آن کشورها نیز شکل بگیرد، بلکه الگوگیری از ایران به معنای قرار دادن اسلام در مدار حرکت و راهنمای ایجاد نظم جدید و تدوین خواسته‌هاست و طبیعی است که هر کشوری، بنا به شرایط و مقتضیات خود، ساختار مشخصی را ترسیم می‌کند.

منابع

۱. اسکاچیول، تدا (۱۳۷۶). دولت‌ها و انقلاب‌های اجتماعی. ترجمه‌ی سیدمجید روئین‌تن. سروش. تهران.
۲. امام خمینی (ره)، روح‌الله (۱۳۷۸). صحیفه‌ی امام خمینی (ره). مرکز تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره).
۳. بشیریه، حسین (۱۳۷۲). انقلاب و بسیج سیاسی. دانشگاه تهران. تهران. بیانات امام خامنه‌ای.
۴. حشمت‌زاده، محمدباقر (۱۳۸۵). تأثیر انقلاب اسلامی ایران بر کشورهای اسلامی. پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه‌ی اسلامی.
۵. ضیائی بیگدلی، محمدرضا (۱۳۹۷). حقوق بین‌الملل عمومی. گنج دانش. تهران.
۶. فوکو، میشل (۱۳۷۹). ایران: روح یک جهان بی‌روح. ترجمه‌ی نیکو سرخوش و افشین جهان‌دیده. نشر نی.
۷. قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران.
۸. هادیان، ناصر (۱۳۷۵). نظریه‌ی تدا اسکاچیول و انقلاب اسلامی. مجله‌ی راهبرد. شماره‌ی ۹.
۹. هانتینگتون، ساموئل (۱۳۷۰). سامان سیاسی در جوامع دستخوش دگرگونی. ترجمه‌ی محسن ثلاثی. نشر علم. تهران.

ایجاد و تقویت روحیه‌ی جهادی

روحیه‌ی جهادی و انقلابی از ویژگی‌هایی است که می‌توان با آن کارهای مشکل و پیچیده را به سرانجام رساند. جوانان انقلابی با برخورداری از این ویژگی به حل و فصل بسیاری از مشکلات پرداختند؛ ام از مبارزه با طاغوت، دفاع مقدس، شکوفایی در مبارزه با تحریم‌ها و موفقیت در به دست آوردن طرح‌های علمی - پژوهشی مثل رشد و ارتقا در دانش پزشکی و دانش انرژی هسته‌ای. مقام معظم رهبری با اشاره به این مطلب، ارتقا در زمینه‌های مختلف را حاصل روح و فرهنگی جهادی می‌داند که در دوران انقلاب اسلامی به جوشش و بالندگی رسیده است. ایشان در این زمینه می‌فرماید: «در نظام جمهوری اسلامی و به برکت انقلاب اسلامی، همه‌ی تلاش‌ها سرعت و کارایی مضاعفی پیدا می‌کنند. آنچه انقلاب اسلامی به مردم ما داد، فرهنگ جهادی بود. فرهنگ جهادی در همه‌ی صحنه‌ها و عرصه‌ها به کار می‌آید و در زمینه‌ی کارهای زیربنایی کشاورزی و دام‌داری و امثال این‌ها هم از اول انقلاب، روح و فرهنگ جهادی وارد میدان شد. اما همان حالت حرکت، پیشرفت و جهش که در خود انقلاب موجود بود، در این‌ها هم وجود داشت و ما اثرش را هم در بیرون دیدیم. در دفاع هشت‌ساله، بسیج و تحرک مردم را دیدید. در میدان کار و سازندگی و پیشرفت، روحیه‌ی جهادی را دیدید که البته مخصوص جهاد سازندگی هم نماند. این روحیه

نقش والدین در پیشبرد برنامه‌ی درسی قرآن در دوره‌ی ابتدایی

حضرت علی(ع):

«پدر باید برای فرزند خود نام خوب انتخاب کند، او را با ادب و نیکو تربیت کند و به او قرآن بیاموزد»
(نهج‌البلاغه، حکمت ۳۹۱).

امروز را خوب بشناسند و تفاوت‌های امروز و دیروز آن را خوب و جامع بفهمند. مثلاً بیش از ۹۵ درصد جامعه را افراد با سواد تشکیل می‌دهند. به این خاطر، معلمان باید حرف‌های نو، راهبردی و سازنده داشته باشند تا نسل جدید آن را بپذیرد. در سند تحول بنیادین که برنامه‌ی راهبردی است برای ایجاد تحول در آموزش و پرورش کشور، ابعاد خانواده‌ی مطلوب از زوایای گوناگون دیده و تعریف شده است. این سند ناظر به آینده و مبتنی بر آینده‌پژوهی و در ذیل سند چشم‌انداز ۱۴۰۴ کشور تهیه و تنظیم شده است. هدف و انگیزه‌ی سند تحول بنیادین، ایجاد بستر مناسب برای رسیدن به تعلیم و تربیت اسلامی است. در این راستاست که تبدیل نظام آموزشی کنونی به نهادی فرهنگی - تربیتی، برنامه و راهکار محوری دست‌اندرکاران تهیه، تولید و اجرای سند تحول بنیادین است.

والدین و درس قرآن

نقش خانواده در میزان علاقه‌مندی و توجه دانش‌آموزان به قرآن کریم انکارناپذیر و بلکه حائز اهمیت است؛ به‌ویژه آنکه رفتار والدین در گرایش فرزندان به مفاهیم دینی تأثیر ویژه‌ای دارد. علاقه و توجه والدین در رشد فرهنگ قرآنی فرزندان تأثیرگذار است. هر خانواده‌ی مسلمانی به قرآن‌آموزی کودک خود علاقه‌مند است، اما علاقه‌مندی به یک موضوع، با اقدام عملی دربارگی آن متفاوت است. مشارکت والدین در پیشبرد برنامه‌ی درسی قرآن در دوره‌ی ابتدایی چشمگیر و مؤثر است، اما این مشارکت در دوره‌های تحصیلی بالاتر کمتر دیده می‌شود. البته این روند محصول تعاملات اجتماعی و فرهنگ جامعه و از جمله فشار کنکور است. این موضوع باعث شده است به مرور انتظار والدین از فرزندان در زمینه‌ی فراگیری قرآن کم‌رنگ‌تر شود (البته در سایر درس‌ها هم کم و بیش وضعیت همین‌طور است). و اگر آموزش

آموزگار حرفه‌ای همواره به نقش تعیین‌کننده‌ی والدین در پیشبرد برنامه‌های درسی اذعان دارد و در برنامه‌ریزی آموزشی خود به آن توجه می‌کند. او از خود می‌پرسد: آیا والدین با چارچوب کلی برنامه‌ی درسی آشنا هستند؟ آیا آنان به ارتقای کیفیت یادگیری فرزندانشان توجه می‌کنند؟ آیا آنان با روش‌های نظارت و پشتیبانی از برنامه‌ی درسی آشنایی دارند؟ آیا از توصیه‌های برنامه‌ریزان درسی اطلاع دارند و مقدمه‌ی کتاب‌های درسی دانش‌آموزان را مطالعه می‌کنند؟ آیا والدین در فرایند یادگیری فرزندانشان با معلم تعامل و مشارکت دارند؟ آیا والدین دانش‌آموزان به شرکت در کلاس‌های آموزشی و توجیهی نیازمند هستند؟ بسیار مناسب است در همان آغازین روزهای سال تحصیلی والدین دانش‌آموزان را به مدرسه دعوت و درباره‌ی سؤال‌های بالا با ایشان گفت‌وگو کنیم؛ به‌ویژه درباره‌ی درس‌هایی چون قرآن که معمولاً والدین اطلاع چندانی از آن‌ها ندارند.

خانواده در سند تحول بنیادین

سند تحول بنیادین از خانواده‌ای سخن می‌گوید که «خانواده‌ی آینده» است، چرا که ویژگی‌های خانواده، به‌عنوان یک نهاد اجتماعی و یک نظام، با گذشته بسیار متفاوت است. خانواده‌ی امروز، هسته‌ای شده است، در حالی که قبلاً گسترده و پیوسته بود. این تفاوت، بر روند تعلیم و تربیت نیز تأثیر گذاشته است. شکاف نسلی امروز در واقع شکاف عصری است، چون با دو نوع فرهنگ، ادبیات، برداشت، نگاه و زندگی بین افراد خانواده روبه‌رو هستیم. آموزگاران باید خانه و خانواده‌ی

۱۰ راهکار پیشنهادی

نقش مثبت والدین در پیشبرد برنامه‌ی درسی قرآن انکارناپذیر است. خوب است آموزگار محترم در این زمینه، ضمن برگزاری کلاس آموزشی - توجیهی برای والدین، ده راهکار زیر را به ایشان پیشنهاد کند:

۱. برای فرزندانمان الگوی عملی باشیم. بگذاریم کودکان ما را در حال خواندن قرآن و نماز ببینند. آن‌ها آنچه را ما می‌گوییم نمی‌شوند، بلکه به آنچه ما عمل می‌کنیم، تبدیل می‌شوند.
۲. پیش‌گفتار کتاب درسی آموزش قرآن کودک خود را حتماً به صورت دقیق مطالعه کنید.
۳. فرزندان عزیزمان باید با تشویق‌ها و راهنمایی‌های لازم و به موقع، سادگی یادگیری قرآن را احساس کنند. از این‌رو، «تشویق به موقع» و ایجاد «احساس موفقیت» در آن‌ها، دو کلید طلایی کسب موفقیت هستند.

۴. می‌توانید با تهیه‌ی لوح فشرده‌ی آموزش قرآن برای کودک خود، به یادگیری کامل‌تر و زیباتر قرآن به او کمک کنید تا آنچه را در مدرسه آموخته است، در خانه هم تمرین کند.

۵. حفظ آیات درسی قرآنی کتاب الزامی نیست، ولی اگر فرزند شما به حفظ آن‌ها علاقه نشان می‌دهد، او را به انجام این کار تشویق کنید. به این ترتیب، زمینه‌ی مشارکت او را در مسابقات قرآن مدرسه نیز فراهم می‌کنید.

۶. در هر درس، یکی از عبارتهای زیبا، کوتاه و حکمت‌آمیز با عنوان «پیام قرآنی» آمده است. حفظ پیام قرآنی و ترجمه‌ی آن الزامی نیست، ولی اگر فرزند شما به حفظ پیام علاقه‌مند است، او را به این کار تشویق کنید تا بتواند به تدریج آن‌ها را سرلوحه‌ی زندگی خویش قرار دهد.

۷. اگر خودتان با روش‌های آموزش روخوانی قرآن آشنایی دارید، از کتاب درسی پیشی بگیرید و هیچ قاعده‌ای را علاوه بر آنچه در کتاب آمده است، به او نیاموزید. به یاری خداوند، این آموزش در پایه‌های بعد با نظم خاصی پیشرفته‌تر و کامل‌تر خواهد شد.

۸. هیچ‌وقت بر کودک خود سخت نگیرید، بلکه موفقیت‌های او را ارج نهید و با ملاحظت، نرمی، صبر و حوصله به او کمک کنید ضعف‌های خود را جبران کند.

۹. در دوره‌ی دوم ابتدایی (پایه‌های چهارم تا ششم) فرزند شما علاوه بر روان‌خوانی آیات کتاب درسی، با آموزش ترجمه‌ی برخی از عبارتهای ساده و پرکاربرد قرآنی نیز آشنا می‌شود.

۱۰. به یاد داشته باشید نقش والدین در پیگیری و نظارت بر حسن اجرای آموزش قرآن در مدرسه بسیار مهم است. پس یاور قرآنی آموزگار فرزند خود باشید.

قرآن و فایده‌های آموزشی آن و رابطه‌ی آن با سایر درس‌ها و اشتغال برای خانواده‌ها مشخص و تعریف شود به یقین وضعیت بهتر خواهد بود. پیاده‌سازی این مهم به میزان توانایی، علاقه و دغدغه‌مندی مدیر مدرسه و آموزگار مربوط بستگی دارد.

راز داشتن فرزندان صالح

راز داشتن فرزندان صالح و متدین را می‌توان در «میزان ارتباط والدین با قرآن کریم» جست‌وجو کرد. در این زمینه، آموزش و پرورش، رسانه‌های عمومی و مسئولان فرهنگ تبلیغی و ترویجی جامعه باید لزوم یادگیری و پرداختن به قرآن کریم را برای خانواده‌ها تبیین کنند. متأسفانه این موضوع در جامعه مغفول مانده است. در برنامه‌های آموزشی، به‌ویژه در برنامه‌ی دوره‌ی ابتدایی، تدابیری اندیشیده شده است تا والدین با برنامه‌ی درسی مرتبط و هماهنگ شوند. مانند تعیین دو صفحه از مقدمه‌ی هر یک از کتاب‌های درسی قرآن دوره‌ی ابتدایی برای والدین محترم.

نقش الگویی والدین

در حال حاضر، برخی والدین با قرآن کریم ارتباط بسیار کمی دارند و اغلب ایشان در طول سال تحصیلی کمترین پیگیری را درباره‌ی آموزش قرآن در مدرسه دارند. در حالی که برای دستیابی به فضای مطلوب در نظام آموزشی، نیازمند همکاری خانه و مدرسه هستیم. برای برآورده شدن انتظاراتی که از آموزش قرآن وجود دارد، باید تمام امکانات و عوامل نظام آموزشی دست به دست هم دهند تا از طریق معلمان توانمند، عرصه را برای رسیدن به حد مطلوب فراهم سازند. مهم‌ترین و مؤثرترین شیوه در این راه، تبیین «نقش الگویی والدین» است.

شکل ۱

شکل ۲

شکل ۳

می‌کشیم. همان‌طور که در شکل ۱ ملاحظه می‌فرمایید، در مرکز، عدد ۱ را با ماژیک قرمز و با ماژیک سیاه اعداد ۱۰، ۱۰۰ و ۱۰۰۰ را در ناحیه‌ی بعدی روبه‌روی هم می‌نویسیم.

در همین جا می‌توانیم تکراری بر آموزش‌شمان داشته باشیم که عدد ۱ با دہ برابر شدن و صد برابر شدن و ... به چه عددی تبدیل

تکالیف مهارت‌محور

فرزانه صدیقی، آموزگار پایه‌ی چهارم دبستان سما، واحد نیشابور خراسان رضوی است. می‌گوید: «در صورتی که مهارت‌ها و دانش آموخته شده باعث ایجاد تغییر معنادار در زندگی شود، آن‌گاه می‌توان گفت این فرد انسانی باسواد است.»

یکی از اساسی‌ترین تکالیف مهارت‌محوری که هر ساله به‌عنوان تجربه‌ای قشنگ در کلاسش انجام می‌دهد، تقویت فن بیان بچه‌ها و اعتماد به نفسشان است. با تعیین مبحثی از کتاب به‌عنوان تدریس دانش آموز، به هریک از آن‌ها فرصت ابراز وجود می‌دهد. همه باید تدریس کنند و این آموزگار است که گوش می‌دهد و یاد می‌گیرد و چه بسا شاید دو یا سه زنگ به خاطر یک دانش آموز که در این مهارت ضعف دارد، گرفته می‌شود. «تجربه‌ی وی را در آموزش و انجام تکالیف مهارتی بخوانید.»

تلفیق

برای تلفیق مباحث آموزشی با مهارت‌های زندگی و دست‌ورزی، می‌توانیم دانش‌آموزان دوره‌ی ابتدایی را به جایگاه اجتماعی‌شان به‌عنوان راهبر، راهنمایی کنیم. در ادامه، یک بازی مهارت‌محور و یک فعالیت مهارت‌محور را که به فصل اول ریاضی پایه‌ی چهارم، مبحث عددنویسی و ماشین‌های ورودی و خروجی مربوط است، تقدیم می‌کنم.

بازی مهارت‌محور دارت اعداد (شکل ۲و)

هدف: تقویت مهارت دقت و تمرکز، تقویت مهارت عددنویسی و کاربرد جدول ارزش مکانی، مقایسه‌ی اعداد، جمع و تفریق اعداد، تقویت مهارت‌های زندگی از جمله: تعامل با یکدیگر در کار گروهی، رعایت حق دیگران، ایفای نقش در بازی، پذیرش شکست‌های زندگی، مغرور نشدن به بُرد، امید برای بهتر شدن، و رقابت صحیح.

وسایل مورد نیاز: یونولیت مربعی شکل سفیدرنگ در ابعاد متوسط، ماژیک سیاه و قرمز، سوزن‌های دارت، دانش‌آموزان، تخته‌ی سیاه یا سفید.

ساخت ابزار بازی: روی یونولیت سفیدرنگ دایره‌ای بزرگ

شکل ۵

شکل ۴

اعضای گروه را به ایجاد انگیزه و انتقال انرژی مثبت تشویق کرد.

نحوه ارزیابی آموزشی - عملکردی (شکل ۵)

یکی از اعضای هر گروه، در ابتدای پرتاب گروهش، در کنار تخته قرار خواهند گرفت و امتیازهای بچه‌ها را در جدول ارزش مکانی که در سمت راست تخته کشیده شده است، ثبت خواهد کرد. امتیاز می‌تواند با مشورت اعضای تیم و کمک آن‌ها نیز ثبت شود. برای مثال، نفر اول با اولین پرتاب امتیاز صد هزار را کسب کرده است. پس در قسمت صدگان هزار، یک را می‌نویسد؛ یعنی یک بسته صد هزار تایی. همین‌طور نفر دوم با پرتاب بعدی امتیاز ۱۰۰ را می‌آورد که سرگروه، یک را در قسمت صدگان می‌نویسد. اگر نفر بعدی دوباره امتیاز ۱۰۰ را کسب کند، سرگروه عدد یک را زیر عدد یک قبلی می‌نویسد و در انتها به جای مرتبه‌هایی که امتیازی کسب نشده است، صفر می‌گذارد و امتیاز گروه خودش را جمع می‌زند. یک نفر دیگر باید این امتیاز را در جدول امتیازها ثبت کند تا مهارت نوشتن عدد را در جدول ارزش مکانی که باید از راست به چپ و از کمترین مرتبه صورت پذیرد، ارزیابی کند. لینک دو عدد از فیلم‌های تدریس را که در آپارات بارگذاری شده است مشاهده می‌فرمایید.

<http://www.aparat.com/v/KSIVP>

<http://www.aparat.com/v/KxpWR>

واحدهای «آداب و مهارت‌های زندگی اسلامی» مجموعه‌ای از حفظیات نیستند که آموزگار بخواهد با بیل و کلنگ تدریس آن‌ها را در ذهن دانش‌آموزان کلاس کاشت و برداشت کند، بلکه آداب و مهارت‌ها جزئی از زندگی تک‌تک این نونهالان هستند که ریشه‌هایش قبل از تولد توسط تک‌خالق هستی در اعماق وجودشان شکل گرفته است. مری خوب آن است که بتواند از رشد علف‌های هرز در کنار این جوانه‌های پاک لوح وجود کودک جلوگیری کند و در کنار بارش رحمت و مهربانی، از گرمای مهر ازلی مدد جوید و این جوانه‌ها را به ثمر برساند.

می‌شود. قوانین بازی را در ابتدا به بچه‌ها می‌گویم. نحوه‌ی پرتاب سوزن‌های دات را به بچه‌ها آموزش می‌دهم. از بچه‌ها می‌خواهم در گروه خود مشورت کنند. به این ترتیب، مهارت کار گروهی در آن‌ها تقویت می‌شود، زیرا انرژی مثبت اعضای گروه، تأثیر زیادی روی دقت و تمرکز بچه‌ها خواهد داشت.

رقابت صحیح (شکل ۳)

رقابت صحیح را به بچه‌ها آموزش می‌دهم تا به حسادت تبدیل نشود. در تقویت این مهارت زندگی، بچه‌ها خواهند فهمید که تنها از نظر عملکرد آموزشی ارزیابی نخواهند شد. تمام احساسات آن‌ها، اعم از بد یا خوششان، ارزشیابی می‌شود و برنده‌ی واقعی گروهی است که به خوبی از پس هر دو مهارت برآمده باشد.

گروه‌بندی و بیان قوانین

آموزگاران محترم، تعداد دانش‌آموزان کلاسستان را در نظر بگیرید و سپس گروه درست کنید. سعی کنید تعداد اعضای گروه از پنج نفر بیشتر باشد، چون در کنار ارزیابی آموزشی بچه‌ها، مهارت‌های زندگی آن‌ها را نیز باید ارزیابی کنید و هرچقدر تعداد اعضای گروه بیشتر باشد، مهارت تعامل در گروه بیشتر به چالش کشیده خواهد شد.

انجام تکلیف (شکل ۴)

بچه‌ها با گفتن جمله‌ی خدایا شکرت (تلفیق تدریس مهارتی فصل اول فارسی و طرح کرامت) کار خود را در گروه خود شروع خواهند کرد. بعد از مشورت در گروه به صورت صف و پشت سر هم در جایگاه پرتاب قرار خواهند گرفت و تمام مهارت‌هایی را که به آن‌ها آموزش داده‌ایم، با مهارت ایفای نقش خود به نمایش خواهند گذاشت. در این میان شما نظاره‌گر ایفای نقش بچه‌ها در انجام تکلیف مهارت‌محور آن‌ها خواهید بود. به‌طور قطع، بچه‌هایی را خواهید دید که در هنگام پرتاب اعتمادبه‌نفس پایینی دارند. باید

اگر می توانستم ...

۳۶ فعالیت نگارشی برای تقویت انشانویسی
در دوره‌ی دوم ابتدایی

در این مجموعه از سلسله مطالب نوشتن - انشانویسی، به ۳۶ فعالیت نگارشی اشاره خواهد شد. تقویت تخیل، شناخت شباهت‌ها و همچنین جمله‌سازی با کلمات بی‌ربط و چندین مثال دیگر را تا به حال خوانده‌اید. در ادامه به بحث جمله‌های آغازین و مثال‌هایی از آن توجه فرمایید.
بازتاب نظرات خوانندگان مجله در این بخش حاکی از رضایت و استفاده‌ی آنان از این بحث است.

جمله‌های آغازین

«جمله‌های آغازین» فرصت‌های بی‌ظنیری را در اختیار دانش‌آموزان قرار می‌دهند تا احساسات، تجربه‌ها و آگاهی‌های خویش را روی کاغذ بیاورند. منظور از این روش آن است که با استفاده از جمله‌ها یا عبارت‌هایی، دانش‌آموزان را به نوشتن بیشتر تحریک کنیم. در این روش چیزهایی به یاد آن‌ها می‌آید که دیگر نیازی به اینکه کسی در نوشتن کمکشان کند نیست. دنبال اینکه چگونه شروع کنند، نمی‌گردند. به راحتی می‌توانند قلم را روی کاغذ بگذارند و ادامه دهند. طبیعی است هر روشی برای عده‌ای راحت است و برای برخی سخت. برای همین باید آمادگی داشت برای کسانی که در نوشتن درباره‌ی یک موضوع دچار مشکل می‌شوند، از روش و موضوعی دیگر استفاده کرد. چون بخشی از نوشتن ذوقی است و با اجبار میانه‌ای ندارد و اگر به کار گرفته شود، نتیجه‌ی عکس می‌دهد. باید مراقب بود با بچه‌هایی که نمی‌نویسند و اساساً نوشتن را دوست ندارند، مدارا کرد و تا پایان سال کوشید آنان اندکی از نوشتن لذت ببرند. توجه به این تفاوت‌های فردی در زنگ انشاء، کلاس را از یکنواختی و اجبار بیرون می‌برد.

در کاربرد روش استفاده از جمله‌ها یا عبارت‌های آغازین، توجه به چند نکته ضروری است:

۱. جمله‌های انتخابی با سن و سال بچه‌ها متناسب باشند.
۲. به تجربه‌های آنان گره بخورند.
۳. آموزگار هم همراه دانش‌آموز تجربه‌ی خویش را بنویسد.

۴. قضاوت روی نوشته‌ها صورت نگیرد.

۵. در آغاز، نوشته‌ی هر کس به همان صورت اولیه پذیرفته شود.

نکته‌ی ۱:

این روش را می‌توانیم به چند صورت دنبال کنیم:

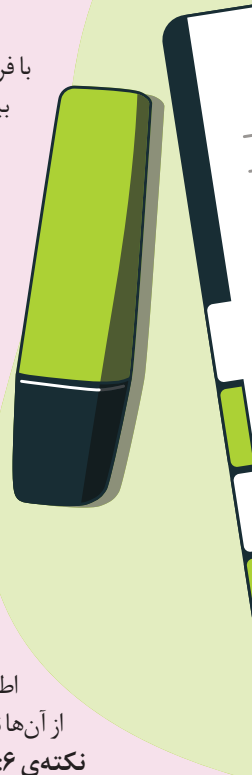
۱. هر دانش‌آموز به صورت فردی بنویسد.
۲. به صورت گروهی موضوع را دنبال کنند.
۳. به صورت کلاسی باشد؛ به این ترتیب که هر دانش‌آموز ادامه را بنویسد و به دانش‌آموز بعدی بدهد تا او کار را ادامه دهد، تا نفر آخر کلاس.
۴. به صورت بازی، در خانه به همراهی پدر، مادر، خواهر یا برادر کامل شود.

نکته‌ی ۲:

با مثال زدن یکی دو مورد در کلاس، از بچه‌ها خواهیم آنان نیز پیشنهادهای خود را بدهند و یکی از دانش‌آموزان نمونه‌ها را روی تخته‌ی کلاس یادداشت کند. معلم جمله‌بندی آن‌ها را اصلاح کند و بکوشد مشارکت هر چه بیشتر بچه‌ها را جلب کند.

نکته‌ی ۳:

حجم نوشته مهم نیست. حتی اگر بچه‌ها یک جمله نوشتند و گفتند دیگر نمی‌توانند چیزی اضافه کنند، بپذیریم. طبیعی است اگر موضوع

با فرد گره بخورد و باز خوردهای خوبی از ما بگیرد، رفته رفته بیشتر و بهتر می نویسد. در آغاز، هیچ اصراری بر چند کلمه یا چند بند نوشتن نداشته باشیم. ممکن است در این میان عده‌ای سوءاستفاده هم بکنند. نگران نباشیم! رفته رفته وارد نوشتن می شوند.

نکته‌ی ۴:

می توان کتاب دلخواه بچه‌ها را به کلاس برد و به کمک آنان تعدادی عبارت یا جمله‌ی آغازین تهیه کرد. اگر امکانش باشد، می توان فیلم کوتاهی به نمایش گذاشت و به کمک بچه‌ها تعدادی جمله‌ی آغازین تهیه کرد. فراموش نکنیم که مشارکت بچه‌ها اولویت دارد. پیشنهاد آنان برای نوشتن چند موضوع، خود به منزله‌ی انشا نوشتن است.

نکته‌ی ۵:

پیدا کردن جمله‌های آغازین یعنی توجه به اطراف؛ توجه به زندگی و مسائل آن. بچه‌ها یاد می گیرند در اطرافشان چقدر موضوع برای نوشتن وجود دارد و به راحتی از آن‌ها نمی گذرند.

نکته‌ی ۶:

عبارت‌ها و جمله‌های آغازین متنوع و متناسب با محیط جغرافیایی و زندگی تغییر پذیرند. طبیعی است که تجربه‌های بچه‌ها در شمال و جنوب و غرب کشور متفاوت اند. در نتیجه، این جمله‌ها و عبارت‌ها نیز باید متفاوت باشند، تا بچه‌ها تجربه‌های خود را بنویسند نه محفوظات خویش را. هر قدر موضوع‌ها بکرتر باشند، تجربه‌های بکرتری کشف می شوند.

نکته‌ی ۷:

معلم همراه بچه‌ها تجربه‌ها و برداشتهای خود را از جمله‌های آغازین بدون رودربایستی بنویسد و برای بچه‌ها بخواند. متأسفانه هنوز فکر می کنیم این بچه‌ها هستند که باید بنویسند نه ما. اتفاقاً ما تجربه‌ی بیشتری داریم و باید برای شکستن این باور غلط همراه بچه‌ها بنویسیم. از نوشته‌ی خود لذت ببریم. از اینکه فرصت می کنیم برای جمع بچه‌ها بخوانیم شاد باشیم و شاکر خداوند بزرگ.

نکته‌ی ۸:

نوشتن برای ابراز وجود و کشف هویت است. با موضوع‌های غیر تکراری و بکر کمک کنیم خودمان و بچه‌ها به کشف‌های جدید برسند، ابراز وجود و شخصیت کنند و احساس کنند یکی هست که به حرف‌های آنان گوش می دهد. این فرصت را از بچه‌ها و خودمان دریغ نکنیم!

۲۷. جمله‌ها و عبارت‌های آغازین

۱. من بازیگری را دوست دارم، چون یک بار...

۲. دوست دارم در بزرگسالی این کار را دنبال کنم و به عنوان شغل خودم در نظر بگیرم، چون...
۳. آخرین باری که...
۴. هر وقت به تابستان گذشته فکر می کنم، یاد این حادثه می افتم ...
۵. می خواهم شعری بنویسم که با این کلمه شروع شود: دوباره ...
۶. بهترین اسباب بازی که تا کنون داشته‌ام، این گونه به دستم رسید ...
۷. می دانی کاری تکراری که هر روز انجام می دهم چیست؟ خیلی هم از آن ناراحتم چون ...
۸. دوست دارم مغازه‌ی.....راه بیندازم و در آن.....بفروشم. زیرا...
۹. باران دیشب ...
۱۰. جدیدترین چیزی که یاد گرفتم ...
۱۱. آخرین بدقولی که شنیدم ...
۱۲. مادرم همیشه ...
۱۳. پدرم گاهی ...
۱۴. بالاخره این تصمیم خودم را عملی می کنم ...
۱۵. فیلم که تازگی‌ها دیدم می خواست بگوید ...
۱۶. دوست دارم این فیلم‌نامه را بنویسیم ...
۱۷. همه‌اش در فکر اختراع..... هستم. چون می خواهم ...
۱۸. از بین غذاها ..... را بیشتر از همه چیز دوست دارم، چون ...
۱۹. بدترین لحظه‌ای که تجربه کردم، وقتی بود که ...
۲۰. تیم محبوب من ...
۲۱. دوست دارم این رشته‌ی ورزشی را ادامه دهم، چون ...
۲۲. بهترین بازیگری که تا کنون شناخته‌ام ...
۲۳. کاش تلویزیون برنامه‌ی ... را پخش می کرد ...
۲۴. اگر با یک تهیه کننده آشنا بودم، می گفتم فیلمی درباره‌ی .... تهیه کند، چون ...
۲۵. طولانی‌ترین سفری که تا کنون رفتم، سفر... بود که ...
۲۶. خیلی دلم می خواست جای ..... بودم، چون ...
۲۷. یک شب که به آسمان نگاه می کردم ...
۲۸. آن گونی که روی دوشش گذاشته بود، سه برابر خودش وزن داشت. نمی توانست راه برود ...
۲۹. کاش می شد با یک حرکت ..... اتفاق می افتاد ...
۳۰. به نظرم این کبوتر دارد به دوستش می گوید ...
۳۱. اگر می توانستم با جادو.....کار را انجام می دادم ...
۳۲. آخرین خوابی که دیدم ...
۳۳. اولین بار که ...
۳۴. از ... خیلی بدم می آید، چون ...
۳۵. .... را خیلی دوست دارم، چون ...
۳۶. از..... و ..... و ..... می ترسم، چون ...
۳۷. عاشق..... هستم.
۳۸. یک بار که ..... را پیدا کردم، ...

نگاهی به زندگی و آثار عبدالرحمن جامی

آینه را چیست ندانم گناه!

آموزگاران و همکاران عزیز و خوانندگان مجله‌ی رشد! لابد به یاد دارید که در اولین شماره‌ی این سلسله نوشتار که به «سعدی» اختصاص داشت، گفتیم هدف ما از این مطالب «آشنا کردن شما با پاره‌ای از متون درجه اول نظم و نثر فارسی است» و نیز اشاره کردیم که «خواندن کتاب‌های مربوط به ادبیات کلاسیک فارسی»، علاوه بر تقویت زبان فارسی، ما را با اندیشه‌های عمیقی آشنا می‌کند که نیاز امروز ماست.

ما تاکنون از سعدی و فردوسی و ناصر خسرو و قابوس نامه و ... برای شما مطالبی آورده‌ایم. اینک در این شماره به عبدالرحمن جامی می‌پردازیم.

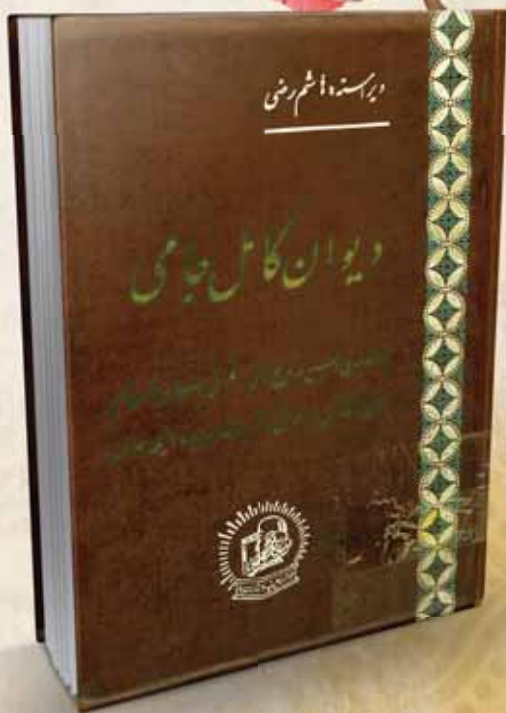
امیدواریم همه‌ی معلمان، به‌ویژه آموزگاران اهل فضل در رشته‌ی زبان و ادب فارسی بازتاب‌دهنده‌ی این مطالب به دانش‌آموزان خود، به نحوی که خود می‌دانند، باشند.

عبدالرحمن جامی

جامی شاعر عصر تیموریان است. پاره‌ای از صاحب‌نظران او را آخرین شاعر از سلسله‌ی شاعران بزرگ قدیم ایران دانسته و به او لقب «خاتم‌الشعرا» داده‌اند. جامی البته تنها شاعر نبود، بلکه عالمی همه‌چیزدان، عارفی شوریده‌حال، طنزپرداز، شیرین‌سخن، و در زبان فارسی سرآمد سخنوران و شاعران زمان خویش بود.

مذهب اهل سنت داشت، ولی به شیعیان راستین نیز احترام می‌گذاشت و در اشعارش ائمه‌ی دوازده‌گانه‌ی شیعه را مدح گفته است. جامی در روستای خرگرد تربت جام متولد شد. در نوجوانی با پدرش به هرات رفت و تا آخر عمر در آن شهر ماند و در همان جا درگذشت. او در زمان خود شاعری در سطح جهان اسلام بود. در ایران **سلطان حسین بایقرا**، در آذربایجان **اوزون حسن**، در عثمانی **سلطان محمد فاتح** و در مصر **ملک‌الاشرف** که همگی شاهان مقتدری بودند، به جامی احترام می‌گذاشتند.

جامی به خاطر ارادتی که به **شیخ‌الاسلام احمد جام** داشت، و بارگاه او اکنون در تربت جام است، برای خود نام «جامی» را انتخاب کرده بود. بخش بزرگی از اشعار جامی «اشعار تعلیمی» یعنی شعرهای آموزشی و تربیتی است. در اینجا چند شعر او را می‌آوریم که هر یک بیان داستانی یا ضرب‌المثلی است.

قصه‌ی بیمار خودگاو پندار

ز آل بویه یکی ستوده خصال
شد ز ما خولیا^۱ پریشان حال
بانگ می‌زد که «کم بود در ده
هیچ گاو ی بسان من فربه
آشیز گر یزد هر یسه^۲ ز من
«گردش گنج سیم کیسه ز من
زود باشید حلق من ببرد
به دکان هر یسه یز سپرد»
تا به جایی رسید که نه غذا
خوردی از دست هیچ کس نه دوا
اهل طب راه عجز بسپردند
استعانت به «بوعلی» بردند
گفت «سویس قدم نهید از راه
مژده گویان که بامداد پگاه
می‌رسد بهر کشتنت به شتاب
دشنه در دلت، خواجه‌ی قصاب»
رفت از این مژده زو گرانی‌ها
کرد اظهار شادمانی‌ها
بامدادان که بوعلی برخواست
شد سوی منزلش که «گاو کجاست؟»
آمد و خفت در میان سرای
که «منم گاو، هان و هان، پیش آی!»
بوعلی دست و پایش سخت بیست
کار بر کارد تیز کرد و نشست
برد قصاب‌وار کف سویش
دید هنجار پشت و پهلویش
گفت کاین گاو لاغرست هنوز
مصلحت نیست کشتنش امروز
چند روزیش برو علف بندید
یک زمانش گرسنه میسندید
تا چو فربه شود برانم تیغ
نبود افسوس ذبح او و دریغ
دست و پایش ز بند بگشادند
خوردنی‌هاش پیش بنهاندند
هر چه دادندش از غذا و دوا
همه را خورد بی‌خلاف و ابا^۳
تا چو گاو از آن شود فربه
شود او از خیال گاوی به*

پی‌نوشت‌ها

۱. ماخولیا: بیماری روانی
  ۲. هر یسه: حلیم
  ۳. ابا: ابا کردن، سرپیچی کردن
- *. این روایت به نثر اولین بار در چهار مقاله‌ی نظامی عروضی آمده است.

زنگی و آینه*

دیو نژادی چو یکی تیره ابر
لب چو خم نیل^۱ سیاه و ستبر
رنگ چو انگشت^۲ نیفروخته
چهره چو چوبین طبقی سوخته
یافت به ره آینه‌ای گردنک
ساخت به دامن رخس از گرد پاک
دیده چو بر روی وی‌اش آرمید
شکلی از آن سان که شنیدی بدید
آب دهن بر رخ پاکش فکند
وز کف خود خوار به خاکش فکند
گفت که تا قدر تو نشناختند
بر رخت این گونه نینداختند
طینت اگر پاک چو من بودی‌ات
که به گل خاک وطن بودی‌ات!
چون به رخ خویش نظر کم گشاد
عیب بر آینه نه بر خود نهاد
بود همه نور و صفا آینه
شد ز رخس عیب‌نما آینه
طلعت او بود بدان سان سیاه
آینه را چیست ندانم گناه!

پی‌نوشت‌ها

- این شعر در واقع مشروح این بیت معروف است که:
آینه چون نقش تو بنمود راست
خود شکن آینه شکستن خطاست
۱. نیل: رنگ نیلی، بنفش تیره
  ۲. انگشت: زغال

زاغ و کبک

زاغی از آنجا که فراغی^۱ گزید
رخت خود از باغ به راغی^۲ کشید
دید یکی عرصه به دامان کوه
عرضه ده مخزن پنهان کوه
نادره کبکی به جمال تمام
شاهد^۳ آن روضه‌ی فیروزه‌فام

تیهو و درآج بدو عشق باز
 بر همه از گردن و سر سرفراز
 تیز رو و تیز دو و تیز گام
 خوش‌روش و خوش‌پرش و خوش‌خرام
 هم حرکاتش متناسب به هم
 هم خطواتش^۴ متقارب^۵ به هم
 زاغ چو دید آن ره و رفتار را
 وان روش و جنبش هموار را
 با دلی از درد گرفتار او
 رفت به شاگردی رفتار او
 باز کشید از روش خویش^۶ پای
 در پی او کرد به تقلید جای
 بر قدم او قدمی می کشید
 وز قلم او رقصی می کشید
 در پی‌اش القصه در آن مرغزار
 رفت برین قاعده روزی سه چار
 عاقبت از خامی خود سوخته
 رهروی کبک نیم‌بوخته
 کرد فرامش^۷ ره و رفتار خویش
 ماند غرامت‌زده^۸ از کار خویش

پی‌نوشت‌ها

۱. فراغ: آسایش
۲. راغ: صحرا
۳. شاهد: جلوه‌گر
۴. خطوات: قدم‌ها
۵. متقارب: منظم و متناسب
۶. روش خویش: راه رفتن خودش
۷. فرامش: فراموش
۸. غرامت‌زده: زبان‌دیده

محصول فکری و هنری ایران بعد از اسلام متناسب با عظمت سیاسی دوران باستانی‌اش بوده است. هر دو، هم سروری سیاسی و هم دستاورد فرهنگی، حاکی از قابلیت و تحرک قومی است که در طی سه هزار سال از پای نایستاده و تجربه‌ها و مصیبت‌های تاریخی او بی‌ثمر نمانده، و عصاره‌ی آن‌ها به‌صورت آثاری پایدار فروچکانیده شده است.

بنا به عللی، بلندترین و ابتکاری‌ترین اندیشه‌های ایرانی در شعر بیان شده‌اند. در کنار چهار کتاب بزرگ زبان فارسی-شاهنامه، مثنوی، دیوان سعدی و دیوان حافظ-می‌توان آثار سه شاعر دیگر، یعنی سنائی، نظامی و ناصر خسرو را هم نشانید. این هفت مجموعه ستون‌های فکری و احساسی و ادراکی ایرانیان هستند. علاوه بر این‌ها، البته دیوان‌های دیگر و کتاب‌های نثر هم هستند؛ با ارزش بسیار.

با توجه به آنکه قسمت عمده‌ی شاهکارهای ادبی مغرب‌زمین در چهارصد سال اخیر، یعنی دویست سال بعد از زمان **حافظ**، آخرین شاعر بزرگ ایران، به‌وجود آمده‌اند، اگر آن‌ها را استثنا کنیم و برحسب زمان آثار بزرگ شعری خود را در کنار شاهکارهای شعری جهان مربوط به عصر پیش از رنسانس بگذاریم، می‌توانیم به این نتیجه برسیم که زبان دیگری نیست که به اندازه‌ی زبان فارسی از لحاظ شعر شاهکار غنی باشد.

با توجه به این واقعیت، من با هیچ بیانی قادر به گفتن نخواهم بود که تا چه حد از اینکه در ایران به دنیا آمده‌ام و زبانم فارسی است، شکر گزارم.

محمدعلی اسلامی ندوشن

منابع

۱. هفتاد مقاله. ج ۱. گردآوری یحیی مهدوی و ایرج افشار. انتشارات اساطیر. ۱۳۶۹.
۲. دیوان جامی. تصحیح محمد روشن. انتشارات نگاه. ۱۳۶۲.

دوری از ژیا ردیا لامبلیا

بیماری‌های ناشی از نگهداری حیوانات خانگی

هم ممکن است منتقل شود و مریضی دو تا شش هفته ادامه خواهد داشت.

توکسوپلاسموزیس - گوندی

به‌طور کلی موها و پشم‌ها و سایر مواد پوستی و بزاقی بچه‌گره‌ها و توله‌سگ‌ها و پرندگان به‌راحتی وارد سیستم‌های تنفسی کودکان حتی تا سن ۱۳ - ۱۴ سالگی می‌شوند و خیلی زود انواع عفونت‌های تنفسی ریوی، پوستی و مغزی را در پی می‌آورند. بیماری انگلی توکسوپلاسموزیس، خون، غده‌های لنفاوی و مغز را آلوده می‌کند.

تومور سرطانی ایجاد می‌کند و سرانجام کودک را در مسیر صرع یا تشنج قرار می‌دهد. کیست‌های این انگل هم از طریق مدفوع گربه و سگ یا از طریق گوشت ناپخته‌ی پرندگان به داخل خون می‌روند و بلافاصله سیستم دفاعی ایمنی بدن را کاملاً ناتوان می‌کنند. در نهایت آنسفالیت (تورم بافت مغزی) را سبب می‌شود.

کاهش وضعیت ایمنی ناشی از هجوم این انگل، بچه‌های دبستانی را در معرض ابتلا به انواع بیماری‌های دیگر قرار می‌دهد.

پوست لطیف بچه‌های دبستانی با کوچک‌ترین خراش آماده‌ی پذیرش تخم انواع کرم‌هاست. شایع‌ترین بیماری عفونی کرمی، «عفونت آسکاریدوز» است؛ کرمی که در هنگام بالغ شدن، در داخل روده یا جایی دیگر، به ۲۰ تا ۳۰ سانتی‌متر می‌رسد. بچه‌های دبستانی با مصرف آب یا خاک آلوده به این انگل مبتلا می‌شوند. در ۸۵ درصد موارد، در ابتدا لاغری بچه‌ها را داریم و دیگر هیچ. انگل‌ها از تغذیه‌ی درون گوارشی بچه‌ها استفاده می‌کنند؛ اما در ادامه، تنگی نفس، تورم شکم، درد شکمی و اسهال به‌وجود می‌آید. کاهش خون و کاهش وزن شدیدتر می‌شود، سوءتغذیه، فزونی می‌یابد، بچه‌ها میل به غذا را از دست می‌دهند و مشکلات یادگیری در بچه‌های دبستانی مبتلا آشکارتر می‌شود.

منبع

1. CURRET Medical Diagnosis & TreatMent International edition Me Grow H.U.2017. P: (1311 - 1621)

هر چند بیشتر کودکان به حیوانات و نگهداری آن‌ها در خانه علاقه دارند، اما همین علاقه می‌تواند عامل بروز مشکلات جسمی و بیماری شود.

در آموزه‌های دینی و اخلاقی ما مهربانی به آفریده‌های خداوندی از جمله حیوانات توصیه شده است، اما آموزگاران و والدین باید بدانند، هر گونه انتقال حیوانات به فضاهای بسته و محدود زیستی انسانی، به همراه نبود مراقبت‌های بهداشتی کافی، انواع عفونت و بیماری را برای بچه‌ها به‌دنبال خواهد داشت. به این ترتیب، کودکان مستعد به حساسیت‌های تنفسی و پوستی، عفونت‌های گوارشی و حتی انواع بیماری‌های مغزی و نخاعی و سرانجام انواع اختلالات روانی و شناختی مبتلا می‌شوند. بر مبنای آنچه پزشکان کودک اذعان کرده‌اند، در کشور ما و میان کودکان، سه بیماری بر اثر تماس با حیوانات خانگی شایع‌تر است که در ادامه توضیح داده می‌شود. به کودکانمان بیاموزیم «حیوانات در محیط طبیعی خود زیبا و سالم‌ترند.»

آموزگاران و والدین گرامی، آیا «ژیا ردیازیس» را می‌شناسید؟

معمولاً ما دوست داریم اوقات فراغت خود را گاهی در کنار رودخانه یا مناطق آبی و پارک‌ها بگذرانیم. غافل از اینکه ممکن است آن محل در اثر رفت‌وآمد حیواناتی مانند سگ و گربه، و وجود فضولات آن‌ها، آلوده باشد. این آلودگی از راه دهان به دستگاه گوارش وارد می‌شود و کودک را دچار اسهال شدید می‌کند. منشأ این بیماری انگل «ژیا ردیا - لامبلیا» است.

علائم بیماری

تهوع، لاغری، کم‌خونی و عفونت در سیستم گوارشی و بیرون‌روی از علائم هجوم این انگل هستند. این تک‌یاخته‌ی تازه‌کار به دیگران

خانمون با من قهرن انگار!

اصلاً من این کلاس رو دوست ندارم. مامان خواهش می‌کنم کلاس رو عوض کن. اصلاً مدرسه‌ی سپهر اینا خیلی خوبه. تعدادشونم خیلی کمه. اونا فقط ۲۵ نفرن. جا دارن که منم برم کلاسشون.

گاهی که فرصت می‌کنم، موقع تعطیلی مدرسه، می‌روم جلوی در مدرسه تا پارسا را خودم به خانه بیاورم. این حرکت خیلی خوشحالش می‌کند. برای بچه‌ی سوم دبستانی که مادرش کارمند است و از این وقت‌ها ندارد، این همراهی ساده، خیلی ارزشمند است. ظهر شنبه بود. راضی از اینکه الان پسرم خوشحال می‌شود، جلوی در مدرسه ایستادم. زنگ خورد و از دور پارسا را دیدم. برایش دستی تکان دادم. برخلاف چنین مواقعی که بال درمی‌آورد و می‌دوید طرف من، گرفته و آویزان آمد طرفم. حتی سلامم را جواب نداد. کیفش را از دستش گرفتم و پرسیدم چی شده؟ کشتی‌ها غرق شده‌ان؟ گفت: «مامان، می‌شه کلاس منو عوض کنی؟» مکنی کردم. پرسیدم «بستگی داره دلش چی باشه! باید خیلی منطقی باشه، و گرنه مدرسه قبول نمی‌کنه.»

- خیلی هم منطقیه. معلمون اصلاً منو دوست نداره. اولش فکر می‌کردم چشم‌ماش خوب نمی‌بینه، اما بعداً فهمیدم منو دوست نداره!

- ای داد بیداد! چقدر بد! این دلیل خوبییه. منطقی هم هست. فقط باید ببینیم تو درست متوجه شدی یا نه؟ بگو از کجا فهمیدی تو رو دوست نداره؟

- دیروز که اجتماعی داشتیم، شماره تلفن آتش‌نشانی رو پرسید، علی بلد بود. شماره تلفن پلیس رو پرسید، مهدی جواب داد. شماره تلفن اورژانس رو من بلد بودم. اما معلمون بهم اجازه نداد بگم.

- چطور اجازه نداد؟ گفت تو نگو!

- نه. اصلاً به من نگاه نکرد. خانمون با من قهره انگار!

- خب، تو دستت رو بالا برده بودی؟

- آره. تازه، ساکت بودم. شلوغ نمی‌کردم مثل بقیه. فقط دستم رو بالا برده بودم. خودش گفته بدون اجازه گرفتن صحبت نکنید. من که حرفش رو گوش کردم!

- خب، حالا به بار معلمت تو رو ندیده یا نخواسته تو جواب بدی.

این یعنی دوستت نداره؟

- خیرم. یه بار نیست. امروز دوباره همین اتفاق افتاد. گفت چه کسی می‌تونه از روی شعر بخونه، من و دو سه تا از بچه‌ها دستمون رو بالا بردیم. باز به من اجازه نداد.

- دو بار معلمتون تو رو ندیده؟

- مامان، چشم که داره. خوب دیده! دوستم نداره.

- بگذار یکی دو روز بگذره تا بعد دربارهاش حرف بزنیم و ببینیم چکار کردی که معلمت بچه‌ی به این خوبی رو دوست نداره. اگر مطمئن شدیم که دوستت نداره، یه فکری می‌کنیم.

عصر بود. پارسا را بردم پارک تا حال و هوایش عوض شود. اتفاقاً بچه‌های زیادی در پارک بودند. مشغول بازی بود که احساس کردم هوا کمی خنک شد. صدایش کردم تا بیاید کتتش را بپوشد. صدایم را نشنید. دور و برش شلوغ بود و حساسی با بچه‌ها سرگرم شده بود.

پیشش رفتم و گفتم چند بار صدات کردم، نشنیدی؟

با عجله گفت: «نه. اصلاً»

کتتش را به سرعت پوشید و بدو رفت پیش بچه‌ها.

شب بود. داشتیم با دو تا از همسایه‌ها درباره‌ی نقاشی راهروی آپارتمان صحبت می‌کردیم. تلفن زنگ خورد. پارسا جواب داد. ظاهراً پدرش بود و با من کار داشت. پارسا صدایم کرده بود و من که مشغول صحبت بودم، نشنیده بودم. یک‌دفعه دیدم آمده و دستم را می‌کشد که: «مامان، با تو هستم. بابا پشت خطه.»

سر سفره‌ی شام، سه نفری مشغول صحبت شدیم. از پدر پارسا پرسیدم: «به نظرت پارسا منو دوست نداره؟» تعجب کرد و گفت:

«پارسا مامانش رو خیلی دوست داره. اینکه خیلی معلومه!»

گفتم: «پارسا، اگر منو دوست داری، چرا توی پارک وقتی صدات

کردم نشنیدی؟»

خندید و گفت: «حواسم نبود مامان. داشتم بازی می‌کردم آخه! خودتم وقتی داشتی با همسایه‌ها حرف می‌زدی، نشنیدی که من صدات کردم!»

همگی قبول کردیم که گاهی ممکن است وقتی آدم مشغول است، متوجه دیگران نمی‌شود.

روز بعد، زنگ تفریح اول به مدرسه رفتیم. آموزگار پارسا را ملاقات کردم و درباره‌ی احساس پارسا برایش گفتم. با وجود اینکه من به او حق می‌دادم در کلاسی با حدود ۴۰ دانش‌آموز، واقعاً نتواند همیشه و هر لحظه همگی‌شان را ببیند، خودش این را نپذیرفت. گفت: «امید این بچه‌ها رو نباید ناامید کرد. من که می‌دانم قرار است در کلاسی ۴۰ نفری درس بدهم، اگر نمی‌توانم، نباید بپذیرم. و وقتی این مسئولیت را پذیرفتم، دیگر عذری نباید بیاورم. شما بزرگید و مرا درک می‌کنید. شما مادرید و متوجهید. قرار نیست بچه‌ها هم به اندازه شما درک داشته باشند و مرا همین‌قدر بفهمند، اما از من انتظار می‌رود بچه‌ها را بفهمم. قول می‌دهم جبران کنم. شرمنده‌ی این معلم شدم. اما بیش از آن خوشحال بودم؛ خوشحال

از این همه درک آموزگاری که به جای کلاسی ۲۶ نفری، کلاسی ۴۰ نفری را مدیریت می‌کند.

جدول روبه‌رو را ببینید. مصوب هشتصد و هشتاد و ششمین جلسه‌ی شورای عالی آموزش و پرورش، که در تاریخ ۹۲/۷/۱۵ به تصویب شورای عالی آموزش و پرورش رسیده است و نشانگرهای ارزشیابی نظام آموزش و پرورش و استانداردهای آن را دربردارد، درباره‌ی «تراکم جمعیت دانش‌آموزی در کلاس درس» چنین می‌گوید:

پی‌نوشت‌ها

* تشکیل کلاس درس با تعداد بیشتر از «حداکثر تراکم» تعیین شده، تحت هر شرایطی ممنوع است و تلاش برای کاهش دامنه‌ی تغییر، از سطح پایین یا بالای استاندارد و حرکت به سمت استاندارد، یکی از ملاک‌های اصلی ارزیابی عملکرد استان در خصوص این استاندارد خواهد بود.

۱. چنانچه پس از محاسبه، عدد به دست آمده مساوی «۱» باشد، نشان‌دهنده‌ی استاندارد بودن کلاس درس و عددهای کمتر و بیشتر از «۱» نشان‌دهنده‌ی میزان فاصله از استاندارد مورد نظر است.

۲. در زمان ارائه‌ی دروس نظری در مدارس و رشته‌های فنی و حرفه‌ای، تراکم کلاس درس، متناسب با استاندارد دروس نظری دوره‌ی متوسطه‌ی دوم خواهد بود.

شاخص ۴. نسبت دانش‌آموزان به کلاس‌های درس دایر (حداکثر تراکم در کلاس درس)

مشخصات و ویژگی‌های شاخص	روش محاسبه	حداکثر تراکم استاندارد*	تعریف
			این شاخص بیانگر تعداد دانش‌آموزان به ازای یک کلاس درس (دایر) در یک واحد آموزشی است. کلاس درس (دایر): کلاسی که در آن گروهی از دانش‌آموزان در مکان مشخص، با برنامه آموزشی مدون و حضور مدرس (استاد، معلم، آموزشیار و ...) در زمان معین، تحت آموزش واحد قرار می‌گیرند.
			تفسیر
			با مقایسه این شاخص و استاندارد مربوط می‌توان از وضعیت تراکم کلاس‌ها آگاه شد. البته این شاخص به همراه دامنه تغییرات و آریانس آن می‌تواند تصویر بهتری را ارائه کند. در کلاس استاندارد، دانش‌آموزان فرصت بیشتری برای تعامل با معلم و بهره‌گیری مطلوب از فناوری آموزشی خواهند داشت. ضمن اینکه شاخص مذکور یکی از ابزارهای اصلی تعیین نوع فضای آموزشی، میزان تخصیص منابع مالی و انسانی و به‌طور کلی مدیریت بهینه منابع در نظام آموزشی است که به تفکیک دوره‌های تحصیلی، نظری-مهارتی و در سه طیف کلان شهرها، شهرهای متوسط و روستا قابل محاسبه است.
			این شاخص از تقسیم مجموع دانش‌آموزان واحد آموزشی به کل کلاس‌های درس دایر به دست می‌آید.
			مجموع دانش‌آموزان واحد آموزشی مورد نظر = $\frac{\text{نسبت دانش‌آموزان به کلاس‌های درس}}{\text{تعداد کلاس‌های درس دایر همان واحد آموزشی}}$
			این شاخص از تقسیم مجموع دانش‌آموزان به کل کلاس‌های درس دایر هر واحد آموزش ضرب در استاندارد به دست می‌آید.
			مجموع دانش‌آموزان واحد آموزشی مورد نظر = $\frac{\text{نسبت دانش‌آموزان به کلاس‌های درس}}{\text{استاندارد} \times \text{تعداد کلاس‌های درس دایر همان واحد آموزشی}}$
			واحد سنجش
			نفر (تعداد دانش‌آموز و تعداد کلاس)
			دوره زمانی سنجش
			سال تحصیلی (سالانه)
			حداکثر مطلوب
			دوره‌ی ابتدایی ۲۶ نفر
			دوره‌ی متوسطه اول ۲۸ نفر
			دوره‌ی متوسطه دوم ۲۸ نفر
			هنرستان‌ها (مهارتی) ۱۸ نفر
			کل دوره‌ها ۲۲ نفر
			استاندارد
			دوره‌ی ابتدایی ۲۰ نفر
			دوره‌ی متوسطه اول ۲۲ نفر
			دوره‌ی متوسطه دوم ۲۲ نفر
			هنرستان‌ها (مهارتی) ۱۵ نفر ^۲
			کل دوره‌ها ۲۰ نفر
			حداقل مطلوب
			دوره‌ی ابتدایی ۱۴ نفر
			دوره‌ی متوسطه اول ۱۶ نفر
			دوره‌ی متوسطه دوم ۱۶ نفر
			هنرستان‌ها (مهارتی) ۱۲ نفر
			کل دوره‌ها ۲۲ نفر

از پيله در آمدن

يك طرح درس تلفيقي بوم ساخت

يکي از مشکلات هميشگي آموزگاران، به ويژه در کلاس‌هاي چندپايه، کمبود وقت است. آموزگاران با تجربه براي رفع اين مشکل راه‌هاي گوناگوني را به کار مي‌برند. استفاده از دانش آموزان توانمند به عنوان دستيار معلم يا کمک گرفتن از دانش آموزان پايه‌هاي بالاتر براي آموزش دانش آموزان پايه‌هاي پايين‌تر، برخي از اين راه‌حل‌ها هستند. اما يک روش بسيار جذاب و کارآمد، طراحي طرح درس تلفيقي است؛ طرح درسي که بتواند هم موضوع درس‌هاي متعدد را پوشش دهد و هم دانش آموزان پايه‌هاي متفاوت را هم‌زمان در يک فعاليت درگير کند. در اينجا نمونه‌اي از يک طرح درس تلفيقي زيبا و متناسب با زيبست بوم منطقه را مي‌خوانيد که آموزگاري توانمند طراحي کرده است.

عنوان برنامه

پرورش کرم ابريشم و توليد پيله (خلاقيت و کارآفريني براي کودکان) (فعاليت زيبست فناوري)

منطق برنامه

ضرورت و ميان برنامه

مدرسه‌ي ما در يک روستا قرار دارد و شش پايه به صورت مختلط اداره مي‌شوند. وضعيت تحصيلي - آموزشي دانش آموزان ما در حد متوسط بود و اکثراً ضعف آموزشي و مشکلات يادگيري داشتيم. بچه‌هاي ما با انگيزه‌ي کم براي مطالعه، کم‌کار در انجام دادن تکاليف، ضعيف در گفتار و بيان و داراي گنجينه‌ي لغات بسيار محدود درس مي‌خوانند اما همين بچه‌ها، در فعاليت‌هاي مهارتي بسيار توانمند بودند. مثلاً در مرتب کردن کتابخانه، تميز کردن باغچه و حياط مدرسه، و در پرورش گل و گياه بسيار علاقه‌مند بودند. از اين جهت، ضمن برگزاري جلسات متعدد در شوراي معلمان و انجمن، تصميم گرفتيم به صورت غيرمستقيم آموزش کارآفريني داشته باشيم و در دل بچه‌ها نفوذ کنيم تا باورها، ارزش‌ها و نگرش‌هاي مثبت را در آنان ارتقا دهيم و حداقل آن‌ها را به طور مؤثر براي زندگي کنوني و آينده مهيا کنيم. چون مدرسه‌ي ما در مجاورت هنرستان کشاورزي بود و محله‌ي ما هم درخت توت فراوان داشت، تصميم گرفتيم پرورش کرم ابريشم و توليد پيله را در دستور کار خود قرار دهيم.

پ

اهداف برنامه

دانش آموز بايد بتواند:

- آموزش‌هاي لازم را در کارگاه زيبست فناوري بگذراند و حضور مستمر داشته باشد.
- بسته‌هاي کرم ابريشم را بعد از آموزش به منزل ببرد و در شرايط محيطي و دماي مناسب و تغذيه‌ي مناسب کرم‌ها را پرورش دهد تا به پيله برسند.
- در بازه‌ي زماني مناسب به مراحل رشد کرم ابريشم توجه ويژه داشته باشد تا پيله‌ها را به فروش برساند و تمام مراحل را به عوامل اجرايي مدرسه گزارش دهد.
- با درخت توت آشنا شود و آگاهي از اهميت آن به عنوان تغذيه‌ي اصلي کرم ابريشم آگاهي يابد.
- از کرم ابريشم در برابر دشمنانش مثل مورچه و سوسک مراقبت کند.

محتواي برنامه يا شرح فعاليتها

- کسب مهارت‌هاي لازم براي نگهداري همه جانبه و به موقع از کرم ابريشم (بهداشتي، تغذيه‌اي، دما و محيط مناسب)
- آگاهي از اهميت نعمت‌هاي خداوند، تقويت حس مسئوليت‌پذيري، ارتباط عاطفي با موجود زنده، مشارکت اوليا و توجه خانواده به فعاليت کودک
- تقويت زبان‌آموزي هنگام ارائه گزارش، ايجاد شور و نشاط و شادي و شکوفا شدن احساسات کودکان

موضوعات پشتيبان در برنامه‌ي درسي

- درس‌هاي علوم، رياضي، هديه آسمان
- تقويت مشاهده، تقويت روحيه پرسشگري، حساب کردن
- حدس و احتمال
- حس زيبايي دوستي و علاقمندي به خلقت در آفرينش

چگونگي اجرا

- در اين برنامه، مي‌توان از زنگ‌هاي درس علوم براي آموزش زيبست فناوري استفاده کرد. در اين نمونه، ۱۰ جلسه از کارشناسان پژوهش‌سرا براي تدريس و آموزش استفاده شد.
- از کارشناسان هنرستان کشاورزي براي آموزش و چگونگي پرورش کرم ابريشم ويژه‌ي دانش آموزان و والدين استفاده شد.
- براي رشد و پرورش کرم ابريشم مي‌توان با مشارکت اوليا و در منزل، مراقبت تغذيه‌اي و رشد کرم ابريشم را به عهده دانش آموزان قرار داد.
- دانش آموزان مرحله به مرحله به عوامل دبستان گزارش دادند و با بهره‌گيري از کارشناسان هنرستان کشاورزي سوالات و مشکلات رفع شدند.
- بچه‌ها حدود دما، رطوبت، و محيط مناسب را رعايت کردند و با تهيه‌ي برگ توت مناسب براي رشد کرم ابريشم به مدت ۳۰ روز و توليد پيله‌هاي سالم و مطلوب، به نتيجه رسيدند.
- در نهايت پيله‌ها جمع‌آوري و به بازار فروش ارائه شدند.

الف

ب

ت

ث

ج

چ

گروه مخاطبان ونحوه‌ی

انتخاب و اندازه‌ی گروه
دانش‌آموزان پایه‌های پنجم و ششم ابتدایی
و برخی از دانش‌آموزانی که به دلیل ضعف
آموزشی عزت نفس پایینی داشتند، برای
کار آفرینی و دیده شدن، انتخاب شدند.

ح

فرصت‌های یادگیری

۱. لذت یادگیری و بیان گزارش
۲. شکوفا شدن احساسات بچه‌ها
۳. تقویت خودباوری و عزت نفس به ویژه در بچه‌های با ضعف آموزشی
۴. پرورش حس جست و جوگری و پی بردن به اهمیت علم و مطالعه برای رفع مشکلات و مسئله‌های به‌وجود آمده در مراحل رشدی کرم ابریشم
۵. درآمدزایی و کمک به اقتصاد خانواده (بسته‌های کرم ابریشم به مبلغ هفت هزار تومان خریداری شد، اما پیلدها به مبلغ هفتاد هزار تومان به فروش رسید، دقیقاً پنج برابر)
۶. آموزش مهارت به بچه‌ها و ایجاد کار آفرینی در میان آن‌ها

خ

شرایط اجرا، فضا و مواد، منابع و امکانات، ابزارها و زمینه‌ی فعالیت‌ها و شرایط و امکانات مورد نیاز

- ۱ - هماهنگی با اعضای انجمن، والدین و همکاران در زمینه چگونگی تشکیل کارگاه‌های زیست فناوری و آموزش مراحل رشد کرم ابریشم
- ۲ - برقراری ارتباط با عوامل مدرسه و کارشناس هنرستان کشاورزی در پاسخ‌گویی به سوالات و مشکلات پیش آمده برای مراحل رشد کرم ابریشم

د

مجری و ارائه‌کننده‌ی برنامه

- آموزگاران پایه‌های پنجم و ششم و عوامل اجرایی دبستان
- مدرس از پژوهش‌سرا برای آموزش کارگاه زیست فناوری
- کارشناس هنرستان کشاورزی برای آموزش چگونگی مراحل رشد کرم ابریشم

ذ

عملکرد مورد انتظار پس از اجرای برنامه و نحوه‌ی ارزشیابی

۱. آشنایی با کرم ابریشم (دگردیسی کرم ابریشم)
۲. تولید پیلدهی کرم ابریشم
۳. جمع‌آوری پیلدها و ارائه به مدرسه برای فروش
۴. موفقیت بیشتر دانش‌آموزانی که ضعف آموزشی و مشکلات یادگیری داشتند.
۵. ایجاد خودباوری در دانش‌آموزان و کسب یک مهارت (کار آفرینی)

مگر آدم چقدر شکلات می خواهد؟

سرعت تغییرات در دنیای آینده سریع تر از تغییرات دوران کودکی ما و امروز است. به همین دلیل، باید فرزندانمان را برای زندگی آینده آماده کنیم. اگر می خواهید بدانید کشوری توسعه می یابد یا نه، اصلاً سراغ فناوری کارخانه و ابزاری که استفاده می کند نروید، برای دیدن توسعه به دبستان ها بروید و ببینید. در این شماره، به کمک داستان، این نگاه به توسعه را با سواد مالی پیوند خواهیم زد. در حال حاضر آموزش «هوش مالی» یا «سواد مالی» از دو طریق برای کودکان امکان پذیر است: ابتدا از طریق خانواده و سپس مدرسه و آموزشگاه های مرتبط. ما با روش های مدرن آموزشی می توانیم به زندگی آن ها جهت دهیم تا هزاران مرتبه شادتر و ثروتمندتر از ما زندگی کنند. همچنان که کودک در دبستان با ریاضیات و حساب و کتاب آشنا می شود، متوجه می شود برای به دست آوردن پول راه های مناسبی وجود دارند، از جمله پول گرفتن از والدین. در اینجا بحث مهم پول توجیبی مطرح می شود. راه دیگر کسب درآمد از طریق کار کردن است. در این دوره باید کودک را با مفاهیم کار آفرینی آشنا کرد. امید است در شماره های بعدی مخاطبان مجله را با مفاهیم هوش مالی و کار آفرینی کودکان بیشتر آشنا کنیم.

وقتی درباره ی نیاز و خواسته یاد گرفتیم

حمید و حامد دو برادرند. قرار بود بعد از بازی و شیطنت در پارک به خرید بروند. از خوشحالی اینکه قرار است با بابابزرگ مهربانشان برای مهمانی فردا شب به فروشگاه بروند، دست از پا نمی شناختند. بابا بزرگ گفت: «بچه ها، هر چه سریع تر سوار ماشین شوید. باید عجله کنیم، وگرنه ممکن است به بقیه کارها نرسیم.»

حمید و حامد هیجان زاده و به سرعت روی صندلی عقب ماشین نشستند. در طول مسیر هر کدام فهرستی از چیزهایی را که در تمام طول هفته به آن ها فکر کرده بودند، در دست داشتند و راجع به آن با هم حرف می زدند. حامد یواشکی به حمید گفت: «من شکلات، تخم مرغ شانس و بستنی را خیلی دوست دارم» بعد در حالی که چشم هایش گرد شده بود و هیجان داشت، گفت: «وای خدای من، شکلات ها با مغزهای خوشمزه ی داخلشان چقدر عالی اند!»

حمید در حالی که به صورت هیجان زده ی برادرش نگاه می کرد، گفت: «فکر کنم تو شکلات پاستیلی هم خیلی دوست داری!» حامد جواب داد: «من عاشق شکلات با مغز فندق و کنجدم.» بابابزرگ ماشین را پارک کرد و با خنده گفت: «بریم نوه های خوشگل من!»

جلوی در ورودی فروشگاه، علی و مانی هم ایستاده بودند. حمید تا آن ها را دید با هیجان به طرفشان رفت و پرسید: «اینجا چه کار می کنید؟»

مانی تپلی با همان لحن خندانش گفت: «باید با هم برویم خرید.» بابابزرگ گفت: «من و حامد و علی برای تهیه ی لوازم مورد نیاز مهمانی فردا شب به بخش مواد غذایی می رویم.»

حمید و مانی هم به سرعت از پله ها پایین رفتند تا به فروشگاه ورزشی بروند و در آنجا تی شرت های فوتبالی جدیدی را که آمده بود ببینند. مانی گفت: «من تیم استقلال و پیراهن آبی رنگ آن را دوست دارم.»

علی هم گفت: «اما من تیم پرسپولیس را دوست دارم.»

در سوپرمارکت، بابابزرگ برای تهیه ی فهرست خریدش، چرخ دستی را برداشت. حامد بی صبرانه منتظر بود به بخش شکلات و بستنی ها برسند، چون بابابزرگ به حامد و علی گفته بود کنار چرخ دستی بمانند آن ها خوراکی هایی مثل چای، شکر، قند، سبزی و گوشت را داخل چرخ خرید گذاشتند تا به غرفه ی شکلات ها رسیدند.

بابابزرگ به حامد گفت: «بابا جان، حالا تو می توانی دو چیز برای خودت بخری.»

حامد با تعجب گفت: «فقط دو تا؟ اما شکلات فندقی، شکلات کنجدی، تخم مرغ شانس و ...»

بابابزرگ حرف نوه اش را قطع کرد و با خوش رویی گفت: «عزیزم، تو فقط می توانی دو چیز انتخاب کنی؟ حامد با ناراحتی گفت: «اما پدر بزرگ ...»

بابابزرگ خیلی سریع گفت: «پسرم، تو می خواهی تمام خوراکی های داخل این غرفه را داشته باشی، اما آیا واقعا به همه ی آن ها نیاز داری؟» حامد در حالی که مأیوس شده بود، گفت: «اما من می توانم تمام آن ها را بخورم.»

بابابزرگ گفت: «تو نمی توانی همه ی این خوراکی ها را بخوری. این ها چیزهایی نیستند که تو واقعا به آن ها نیاز داشته باشی!» علی از بابابزرگ پرسید: «بابابزرگ، چه فرقی دارد که چیزی را نیاز داشته باشیم یا آن را بخواهیم؟»

بابابزرگ جواب داد: «خب عزیزم، آن چیزهایی که ما به آن ها نیاز داریم، چیزهایی هستند که برای ادامه ی زندگی باید از آن ها استفاده کنیم؛ مثل غذا، لباس و چیزهایی شبیه آن. چیزهایی که ما می خواهیم، معمولاً چیزهای خوبی هستند که ما دوست داریم آن ها را داشته باشیم، اما اگر آن ها را نداشته باشیم هم اتفاق خاصی نمی افتد. مثلاً شکلات، رفتن به تعطیلات و داشتن بازی های رایانه ای.»

بابابزرگ به حامد گفت: «مثلاً تو برای اینکه سالم و قوی باشی، به غذای سالم نیاز داری، اما چیزی که تو می خواهی، مقدار زیادی شکلات و بستنی است که برای تو خوب نیست.»

حامد با ناراحتی و زیر لب گفت: «آخه خیلی خوشمزه اند!»

اما تو باید ابتدا چیزهایی را که واقعاً نیاز داری تهیه کنی. بعد، با بقیه ی پولت هم بعضی از چیزهایی را که می خواهی بخری. بنابراین، نباید فقط چیزهایی که می خواهی بخری. تو می توانی به اندازه ی ۱۵ هزار تومن برای شکلات، بستنی و تخم مرغ شانس خرد کنی.»

بعد هم رو به هر دو گفت: «بچه ها، این برنامه ریزی خرید کردن

است.»

حامد و علی جواب دادند: «متوجه شدیم بابابزرگ. بعد هم با خوشحالی به سمت غرفه ی شکلات و بستنی رفتند. آن ها قیمت ها را با هم مقایسه می کردند. حامد اول مقداری شکلات فندقی که خیلی دوست داشت برداشت. بعد رفت به قسمت بستنی ها، اما نتوانست با مقدار پولی که پدر بزرگش به او داده بود، بستنی دوست داشتنی اش را بخرد. مبلغ بستنی هایی که او انتخاب می کرد، از بقیه ی پولش بیشتر بودند. در نهایت، حامد و علی با مشورت هم یک بستنی کوچک تر شکلات فندقی انتخاب کردند تا نتوانستند بستنی هم بخرند. در طبقه ی پایین فروشگاه، حامد مشغول تماشای لباس های تیم ملی بود. بابابزرگ، حامد و علی به آن ها رسیدند. حامد با هیجان به سمت بابابزرگ رفت و گفت: «بابابزرگ، تی شرت های جدید خیلی خوب هستند!»

پسرها خیلی خوشحال شدند!

حامد با شیرین زبانی به پسرها گفت: «شما باید چیزهایی را که به آن ها نیاز دارید تهیه کنید. بعد اگر پولی داشتید و پس انداز کردید، می توانید چیزهایی را هم که می خواهید بخرید.»

بابابزرگ در حالی که حامد را بغل می کرد، گفت: «این حرف حامد عزیزم بسیار درست و دقیق است.»

زمانی که همه با هم برای سوار شدن به ماشین به سمت پارکینگ می رفتند، بابابزرگ از بچه ها پرسید: «بچه ها، آیا شما امروز چیز مهمی یاد گرفتید؟» همه یک صدا گفتند: «بله»

بابابزرگ از حامد پرسید: «حامد جان، تو بگو چه چیزی یاد گرفتی؟» حامد با شیطنت گفت: «من می خواهم به پارک بروم. می خواهم لباس جدید فوتبال را بپوشم و با دوستانم بازی کنم، اما من نیاز دارم قبل از روز چهارشنبه تکالیف مدرسه ام را انجام بدهم.»

بابابزرگ و بچه ها به حرف های بامزه ی حامد خندیدند. همگی سوار ماشین شدند تا به خانه برگردند و برای مهمانی شب بعد آماده شوند.

بابابزرگ لبخندی زد و گفت: «بیا برویم یک لباس ورزشی برای فوتبال مدرسه ی تو بگیریم.»

تخت جمشید

بررسی یکی از پدیده‌های تاریخی ایران که در کتاب‌های درسی آمده است

در کتاب مطالعات اجتماعی پایه‌ی چهارم ابتدایی درباره‌ی تخت جمشید مطالبی ارائه شده است. مقاله‌ی حاضر دانستنی‌های لازم را در این زمینه عرضه و روشن می‌کند تخت جمشید برای چه ساخته شد و طی قرن‌ها بر آن چه گذشت؟ امید است این اطلاعات در تدریس یاریگرتان باشد. در شماره‌های آتی نیز مطالبی درباره‌ی سایر مفاهیم تاریخی درج شده در کتاب درسی مذکور خواهید خواند.

تخت جمشید از آثار باشکوه و مشهور ایران است که در سراسر جهان شناخته شده است؛ اثری که هم افراد خاص بدان اعتنا داشته‌اند و هم عوام همواره آرزوی دیدن آن را داشته‌اند.

داریوش

کمبوجیه، مدتی پس از رسیدن به قدرت، همراه سپاهی عظیم به مصر تاخت و آن کشور را تصرف کرد. بنابر روایات، او برادری داشت به نام بردیا، و چون بیم داشت که در غیابش بردیا تخت سلطنت را تصرف کند، هنگام عزیمت سپرد که او را به قتل برسانند، اما در مصر خبر رسید که بردیا قیام کرده و شاه ایران شده است! بنابراین، کمبوجیه به شتاب به سوی ایران تاخت؛ اما عمرش وفا نکرد و از بین رفت!

در چنان شرایطی، داریوش توانست اعتماد بزرگان سپاه را جلب کند و با تصرف کاخ و به قتل رساندن کسی که خود را بردیا می‌خواند شاه ایران شود.

اندیشه‌ی ساخت یک کاخ بلند

مدتی طول کشید تا داریوش توانست قدرت خود را تثبیت کند؛ چون با شورش‌هایی مواجه بود. اما سرانجام داریوش از شورش‌ها فارغ شد. اکنون جاه‌طلبی‌های او روی ساخت‌وساز چند بنا و اصلاحات اقتصادی تمرکز یافته بود. سکه ضرب کرد، کاخ شوش را ساخت، جاده ساخت، کانال عظیم مصر را مرمت کرد و تخت جمشید را ساخت.

اینکه آیا داریوش پیش از آن، معبد چغازنبیل را دیده بود یا نه، نمی‌دانیم. اما می‌دانیم که بناهای عظیم مصر و نیز بین‌النهرین را

دیده بود. به دستور او متخصصان فراخوانده شدند و به کار ساخت بنایی باشکوه و عظیم مشغول شدند.

آیا تمام تخت جمشید در زمان داریوش ساخته شد؟ بی‌شک نه! کار ساخت‌وساز و توسعه و تغییر در این مجموعه‌ی عظیم در زمان پادشاهان بعدی ادامه یافت و حتی آن زمان که اسکندر بدان جا رفت، هنوز ادامه داشت!

ماجرای آتش‌سوزی کاخ خشایارشا

پلوتارک، مورخ رومی نوشته است: اسکندر وقتی به ایران آمد و به شوش رفت، مطلع شد که عده‌ای قصد دارند از به‌هم‌ریختگی کشور و نابسامانی و ناامنی اوضاع استفاده کنند و به تخت جمشید هجوم ببرند و گنجینه‌های آنجا را غارت کنند. در نتیجه، به سرعت حرکت کرد و خود را به آنجا رساند. او و سپاهیانش وقتی به درون کاخ‌ها قدم نهادند، بسیار بهت‌زده بودند، زیرا به عمرشان چنان جلال و شکوهی ندیده و نشنیده بودند. گنجینه‌های زیادی در تخت جمشید وجود داشت؛ اعم از صندوق‌های سکه و ظروف طلائی و سایر ابزارهای شگفت‌انگیز. این گنجینه‌ها به دستور اسکندر بسته‌بندی و به یونان فرستاده شدند. اما او به این هم اکتفا نکرد. شبی از شب‌ها که با اطرافیانش به عیش و نوش مشغول بود، به تحریک زنی یونانی به نام طائیس کاخ خشایارشا را به آتش کشید، زیرا خشایارشا، پیش از آن آتن را فتح کرده و بنای معروف به «آکرو پلیس» را به آتش

کشیده بود. (مشایخی، ۱۳۳۸: ۴۵۷-۴۵۶).

قرن‌ها بعد که اشمیت باستان‌شناس، ضمن کاوش در تخت جمشید، بقایای فلز ذوب شده را یافت، این خبر تأیید شد! (فریار، ۱۳۴۲). از آن پس، حکومت هخامنشی از بین رفت. انتظام امور از هم گسیخت و گرچه هنوز برخی بناهای تخت جمشید سالم بود، اما هرگز رونق گذشته را نیافت و روز به روز رو به ویرانی نهاد.

دوران فراموشی

تخت جمشید تا چندین قرن از خاطره‌ها محو و تخریبش روزافزون شد. پس از زوال حکومت ساسانی، با فراموش شدن یاد و نام هخامنشیان، دیگر نه کسی می‌دانست این بنا چه بوده است و نه کسی از کتیبه‌های میخی آنجا چیزی می‌فهمید. کم‌کم بر سر زبان‌ها افتاد که اجنه آنجا را ساخته‌اند! از طرف دیگر شایعه شد که آنجا کاخ حضرت سلیمان بوده است. تا اینکه در عصر صفویان، پای اروپاییان به ایران باز شد. عده‌ای از این مسافران، در بازگشت از ایران، خاطرات خود را در سفرنامه‌هایشان می‌نوشتند!

بدین ترتیب، کم‌کم خبر آثار ایران به مغرب‌زمین منتقل شد و آن عده که کنجکاو بودند موضوع را دنبال می‌کردند. در نهایت یک انگلیسی به نام **راولینن** موفق شد خط میخی را بخواند و کتیبه‌ها را ترجمه کند. با توسعه‌ی این روند، سرانجام تخت جمشید شناخته

و درباره‌ی آن مطالبی نوشته شد.

در اواخر دوره‌ی قاجار، برخی باستان‌شناسان اروپایی به خدمت دولت ایران درآمدند و مأموریت یافتند در تخت جمشید به کاوش بپردازند. مهم‌ترین این باستان‌شناسان دو تن بودند: **هرتفلد** و **اشمیت**. با تلاش‌های این دو تن، قسمت‌هایی از مجموعه‌ی تخت جمشید که به مرور زمان در زیر خاک قرار گرفته بود، شناسایی شد، برخی قسمت‌ها مرمت شد و ...

پی‌نوشت

۱. به‌عنوان نمونه:

- سفرنامه‌ی آدام التاریوس. ترجمه‌ی حسین کرد، کتاب برای همه. تهران. ۱۳۶۹.
- سفرنامه‌ی بلوتر. ترجمه‌ی کیکاوس جهان‌داری. خوارزمی. تهران. ۱۳۶۹.
- سفرنامه‌ی تاورنیه. ترجمه‌ی ابوتراب نفیسی. تأیید. اصفهان. ۱۳۶۶.
- سفرنامه‌ی شاردن. ترجمه‌ی اقبال یغمایی. ج ۴. قومی. تهران. ۱۳۷۴.

منابع

- ۱. حیات مردان نامی. ترجمه‌ی رضا مشایخی. بنگاه ترجمه و نشر کتاب آران. ۱۳۳۸.
- ۲. تخت جمشید. ترجمه‌ی عبدالله فریار. فرانکلین و امیرکبیر. تهران. ۱۳۴۲.
- ۳. ارنست هرتسفلد. ایران در شرق باستان. ترجمه‌ی همایون صنعتی‌زاده. پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی. تهران. ۱۳۸۱.
- ۴. ارنست هرتسفلد. اطالال شهر پارسه. ترجمه‌ی مجتبی مینوی. انجمن آثار ملی. تهران. بی‌تا.

دارد و در زمینه‌ی ساخت، تهیه‌کنندگی و کارگردانی فیلم مستند، فیلم کوتاه و فیلم‌های تبلیغاتی فعال است. کارگردانی مجموعه‌ی ۱۳ قسمتی «نقش عشق» شبکه‌ی قرآن در سال ۱۳۸۶ هم از کارهای اوست. در ایران، کره‌ی جنوبی، چین، ترکیه، لبنان و شارجه نمایشگاه‌های تصویرگری و کاریکاتور و عکس داشته است. جوایز بسیاری را نصیب خود کرده است و با ناشران متعدد همکاری دارد.

● برای کتاب یا درس چطور و بر چه مبنایی تصویر تهیه می‌شود؟

گروه سنی، پایه‌ی آموزشی، موضوع درس، عنوان کتاب، جنسیت و موقعیت جغرافیایی مخاطب از اصول تهیه و سفارش عکس یا تصویر متن در کتاب‌های درسی است. البته همه‌ی این موارد به درخواست متن تألیف شده و به مؤلف مربوطه هم بستگی دارند.

● کتاب‌های درسی از چه زمانی تصویردار شدند؟

کتاب‌های آموزشی و درسی در ایران از دهه‌های ۳۰ و ۴۰ تصویر داشتند. در دهه‌ی ۳۰ این تصویرها محدود و غالباً تک‌رنگ، خطی و به روش چاپ سنگی و با چاپ‌های مرسوم آن دوره بودند. البته مصور کردن کتاب‌ها به شکل تک‌نسخه‌ای، همچون کتاب‌های علمی، شعر، ادبی، شاهنامه، ادعیه و ... قبل‌تر هم مرسوم بود. اما تصویرگری به معنای نوین علمی و هنری، از اواخر دهه‌ی ۳۰ و شروع دهه‌ی ۴۰ در کتاب‌ها شکل گرفت و کم‌کم با ظهور رنگ و دستگاه‌های چاپ جدید شکل کامل‌تری به خود گرفت. ورود انتشارات فرانکلین به کار آماده‌سازی کتاب‌های درسی و همچنین

حرکت روی مرز باریک

با مجید ذاکری یونسی، مدیر هنری و رئیس اداره‌ی کنترل کیفیت کتاب‌های درسی

شاید با دیدن تصویرهای کتاب‌های درسی سؤالاتی برایتان پیش آمده باشد! در این باره، با مجید ذاکری یونسی، به‌عنوان معلمی هنرمند و مدیر هنری کتاب‌های درسی، گفت‌وگو کرده‌ایم. نظر تان را به آن جلب می‌کنیم.

مجدید ذاکری یونسی کارشناس ارشد تصویرسازی است و از وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی نشان دو هنری دارد. مدیر هنری کتاب‌های درسی سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی بوده و از سال ۸۰ تاکنون رئیس اداره‌ی کنترل کیفیت کتاب‌های درسی سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی وزارت آموزش و پرورش است. از دیگر مسئولیت‌های او، عضویت هیئت مدیره‌ی انجمن تصویرگران کتاب کودک و داورى جشنواره‌ی هنرهای تجسمی دانش‌آموزان سازمان آموزش و پرورش شهر تهران است. داورى مسابقات هنرهای تجسمی و مدیریت هنری مجلات هم از دیگر سوابق او هستند. بیش از ۵۰ عنوان تصویرگری کتاب کودک و نوجوان را در کارنامه

من به صورت حرفه‌ای و مستمر ۲۶ سال است که کار مدیریت هنری و تصویرگری کتاب را انجام می‌دهم. پس از استخدام در آموزش و پرورش، به‌عنوان دبیر هنر در دوره‌ها و مناطق مختلف مشغول بودم. هم‌زمان، با کتاب‌های درسی و کمک‌آموزشی نیز همکاری می‌کردم. تا به امروز در بیشتر کتاب‌های درسی به‌عنوان مدیر هنری، تصویرگر و طراح جلد همکاری داشته‌ام.

بیشتر در خاطر ما نقش می‌بندد. البته این نکته در مورد دوره‌های گذشته، یعنی دهه‌های پنجاه تا هفتاد بیشتر صادق است. چون در آن دوران تنوع رسانه‌ی بصری به شدت کم بود و دسترسی دانش‌آموزان و کودکان به منابع تصویری بیشتر از طریق کتاب‌های درسی و اندک مجلات موجود بود. بنابراین، این نسل بیشتر نسبت به تصویر و محتوای درسی آن دوره حس نوستالژی دارد. از هنرمندان شاخص و به‌یادماندنی آن دوران کتاب‌های درسی می‌توان از پرویز کلانتری، رویبک آبدالیان، آراپیک باغداساریان، منوچهر درفشه، زمان زمانی، ژانت میخائیلی، غلامعلی مکتبی، صادق صندوقی، نورالدین زرین‌کلک را نام برد.

این استادان سبک‌های متفاوتی در ارائه‌ی تصویر داشتند، اما یک نکته‌ی مشترک در آثار همه‌ی آن‌ها، نگاهشان به تصویرگری ایرانی بود که البته بعد از انقلاب پررنگ‌تر هم شد.

● تفاوت آثار گذشته با تصویرگری امروز کتاب درسی در چیست؟

تصویرسازی در کتاب‌های درسی در حال حاضر تفاوت بسیاری با دوره‌های گذشته دارد. البته این به معنی بهتر بودن و یا بدتر بودن نیست. در دوره‌های گذشته، با توجه به سواد بصری اندک دانش‌آموزان آن زمان، کتاب درسی تنها و جزو معدود منابع بصری بود و طبیعی است که خوشایند و نوستالژی باشد. اما امروزه با توجه به پیشرفت‌های بسیار سریع و زیاد در زمینه‌های ارتباطات و سواد بصری، دیگر سلیقه‌ی مخاطب به اندازه‌ی کل جهان است و با توجه به تغییرات سریع سلیقه‌های بصری در این دوره، دیگر تصویر نوستالژی معنایی کم‌رنگ پیدا کرده است. امروزه پیشرفت در شیوه‌ها و مواد جدید هنری، همچنین چاپ، سبک‌ها و اجزای دیگری را نسبت به دوره‌های گذشته در برداشته است. البته این تنوع و تحولات سریع، گرچه با سرعت تکنولوژی همگام بوده، اما تا حدودی از آن صمیمیت و ماندگاری ذهنی تصویرهای کتاب‌ها کاسته است.

آموزش و به‌کارگیری نقاشان مطرح آن دوره، کتاب‌های درسی را به سمت استانداردهای هنری روز و استفاده از تصویر در کتاب سوق داد.

● چه وجوه تفاوت و برتری سبکی و هنری در کتاب‌های درسی ما نسبت به کتاب‌های درسی دیگر کشورها وجود دارد؟

اصولاً جریان‌های هنری، ادبی، اقتصادی و سیاسی در هر خطه‌ای به شدت تحت تأثیر موقعیت‌های جغرافیایی، زبان، نژاد و فرهنگ هستند و این عناصر بر جریان‌های هنری کشور تأثیرگذارند. در این راستا، تصویرگری در ایران نیز خصوصیات منحصر به خود را دارد. البته با گسترش ارتباطات و تبادلات فرهنگی، هنری، علمی و اقتصادی تصویرگری در ایران نیز بی‌تأثیر از دیگر جوامع هنری نبوده است، اما با توجه به اینکه کتاب درسی یک سند فراگیر و ملی است، این نگاه تصویری در کتاب درسی ملاحظات خاص خود را داشته و دارد.

این ملاحظات، چه در شیوه و سبک و چه در نگاه مردم‌شناسانه و چه در ارائه‌ی اثر، تأثیرگذار است و سبک و سیاق تصویری کتاب‌های درسی ما را از دیگر کشورها متمایز می‌کند. البته این تمایز در دیگر کشورها هم صادق است.

● از چند تصویرگر نوستالژی کتاب‌های گذشته و نوع کار آن‌ها صحبت کنید.

با توجه به دوره‌های آموزشی و کتاب‌های درسی از سال‌های گذشته تا حال، طبیعی است که تصویرها یا متن بعضی از درس‌ها

مربی عروسک کوکى نيست!

گزیده فیلم‌های جشنواره‌ی
بین‌المللی فیلم رشد با موضوع
تقویت مهارت‌های معلمی

عنوان فیلم: عروسک کوکی نیستیم!
کارگردان: امیر منیری
قالب: مستند
مدت زمان: ۵۰ دقیقه

مخاطب فیلم: این فیلم برای تماشای
مدیران، معاونان، معلمان و مربیان
محترم مدرسه توصیه می‌شود.

خلاصه‌ی فیلم

یک خانم مربی پرورشی جوان که از
فعالیت‌های تربیتی و پرورشی دوران
دانش‌آموزی خود دل خوشی ندارد، حالا
خودش در یک مدرسه‌ی دخترانه مربی
پرورشی است و می‌کوشد در کنار
مباحث آموزشی دانش‌آموزان، آن‌ها
را با دنیای واقعی بیرون از مدرسه
آشنا کند، اما نتایج تمام زحمات و
تلاش‌های او این می‌شود که ...

فرهنگیان محترم، اولیای گرامی و متولیان ارجمند آموزش و پرورش برای تهیه فیلم‌های معرفی شده می‌توانند به یکی از روش‌های زیر اقدام کنند:

الف) تماس با شماره تلفن ۰۲۱-۸۸۳۰۵۸۶۱ (گروه تولید فیلم‌های آموزشی).

ب) ارسال درخواست کتبی از طریق نشانی الکترونیکی goroohonari@gmail.com (با ذکر نام، شماره تلفن، کدپستی و نشانی دقیق).

ج) مراجعه‌ی حضوری به این نشانی: تهران، خیابان کریمخان زند، خیابان ایرانشهر شمالی، سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی وزارت آموزش و پرورش، طبقه دوم، گروه توسعه و تولید رسانه‌های شنیداری و دیداری.

روزی مهم در آخرین ماه سال!

پاسداری از ارزش‌های اسلامی و دستاوردهای انقلاب، برنامه‌ریزی و ایجاد هماهنگی بین عملکرد عوامل تربیتی، توجه جدی به نقش معلمان در فعالیت‌های تربیتی و توجه به نقش دانش‌آموزان، از جمله اهداف ستادهای امور تربیتی هستند. از این رو، در جمهوری اسلامی ایران، هشتم اسفند ماه روز «امور تربیتی و تربیت اسلامی» نام‌گذاری شده است. در پی آن، برای معرفی انقلاب اسلامی، افرادی به مدرسه‌ها اعزام شدند و ضمن برگزاری مراسم متعدد، دانش‌آموزان را با اهداف و برنامه‌های انقلاب اسلامی آشنا کردند. این عده بعدها در مدرسه‌ها «مربیان امور تربیتی» لقب گرفتند. به دنبال آن، با همت شهیدان رجایی و باهنر، این مجموعه « نهاد امور تربیتی» نام گرفت. ستاد امور تربیتی، تحقق امر تربیت را به حضور مربی و فعالیت‌های رسمی غیر کلاسی در کنار آموزش‌های کلاسی منوط می‌داند. بنابراین، مهم‌ترین اهداف تشکیل امور تربیتی را حراست از مرزهای اعتقادی و حفظ دستاوردها و تبیین ارزش‌های انقلاب در مدرسه‌ها باید دانست، چراکه انگیزه‌های انقلابی و اسلامی، همراه با شعار «مربیان امور تربیتی سربازان انقلابند» این نهاد انقلابی را شکل داده‌اند. از جهت‌گیری‌ها و اقدامات قابل توجه آموزش و پرورش در این حیطه، تصویب شورای عالی آموزش و پرورش برای موظف کردن آموزش و پرورش به منظور تهیه‌ی طرح جامع تربیت است که بر اساس مفاد آن، مقوله‌ی پرورش باید در کلیه‌ی بخش‌های آموزش و پرورش اعم از ساختار، برنامه‌ها و روش‌ها لحاظ شود. بررسی روند اجمالی تشکیلات و برنامه‌های پرورشی، از سه دوره‌ی متمایز در تحول بخشی از نظام آموزش و پرورش حکایت دارد: الف) سال‌های ۱۳۵۸ تا ۱۳۶۳ که امور تربیتی در بدنه‌ی آموزش و پرورش، با صبغه‌ی دینی و سیاسی و به اقتضای شرایط بدو پیروزی انقلاب و حساسیت در مدرسه‌ها آغاز به کار کرد.

ب) سال‌های ۱۳۶۴ تا ۱۳۷۳ که با ارتقای ساختار امور تربیتی به سطح معاونت، ضمن تعمیم و گسترش فعالیت‌های تربیتی در مدرسه‌ها، برای تهیه و تدوین مبانی نظری، علمی و قوام کارشناسی اقداماتی صورت گرفت.

ج) سال‌های ۱۳۷۳ به بعد که ضمن ادامه‌ی فعالیت‌های امور تربیتی در سطح معاونت پرورشی، در مورد لزوم تلفیق مقوله‌های آموزشی و پرورشی و تعمیم نقش تربیتی در بین مدیران و معلمان و کلیه‌ی برنامه‌ها و روش‌های آموزش و پرورش، سؤال‌هایی جدی طرح شد و درباره‌ی آن‌ها بررسی‌های کارشناسانه صورت گرفت (تاجیک اسماعیلی، ۱۳۸۰).

د) معاونت تربیت بدنی و تندرستی در دی ماه ۱۳۸۰ در وزارت آموزش و پرورش شکل گرفت. در شروع کار، چهار دفتر «بهداشت و تغذیه، تحقیقات و توسعه‌ی فضاهای ورزشی، تربیت بدنی دختران و

تربیت بدنی پسران»، همراه با فدراسیون ورزشی مدرسه‌ها، کار خود را آغاز کردند.

در سال ۱۳۸۳، بر اساس طرح کوچک‌سازی، تشکیلات وزارت آموزش و پرورش ضمن تلفیق و تجمع وظایف دفترهای تربیت بدنی پسران و دختران در یکدیگر، دفتر فعالیت‌های ورزشی شکل گرفت. ۱

مربی تربیتی فداکاری که عروسک کوکی نیست!

مستند «عروسک کوکی نیستم» روایتگر فراز و نشیب‌های یک معلم پرورشی در مدرسه است که تلاش می‌کند با به کارگیری شیوه‌ای نوین، اثرگذاری خود را بر دانش‌آموزان دوچندان کند. در واقع، این معلم پر تلاش به موضوع «پرورش» در نظام آموزش و پرورش کشور نگاهی جدید دارد و می‌کوشد با طرح‌ها و فعالیت‌های خود، همه‌ی مسئولان مدرسه، اولیا و دانش‌آموزان را در مسیری تازه قرار دهد. برای آشنایی هرچه بیشتر مدیران، معاونان، معلمان و مربیان محترم پرورشی در مدرسه‌ها با فعالیت‌های تربیتی و پرورشی مدرسه‌ها، فیلم مستند «عروسک کوکی نیستم» نمونه‌ای بارز و قابل تأمل از فعالیت‌ها و تلاش‌های مربیان پرورشی مدرسه‌ها است که شمار آن‌ها در این سبک و سیاق شاید زیاد نباشد! این فیلم مستند یکی از آثار راه یافته به بخش مسابقه‌ی چهل و هشتمین جشنواره‌ی بین‌المللی فیلم رشد است که به کارگردانی طلبه‌ی جوان، فصلی تازه از نقش مربیان پرورشی در مدرسه‌ها را رونمایی می‌کند.

معرفی کارگردان:

امیر منیری طلبه‌ی جوان و متولد ۱۳۶۷ است. او کار تولید فیلم‌های مستند را از سال اول تبلیغش آغاز کرده است. وی معتقد است رسانه زبان امروز مردم ماست. منیری به غیر از فیلم «عروسک کوکی نیستم»، فیلم‌های دیگری نیز در کارنامه‌ی هنری خود دارد: «چیدا، خشم، خطر انقراض درختان گردو، سسکه یک پول، فرش چین، فسقلی‌ها، گردوی تنها، مکث، نذر ماندگار، همدم، انقلاب در قاب، میراث نجف، پاکبان، مردم نامحرم‌اند، تجارت ابدی». از موفقیت‌های او می‌توان به کسب جایزه‌ی بهترین مستند جشنواره‌ی تلویزیونی اشاره کرد.

منبع

تاجیک اسماعیلی. عزیرالله (۱۳۸۰). «امور پرورشی، ادغام ساختار، حذف یا تعمیم؟» روزنامه‌ی همشهری. شماره‌ی ۲۵۸۱. آذر ماه.

ترکیدن حباب ناباوری

سنگینی آموزش علوم
در پایه‌ی چهارم ابتدایی

علوم چهارم برای کودکی است که ذهنش در حال شکل‌گیری است. در این سن می‌توان تمایز بین علوم متفاوت را توضیح داد و از علوم فیزیک، شیمی، زیست‌شناسی و زمین‌شناسی نام برد. کودک کلاس چهارم می‌تواند به شکل‌گیری حباب تا تشکیل کهکشان توجه کند و از انرژی الکتریکی تا تولید انرژی توسط گیاه را بیاموزد. این همه با هنر معلمی شکل می‌گیرد که از زندگی و تفریح خود می‌زند تا روح علمی بچه‌ها و توان فکری‌شان را پرورش دهد. برای مثال، در بخش‌هایی از کتاب، تفاوت گونه‌های متفاوت جانوری و گیاهی به دانش‌آموزی آموخته می‌شود که در آینده احتمالاً در مرزهای علم ژنتیک کار خواهد کرد. در پایان هر فصل یک پاراگراف به نکات مهم و کاربردی فصل اختصاص یافته است که باید در کلاس به بحث گذاشته شود. در این نوشته می‌کشیم در کنار آموزگاری دلسوز، هر بخش را جداگانه بررسی کنیم.

خوب ببین!

می‌دانیم که خوب دیدن و انجام درست آزمایش، قسمت عمده‌ی یادگیری را تشکیل می‌دهد. هدف از اولین بخش کتاب نیز همین دو نکته است که آموزگار محترم پایه‌ی چهارم باید به آن توجه کافی داشته باشد و در کنار به وجد آمدن دانش‌آموز از درست کردن حباب^۱، این دو کار را نیز به او بیاموزد. در آزمایش دوم، یعنی جذب گرمای بیشتر توسط اجسام تیره، دست آموزگار برای آموزش کاربردهای آن بازتر است و می‌توان کاربردهای آن را به‌عنوان فعالیت خارج از کلاس از دانش‌آموزان خواست. آموزگار می‌تواند با تهیه‌ی چندین متر شیلنگ کولر و زدن رنگ مشکی به آن و قرار دادن آن در آفتاب، یک آبگرمکن آفتابی درست کند و سپس از دانش‌آموز بخواهد در کنار پدر یا مادر و نیز فضای مجازی، انواع و اقسام این آبگرمکن‌ها را بررسی کند.

در بخش دوم، کتاب به‌طور دقیق تفاوت انواع مخلوط را بررسی می‌کند. نکته‌ی کلیدی این است که مطابق تعریف کتاب، محلول‌ها زیرمجموعه‌ی مخلوط‌ها هستند. دبیر محترم باید به این نکته توجه کند و این دو را جدا از هم نداند. مدت زمان حل شدن یک جسم در حلالش نیز تأکید شده است. عوامل مؤثر در آن نیز مهم‌اند؛ مانند سطح تماس جسم حل‌شونده. به همین دلیل، ما از شکر، به جای قند، برای شیرین کردن چای استفاده می‌کنیم. اهمیت بررسی نمودار زمان حل شدن ماده بر حسب دما نیز در این بخش برای دانش‌آموزان توضیح داده شده است که در مباحث شیمی سال‌های بعد بسیار مهم است. خوب است دانش‌آموزان این نمودارها را به‌طور کامل رسم کنند.

می‌توان سر کلاس از دو مخلوط سیمان با آب و گچ با آب، برای قالب‌گیری یک عروسک یا فلک پلاستیکی استفاده کرد و در عین حال، در عمل تفاوت این دو مخلوط را برای دانش‌آموزان نشان داد. کدام یک زودتر سفت می‌شود؟ و در حین درست کردن کدام یک گرمای بیشتری تولید می‌کند؟ کدام یک استحکام بیشتری دارد؟^۲ و ...

چگونه می‌توان از آسیب مخلوط‌ها به بدن و محیط جلوگیری کرد؟ کتاب به نکات مهمی اشاره کرده است که از دیگر موارد می‌توان به پوشیدن دست‌کش در حین کار با سیمان، گچ و مایع ظرف‌شویی اشاره و رها نکردن آن‌ها در طبیعت را گوشزد کرد.^۳ کتاب در سومین بخش، انرژی، به خصوص انرژی جنبشی^۴، را بررسی می‌کند. برای دانش‌آموز درک این نکته که هر جسم، خواه

برق و باتری

در بخش چهارم کتاب در مورد تولید و استفاده‌ی بهینه از انرژی الکتریکی صحبت شده است. این انرژی را به دو دسته‌ی برق شهری و برق تولید شده توسط باتری تقسیم شده است. اولی با استفاده از ژنراتورها و دومی حاصل انرژی شیمیایی است. برای تولید برق شهری می‌توان در کلاس یک موتور الکتریکی اسباب‌بازی را به‌طور برعکس با دست یا به کمک قرقره چرخاند و یک لامپ ال‌ای‌دی را روشن کرد.^۱ همچنین، با کمک یک لیموترش و دو میخ، یکی فولادی و دیگری مسی، می‌توانید یک باتری شیمیایی بسازید و یک لامپ ال‌ای‌دی را روشن کنید.^۲ در صفحه‌ی ۲۹ کتاب، مدارهای موازی و متوالی آزمایش شده و مزایای هر یک توضیح داده شده است. می‌توان برای دانش‌آموزان علاقه‌مند این پرسش را مطرح کرد که یک لامپ در وسط راهرو داریم و می‌خواهیم با دو کلید که در دو طرف راهرو قرار دارند، لامپ را روشن یا خاموش کنیم. چه مداری برای این سیستم طراحی می‌کنیم؟^۱ (شکل ۱) این مدار ذهن دانش‌آموز را کاملاً درگیر خواهد کرد.

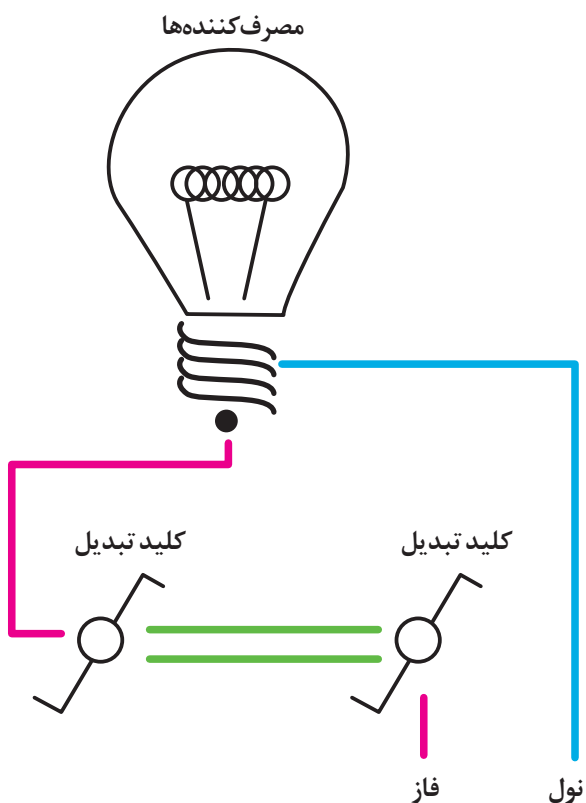
فصل پنجم کتاب به چگونگی اندازه‌گیری دما می‌پردازد. ساخت

مایع و خواه گاز، اگر در حال حرکت باشد انرژی جنبشی دارد، از مهم‌ترین قسمت‌های این بخش است. نکته‌ی مهم دیگر، تبدیل انرژی جنبشی به انواع دیگر انرژی است. مثال آن، تبدیل انرژی جنبشی هوا یا آب در توربین‌های بادی یا آبی به انرژی الکتریکی است. بررسی تولید انرژی الکتریکی از هر نوع انرژی دیگر بسیار مهم است، زیرا در آینده با پایان یافتن سوخت‌های فسیلی، این ایده‌ها از اهمیت بسیاری برخوردار خواهند بود. می‌توان از دانش‌آموزان پرسید آیا در وسط اتوبان‌ها می‌توان توربین‌هایی نصب کرد و انرژی جنبشی هوایی را که از حرکت ماشین‌ها تولید می‌شود برای تولید الکتریسیته به کار برد؟^۳

برای نشان دادن انرژی صوتی می‌توان جلوی بلندگوی یک ضبط صوت یا بلندگوی موبایل مقداری خرده کاغذ قرار داد و به حرکت آن‌ها توجه کرد. برای درک تبدیل انرژی الکتریکی به انرژی نورانی و اتلاف انرژی گرمایی، می‌توان سه نوع لامپ التهابی و کم‌مصرف^۴ و ال‌ای‌دی را با هم روشن کرد و میزان حرارت تولید شده توسط هر یک را با قرار دادن یک دستمال کاغذی روی لامپ‌ها مقایسه کرد.

دانش‌آموزان به‌عنوان کار گروهی می‌توانند خانه‌های قدیمی شهر کاشان یا یزد، یا کاروان‌سراهای شاه عباسی را که در جای‌جای کشور وجود دارد بررسی کنند و به عایق‌های حرارتی آن‌ها توجه کنند^۵، که نشان می‌دهد گذشتگان نیز برای حفظ انرژی اهمیت زیادی قائل بودند.

شکل ۱

یک دماسنج ساده در کلاس اهمیت ویژه‌ای دارد و به آموزش بهتر این بحث کمک می‌کند. این دماسنج از یک قوطی کوچک قرص و یک نی یا مغز پلاستیکی خودکار خالی تشکیل شده است. در قوطی قرص را به اندازه‌ی قطر لوله‌ی خودکار سوراخ و لوله را در آن فرو کنید. سپس مجموعه را از آب رنگی پر کنید. با دست گرفتن قوطی، مشاهده خواهید کرد که آب درون لوله‌ی خودکار شروع به بالا رفتن می‌کند.

برای قسمت آخر می‌توان از دانش‌آموزان در مورد چگونگی اتلاف کمتر انرژی در خانه‌ها، در فصل‌های گرم و سرد سال، پرسش کرد.^{۱۱}

برویم بیرون!

آموزش فصل ششم، همان‌طور که در کتاب اشاره شده، بهتر است در فضای بیرون از کلاس باشد. کوهستان، کنار رودخانه و حتی دشت نیز جای مناسبی برای تشکیل کلاس است. بدیهی است، سنگ‌های هر منطقه با جاهای دیگر متفاوت‌اند، ولی هر سنگی در دسته‌بندی سنگ‌ها در کتاب خواهد گنجید. با مقداری خمیر نیز می‌توان نمونه‌های سنگ‌ها را مشابه‌سازی کرد. برای نشان دادن تصویرها می‌توان فرسایش‌های ناشی از آب، باد و حتی یخچال‌های طبیعی را نیز نمایش داد؛ گرچه کتاب در مورد اخیر نیازی به اشاره ندیده است. حتی فیلم‌های مستندی در زمینه‌ی وضعیت کوه‌های متفاوت در کشور وجود دارند که در کلاس قابل پخش هستند. کوه نیمه فعال تفتان در استان سیستان و بلوچستان نیز از مثال‌های مهمی است که می‌توان به آن اشاره کرد.

پدیده‌ی آهن‌ربا

آهن‌ربا که یکی از جذاب‌ترین پدیده‌های طبیعی است، در فصل هفتم مورد بحث قرار گرفته است. پس از شناسایی مواد مغناطیسی، قطب‌های آهن‌ربا تعیین می‌شوند. در نیروهای بین قطب‌های آهن‌ربا، بهتر است آموزگار به این نکته اشاره کند که برای تعیین قطب‌های آهن‌ربا از نیروی دافعه بین قطب‌های هم‌نام استفاده می‌شود، زیرا آهن‌ربا هم قطب مخالف خود را جذب می‌کند و هم آهن‌ربا. بنابراین، نمی‌توان نیروی جاذبه را فقط به قطب‌های غیرهم‌نام مربوط دانست. قدرت قطب‌های آهن‌ربا را هم می‌توان با خط‌کش اندازه گرفت و هم با تعداد گیره‌هایی که به قطب آهن‌ربا چسبیده‌اند.

خاصیت آهن‌ربایی را هم می‌توان با روش تماس در آهن‌القا کرد و هم با استفاده از جریان الکتریکی که هر دو روش هم در کتاب با آزمایش‌های جالبی بررسی شده‌اند. همچنین، اگر قطب‌نما دارید و یا مطابق روش کتاب آن را ساخته‌اید، می‌توانید به قطب‌های

مغناطیسی زمین هم اشاره کنید و اینکه این قطب‌نما توسط قطب‌های غیر هم‌نام زمین جذب شده‌اند.^{۱۲} در آخر این بخش، با توجه به اینکه در ابتدای کتاب در مورد تبدیل انرژی الکتریکی به انرژی جنبشی در موتورهای الکتریکی صحبت شده بود، می‌توان با یک آهن‌ربای قوی، یک باتری قلمی و مقداری سیم مسی یک موتور ساده‌ی الکتریکی ساخت.^{۱۳}

در درس هشتم، آسمان زیبای شب بررسی شده است. دانش‌آموزان در شهرهای بزرگ، به دلیل آلودگی‌های نوری، از این نعمت آسمانی بی‌بهره‌اند. در صورتی که در شهرهای کوچک یا روستاها این مشکل کمتر وجود دارد. در دل کوهستان و به‌خصوص در کویر، به راحتی می‌توان ستاره‌ها و حتی بعضی از سیارات را در آسمان مشاهده کرد. بنابراین، اگر امکان فراهم کردن یک اردوی شبانه در فاصله‌ای مناسب از شهر وجود داشته باشد، به راحتی می‌توان یک شب بسیار به یاد ماندنی را برای دانش‌آموزان رقم زد. در غیر این صورت، در یک کلاس تاریک با ایجاد سوراخ‌های مناسبی روی یک چتر و روشن کردن یک چراغ‌قوه در زیر آن، می‌توان شبه‌ستاره‌هایی را روی سقف دیوار مشاهده کرد. بازدید از آسمان‌نما نیز از دیگر کارهایی است که در صورت امکان، بسیار مهم و تأثیرگذار است. نمایش فیلم هم می‌تواند برای دانش‌آموزان مفید باشد.

مقایسه‌ی فاصله‌ی بین سیارات تا خورشید نیز جالب است. با مقیاس مناسبی می‌توان در حیاط مدرسه و یا زمین فوتبال آن را بررسی کرد.

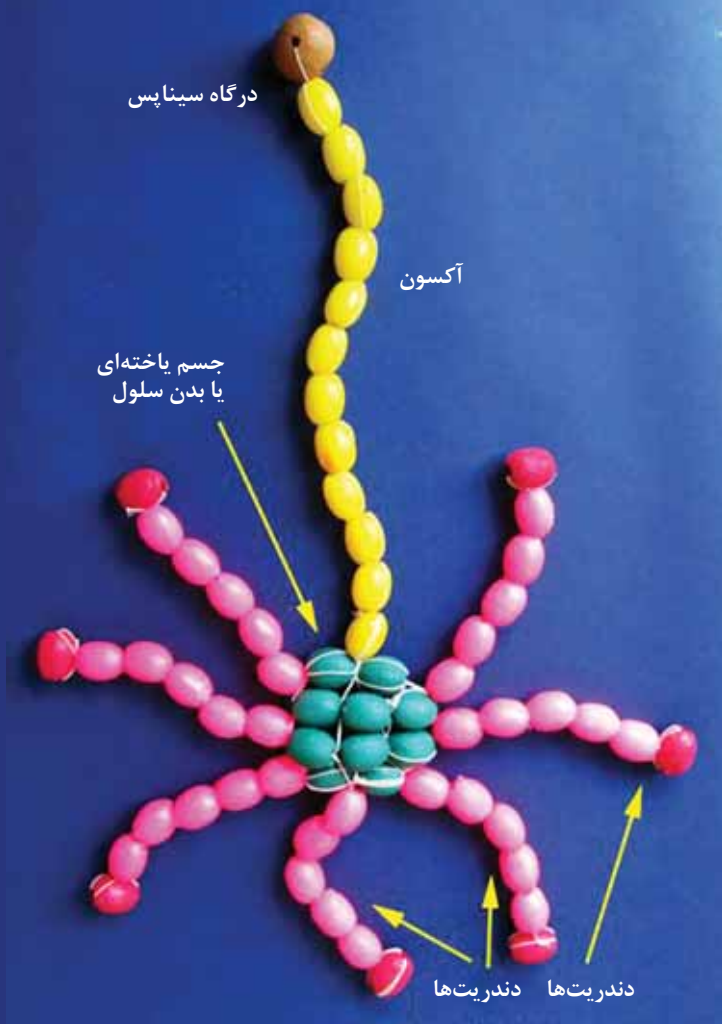
در دو فصل نهم و دهم به مبحث مهم زیست‌شناسی می‌رسیم؛ به‌خصوص ویژگی‌های اعضای بدن و سیستم عصبی، رگ‌ها و عضلات و استخوان‌ها. در ابتدا به نظر می‌رسد کل این فصل‌های باقی‌مانده حفظی باشند، ولی این‌گونه نیست. این موضوع را در آزمایش‌های ارائه شده در این بخش‌ها می‌توان دریافت. چند نمونه از روش‌های آموزشی این بخش از کتاب را می‌آوریم: یک آموزگار خوش ذوق، با استفاده از وسایل بسیار ساده توانسته است کارکرد دستگاه گوارش را برای دانش‌آموزان تداعی کند (شکل ۲).

می‌توان سلول‌های عصبی را با چند دانه‌ی تسبیح و نخ شبیه‌سازی کرد (شکل ۳).

در موارد آخر فصل که در مورد حفاظت از اعضای بدن و خورد و خوراک است، می‌توان به پرهیز از مصرف غذاهای چرب و مصرف کم‌نمک و شکر نیز اشاره کرد.

کتاب در دو فصل یازده و دوازده جانوران و گیاهان را دسته‌بندی می‌کند. این دو بخش را نیز می‌توان با ساخت ماکت جانوران و گیاهان و آویختن آن‌ها در کلاس، برای دانش‌آموزان ملموس‌تر و جذاب‌تر کرد. زحمت معلم خواهد بود اگر از جانوران و گیاهان

شکل ۳

شکل ۲

۷. پنجره‌های کوچک، دیوارهای قطور، آب انبارها و بادگیرها در کنار زیرزمین‌هایی با حوض‌های پرآب، هر یک می‌تواند پروژه‌ای جالب باشد.
۸. این وسیله در بازار وجود دارد. به کمک یک قرقره، محور یک موتور الکتریکی را سریع می‌چرخانید. دو لامپ ال‌ای‌دی که هر دو به خروجی موتور الکتریکی متصل شده‌اند، هر کدام در یک جهت حرکت موتور روشن می‌شوند.

۹. برای این کار از سبب‌زمینی یا مخلوط آب و جوهر نمک نیز می‌توانید استفاده کنید.
۱۰. به این مدار، مدار کلید تبدیل می‌گویند که شکل آن در صفحه‌ی ۳۵ آمده است.
۱۱. بعضی راهکارها عبارت‌اند از: دو جداره کردن پنجره‌ها، کشیدن پلاستیک جلوی پنجره‌ها در زمستان.
۱۲. توجه کنید قطب جنوب مغناطیسی در شمال جغرافیایی است و برعکس.
۱۳. یک آهن‌ربای استوانه‌ای قوی در زیر باتری قلمی قرار دهید و گیره را مطابق شکل روی آن‌ها بگذارید (شکل ۴).

شکل ۴

بومی برای کلاس فهرستی تهیه کند و با گشت‌وگذار در محیط، همه‌ی این موارد را در عمل به دانش‌آموزان نشان دهد. می‌توان جدول گونه‌های جانوری و گیاهی را در کلاس آویخت و سپس گونه‌های بومی را به جدول اضافه کرد.

در آخرین درس، کتاب اکوسیستم‌های متفاوت و رابطه‌ی بین گونه‌های متفاوت را بررسی می‌کند. در این قسمت نیز بهتر است معلم با توجه به زیستگاه‌های منطقه‌ی موردنظر، رابطه‌ی بین جانوران و گیاهان بومی را برای دانش‌آموز بیان کند. البته دانش‌آموزان در سنی هستند که بتوانند در کنار خانواده گزارشی از محیط زیست اطراف خود تهیه کنند و برای هم‌کلاسی‌هایش به صورت کنفرانس ارائه دهند.

پی‌نوشت‌ها

۱. حتی می‌توان حباب چند لایه نیز ساخت. در فضای مجازی انواع روش‌های ساخت آن وجود دارد.
۲. یک آزمایش بسیار جالب و مهم در کلاس درس که به خلاقیت دانش‌آموزان دامن می‌زند؛ ساخت مجسمه‌ی گچی و سیمانی و تراشیدن هر یک با وسیله‌ای مناسب.
۳. موضوع بسیار خوبی برای تحقیقات خارج از کلاس و منزل.

$$K = \frac{1}{2} mv^2 \quad ۴$$

۵. این کار انجام شده و فیلم آن در فضای مجازی موجود است.
۶. لامپ فلورسنت کوچک.

زبان بدن ابزاری برای آموزش

به مجموعه‌ی کردارها و رفتارها، چگونگی بیان کلمات و حالت چهره و ایستادن فرد زبان بدن او گفته می‌شود. در کلاس درس، زبان بدن آموزگار می‌تواند بر تأثیر زبان شفاهی او بیفزاید. معلمان می‌توانند از طریق نگاه کردن به حالت چشم‌ها، صورت‌ها و توجه به فعالیت‌های دانش‌آموزان، بازخورد اطلاعات را دریافت کنند و تدریسشان را در کلاس بهبود بخشند. این روزها از ارتباطات غیر زبانی در بسیاری از حوزه‌ها استفاده می‌شود. آموزگاران باید بتوانند با کمک حالت چهره و حرکات بدن تدریس خود را ساده‌تر کنند.

کلیدواژه‌ها: زبان بدن، تدریس

داشت و آموزش برایشان لذت‌بخش‌تر خواهد بود، اما برعکس، اگر ظاهر معلم شلخته باشد، این فکر را به دانش‌آموزان القا می‌کند که معلمش وظیفه‌نشناس است. این موضوع ممکن است دانش‌آموزان را به بحث‌های خصوصی هدایت و توجه آن‌ها را از کلاس درس منحرف کند.

۲. بهبود تأثیر زبان شفاهی

معلمان معمولاً برای تدریس از زبان شفاهی استفاده می‌کنند، در حالی که استفاده از زبان بدن مؤثرتر است. دانش‌آموزان معمولاً چیزی را که می‌بینند باور می‌کنند. در واقع، آن‌ها می‌توانند نگرش معلمان و لحن آموزگاری آن‌ها را از زبان بدنشان متوجه شوند. در تدریس، تغییر حالت آموزگار در روحیه‌ی یادگیری دانش‌آموزان تأثیر زیادی دارد. دانش‌آموزان آموزگارانی را که سرد و جدی هستند دوست ندارند، بنابراین، آموزگار باید در تدریس، از زبان بدن هم استفاده کند.

۳. تقویت نقش اطلاعات

همان‌طور که می‌دانیم، ارتباط بین انسان‌ها از طریق زبان شفاهی و زبان بدن صورت می‌گیرد و زبان بدن به عنوان حامل اطلاعات نقش مهمی را در برقراری ارتباطات ایفا می‌کند، طوری که دیگر زبان‌ها جایگزین آن نمی‌شوند. روان‌شناسان معتقدند، کلام کمترین میزان اثرگذاری را دارد و سهم آن در ارتباط فقط ۷ درصد است. در حالی که لحن صدا ۳۸ درصد از اثرگذاری در ارتباط را شامل می‌شود و ۵۵ درصد باقی مانده نیز سهم زبان بدن است!

مهارت استفاده از زبان بدن در تدریس

در اینجا راهکارهایی را برای استفاده از زبان بدن در تدریس

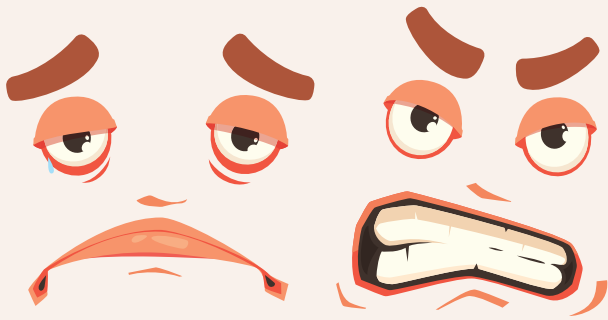
اهمیت زبان بدن

اگر آموزگار بتواند از زبان بدن خود در کلاس به درستی استفاده کند، هر نگاه، لیخند و هر فعالیت او تأثیر روان‌شناختی زیادی روی دانش‌آموزانش دارد. بنابراین، زبان بدن کاری می‌کند که از عهده‌ی زبان شفاهی خارج است. در اینجا اهمیت زبان بدن را در کلاس درس بررسی می‌کنیم:

۱. افزایش و تقویت تأثیر آموزش

در ارتباط بین آموزگار و دانش‌آموزان، حالت چهره، حرکات و وضعیت بدن، نگاه‌ها و حتی لباس‌ها و مدل موها مفهوم بسیاری برای دانش‌آموزان دارد. اگر معلمان با ظاهر آراسته و لباس تمیز و مرتب در کلاس حاضر شوند، دانش‌آموزان احساس خوبی خواهند

۳. استفاده از اشاره و حرکت در موقع سخن گفتن

معمولاً افراد برای تفسیر فعالیت‌های ذهنی و بیان مقصود دست‌ها را حرکت می‌دهند. آموزگار می‌تواند از حرکت‌های دست برای بیان معنی کلمات استفاده کند. همچنین وقتی که آموزگار فقط پشت میز خود می‌نشیند و در کلاس حرکت نمی‌کند، یکی از ابزارهای مدیریت رفتار را از دست می‌دهد. این موضوع ممکن است خیلی به نظر مهم نیاید، اما به طرز عجیبی بر رفتار دانش‌آموزان مؤثر است. راننده‌ای را در نظر بگیرید که با ماشین در حال حرکت است. وقتی به ماشین پلیس نزدیک می‌شود، خیلی با ضابطه رانندگی می‌کند، چون می‌داند به مرجع قانون نزدیک است و رعایت نکردن قانون ممکن است او را به دردسر بیندازد.

آموزگاران بیان می‌کنیم:

۱. ارتباط چشمی

چشم‌ها مهم‌ترین بخش در صورت ما هستند. عبارتی قدیمی می‌گوید: «چشم‌ها دریچه‌ی روح هستند. ارتباط چشمی در روابط بین آموزگار و دانش‌آموز نقش مهمی ایفا می‌کند. معلم به خوبی می‌داند که چطور از ارتباط چشمی در کلاس استفاده کند. بنابراین، رابطه‌های چشمی برای آن‌ها به دو نوع تقسیم می‌شود: تماس چشمی و خیره شدن.

تماس چشمی آن است که آموزگار به طور منظم دانش‌آموزان را نگاه کند. برای مثال، پس از پرسیدن سؤال، با بررسی کلاس از طریق تماس چشمی می‌تواند تشخیص دهد چه کسانی می‌خواهند پاسخ دهند. در ضمن، به دانش‌آموزانی که به پاسخ سؤال فکر نمی‌کنند، یادآوری می‌کند حواسش به آن‌ها هم هست. خیره شدن آن است که به مدت طولانی با چشم‌های خیره به دانش‌آموز نگاه کنید و او را زیر نظر بگیرید. وقتی دانش‌آموزی استرس دارد، چشم‌های مهربان آموزگار می‌تواند او را به آرامش دعوت کند.

اصول استفاده از زبان بدن برای آموزگاران

تأکید می‌کنیم آموزگاران برای استفاده از زبان بدن به‌منظور شادابی فضای کلاس، بهبود روابط بین معلم و دانش‌آموز و پیشرفت در تأثیر آموزش، به این اصل‌ها توجه کنند:

۱. استفاده‌ی مناسب و بجا

اگرچه زبان بدن می‌تواند جایگزین کلمات شود، اما دانش‌آموزان ما ناشنوا نیستند. از زبان بدن باید در جای مناسب استفاده کرد.

۲. طبیعی بودن

دانش‌آموزان همیشه از هر حرکت معلم تقلید می‌کنند. اگر زبان بدن معلم غیرطبیعی باشد، تصویر معلم را تحت تأثیر قرار می‌دهد و دانش‌آموزان سخت با او ارتباط می‌گیرند زمانی که نمی‌توانیم از کلمات استفاده کنیم، از زبان بدن بهره می‌بریم. بنابراین، زبان بدن معلم باید طبیعی و هماهنگ باشد.

۳. شفاف بودن

چیزی که آموزگار می‌گوید یا کاری که او انجام می‌دهد، بر زندگی دانش‌آموزان تأثیر عمیقی می‌گذارد. بنابراین، زبان بدن باید واضح و شفاف باشد. در غیر این صورت ارتباط بین معلم و دانش‌آموز مغشوش و یادگیری دانش‌آموزان دشوار می‌شود.

۲. لبخند زدن

لبخند ارتباطی با حس، اعتماد، دوستی، علاقه و هیجان برقرار می‌کند و بر ارتباط عاطفی می‌افزاید. اخم هم نارضایتی، بی‌میلی، و عصبانیت، بی‌اعتمادی، بی‌علاقگی و کمبود انرژی را نشان می‌دهد. لبخند آموزگار می‌تواند ذهن دانش‌آموزان را تسخیر کند. لبخند نه تنها می‌تواند میان آموزگار و دانش‌آموز تعامل برقرار کند، بلکه فضای کلاس درس را شاداب می‌کند. همچنین، احساسی را که با کلمه نمی‌توان بیان کرد، با لبخند می‌توان منتقل کرد.

منبع

1. Xiaoling Yang, Theory and Practice in Language Studies, Vol. 7, No. 12, pp. 1333-1336, December 2017

صندلی از اضافه وزن بیزار است

اهمیت ورزش در مدرسه

یکی از برنامه‌های پرطرفدار در برنامه‌ی مدرسه‌ای، زنگ تربیت‌بدنی است. تربیت‌بدنی و ورزش در هر اجتماعی جایگاه ویژه‌ای دارد و نقش آن در شکوفایی استعداد‌های افراد و متعاقب آن تقویت و افزایش ظرفیت‌های تربیتی، جسمانی، ذهنی، مهارتی، عاطفی و اجتماعی دانش‌آموزان انکارناپذیر است.

آنچه در پی می‌آید، پژوهش و تجربه‌ی تلفیق ورزش و بازی «صندلی از اضافه وزن بیزار است» از امید امینی، آموزگاری از شهر ربط سردشت در دبستان پسرانه‌ی «شهید رشیدی» است. این برنامه می‌تواند قابل توجه آموزگاران و والدین باشد و هرچه بانشاط‌تر در محیط‌های مناسب یا مدرسه‌ها اجرا شود.

ورزش و بازی آثار مثبت دارد

جلوگیری از چاقی: تغییر شیوه‌ی زندگی به ویژه علاقه‌ی کودکان به غذاهای پرکالری جذاب با ترکیبات نامطلوب، مصرف میان‌وعده‌ها و غذاهای چرب و شیرین، کاهش مصرف مواد غذایی دارای فیبر و نداشتن تحرک باعث بروز پدیده‌ی چاقی شده است. رشد این پدیده از دهه‌ی هشتاد دوبرابر قبل شده است (گلشادی، ۱۳۸۲: ۲۷۳-۲۶۰).

بسیاری از والدین چاقی کودکان را دلیل سلامت آن‌ها می‌دانند، این درحالی است که چاقی، حتی در کودکان، بیماری‌هایی از جمله بیماری‌های عروقی را سبب می‌شود.

با کنترل تغذیه و تأکید به تغذیه‌ی سالم در مدرسه و همچنین گنجاندن برنامه‌ی ورزشی منظم در دبستان، می‌توان از چاقی کودکان جلوگیری کرد.

تقویت حرکات درشت: کودکان در سن ابتدایی در «حرکات درشت» مانند دویدن، پریدن و لی‌لی کردن و با توپ بازی کردن پیشرفت‌های چشمگیری دارند. این حرکات نیاز به تقویت دارند و پیشرفت در آن‌ها نشانه‌ی رشد سالم مغز است.

هماهنگ شدن دست و پا و چشم: هماهنگی حرکات اعضای بدن نیز نشانه‌ی سلامت کارکرد مغز است. با بازی‌های ورزشی مانند والیبال، بدمینتون و حرکات نرمشی می‌توان این هماهنگی را تقویت کرد.

مصرف انرژی: دانش‌آموزان دبستانی سرشار از انرژی هستند و به فعالیت نیاز دارند. آپارتمان نشینی و بازی‌های کامپیوتری مانع رشد آن‌ها می‌شود و هنگامی که نتوانند انرژی خود را تخلیه کنند، ممکن است دچار اختلالات ذهنی و حرکتی شوند. حضور در محیط فراخ مدرسه فرصتی است برای کودکان (به خصوص کودکانی که هر دو والدینشان شاغل هستند) تا خارج از محیط بسته و کوچک خانه به فعالیت بپردازند.

تقویت مهارت‌های اجتماعی و کارگروهی: برای اجتماعی شدن کودکان باید تلاش کرد. ساعت‌های ورزش در مدرسه زمان مناسبی هستند تا کودکان به بازی و فعالیت گروهی بپردازند. در ساعات ورزش دانش‌آموزان آزادند و می‌توانند با راهبری آموزگار کارهای بدنی را به‌صورت گروهی انجام دهند و مفهوم جمع و ارتباط مثبت و مؤثر با هم‌سالان را بیاموزند.

نام بازی: کی صندلی داره

اهداف بازی: سرگرمی و نشاط، افزایش سرعت، چابکی، عکس العمل و هماهنگی عصبی عضلانی

تعداد بازیکنان: ۴ نفر به بالا؛ **سن بازیکنان:** ۷ تا ۱۲ سال، **شکل بندی:** دایره وار

ابزار بازی: تعدادی صندلی (یکی کمتر از تعداد شرکت کنندگان)؛ **محوطه ی بازی:** حیاط دبستان یا کلاس

شرح بازی

در این بازی تمام بازیکنان در یک گروه قرار می گیرند و قبل از آغاز بازی یک داور از بین خودشان انتخاب می کنند. داور تعداد بازیکنان را می شمارد. به طور مثال، اگر ۹ نفر باشند، تعداد ۸ صندلی را به گونه ای منظم می چیند. بازیکنان جلوی صندلی ها به صف می ایستند. با سوت داور یا آموزگار، دانش آموزان دویدن و چرخیدن به دور صندلی ها را آغاز می کنند. این چرخش همچنان ادامه می یابد تا اینکه داور در یک زمان مناسب به سوت خود می دمد. با صدای سوت، بازیکنان باید به سرعت روی صندلی ها بنشینند. با نشستن بازیکنان و با توجه به تعداد صندلی ها، یک نفر صندلی برای نشستن پیدا نمی کند و باید از بازی خارج شود. دور بعد یک صندلی دیگر را هم کم می کنیم و بازی را ادامه می دهیم.

بازی با نفرت باقی مانده و با سوت داور ادامه می یابد تا جایی که دو بازیکن با یک صندلی باقی بمانند.

در دور آخر، با صدای سوت داور، هر کدام از بازیکنان موفق شود روی صندلی بنشینند، به عنوان برنده ی بازی معرفی می شود و مورد تشویق دوستان قرار می گیرد.

منابع

۱. قاسم نژاد، رضا حیدری، صغری و همکاران (۱۳۹۰). مقایسه ی وضعیت تحصیلی و رفتار اجتماعی دانش آموزان ورزشکار و غیر ورزشکار از دیدگاه دبیران، پژوهش نامه ی علوم ورزشی (پژوهش نامه ی مدیریت ورزشی و رفتار حرکتی)، ۷(۱۳).
۲. آزمون، جواد؛ مظفری، سیدامیر احمد و همکاران (۱۳۸۹). مقایسه ی ادراک دانش آموزان دختر و پسر ایرانی از تربیت بدنی و ورزش مدرسه ای. فصلنامه ی المپیک ۱۸(۳).
۳. گلپوشادی، رویا؛ هاشمی پور، مهین و همکاران (۱۳۸۲). فراوانی اضافه وزن و چاقی در نوجوانان و ارتباط آن با عوامل محیطی اصفهان (۱۳۸۰). مجله ی دانشکده ی پزشکی دانشگاه علوم پزشکی تهران ۶۱(۴).

آب از کجاست؟

بررسی چرخه‌ی آب و منابع آبی

«... وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ أَفَلَا يُؤْمِنُونَ» «... و هر چیز زنده‌ای را از آب پدید آوردیم، آیا (باز هم) ایمان نمی‌آورید؟» آیه‌ی ۳۰ سوره‌ی مبارکه‌ی انبیا

آب، بعد از هوا، دومین نیاز انسان است و زندگی تمام موجودات جهان به وجود آن بستگی دارد. محدودیت منابع آب شیرین، رشد سریع جمعیت، افزایش تقاضا و قرار گرفتن ایران در منطقه‌ی خشک و نیمه‌خشک کره‌ی زمین و بارندگی اندک و توزیع نایک‌نواخت مکان بارندگی و همچنین مصرف بالاتر از حد استانداردهای جهانی آب، کشور ما را به سمت بحران کم‌آبی سوق داده است. بدون تردید، عبور از بحران آب نیازمند تغییر بنیادین در همه‌ی سطوح مدیریت و تصمیم‌گیری در کشور است و مستلزم یک تغییر نگرش از «چه مقدار آب مورد نیاز است» به «چه فعالیت‌هایی برای استفاده‌ی درست از منابع آبی موجود باید انجام داد».

این مهم بدون ترویج فرهنگ صرفه‌جویی و مصرف بهینه‌ی آب امکان‌پذیر نیست. از آنجا که آموزش رکن اساسی فرهنگ‌سازی است و اثرپذیرترین سن یادگیری کودکی و نوجوانی است، بنابراین، برنامه‌ریزی آموزشی می‌تواند علاوه بر دانش‌آموزان، خانواده‌ها را نیز با راهکارهای صحیح مصرف آب آشنا سازد.

اولین گام در مورد آموزش آب، توجه به آب در همه‌ی ابعاد زندگی است. بنابراین، این مقاله برای آموزش در یک کلاس درس ارائه می‌شود تا دانش‌آموزان به نقش آب در همه‌ی بخش‌های زندگی پی ببرند.

کلیدواژه‌ها: چرخه‌ی آب، منابع آبی

هدف اول: درک اهمیت و نقش آب در زندگی

آب در این کلاس درس کجاست؟

دانش‌آموزان باید به پاسخ‌های زیر برسند و پس از جمع‌آوری نظراتی که روی تخته نوشته می‌شوند، اهداف آموزشی آموزش داده شوند. تهیه‌ی تصویرهای گویا و نمایش آن‌ها در کلاس درس می‌تواند اثر ماندگاری در هر بخش بر جای بگذارد.

۱. در هوای داخل کلاس، به صورت بخار هوا؛
  ۲. در بدن همه‌ی افراد کلاس؛
  ۳. در مواد غذایی همراه دانش‌آموزان؛
  ۴. در کلیه‌ی مواد موجود در کلاس.
- در بخش اول، یعنی وجود آب در «هوای داخل کلاس» در نظر داریم دانش‌آموزان:
- چرخه‌ی آب را بشناسند؛
  - میزان رطوبت هوا را با یک آزمایش اندازه‌گیری کنند؛
  - با اثر رطوبت هوا روی سلامت بدن خود آشنا شوند؛
  - کاربردهایی از فناوری‌های نو در استفاده از رطوبت هوا را بشناسند.
- اطلاعات: از جمله مواد تشکیل‌دهنده‌ی هوا بخار آب است.

شکل ۱

اطلاعات: میزان بخار آب موجود در جو زمین بسیار زیاد است. سؤال: آب موجود در جو زمین از کجا می‌آید؟

شکل ۲

در اینجا می‌توان چرخه‌ی آب را آموزش داد. در چرخه‌ی آب، از دانش‌آموزان خواسته شود درباره‌ی ارتباط این چرخه با زندگی خود توضیح دهند. همچنین، یک مثال ملموس از دیدن بخار آب در هوا بیان کنند. مه اولین مثال است و بخار آب روی دیواره‌ی لیوان آب یخ مثال بعدی است. (شکل ۳)

سؤال: چگونه خانه‌ی خود را مرطوب نگه داریم؟
روش‌های پیشنهادی دانش‌آموزان را روی تخته بنویسید.

- نگهداری گل و گیاه در منزل
  - پهن کردن رخت‌ها روی رخت‌آویز در منزل
  - گذاشتن ظرف حاوی آب روی شوفاژ یا بخاری
  - باز گذاشتن در حمام بعد از استحمام
  - استفاده از دستگاه رطوبت‌ساز
- اطلاعات:** می‌توان به کمک دستگاه‌هایی، رطوبت هوا را جذب و از آن برای آبیاری گیاهان یا نوشیدن استفاده کرد. نمونه‌هایی از تکنولوژی‌های استفاده از رطوبت هوا:

شکل ۳

اطلاعات: میزان رطوبت هوای مناسب در منزل بین ۵۰ تا ۶۰ درصد است.

آزمایش: چگونه رطوبت منزل را اندازه بگیریم؟

برای تشخیص مرطوب بودن یا خشک بودن فضای خانه توصیه می‌شود مراحل زیر را با دقت و به ترتیب انجام دهید:

۱. کافی است سه قالب یخ را در یک لیوان قرار دهید.
۲. مقداری آب به لیوان اضافه کنید.

۳. اجازه دهید لیوان به مدت سه دقیقه در فضای خانه قرار بگیرد.
۴. پس از گذشت سه دقیقه، چنانچه سطح خارجی لیوان شما دارای رطوبت بود، هوای خانه از رطوبت کافی برخوردار است، اما اگر سطح خارجی لیوان هیچ رطوبتی نداشته باشد، مبنی بر این است که فضای خانه‌ی شما بسیار خشک است.

سؤال: کمبود رطوبت هوا و خشک بودن هوای منزل چه اثری بر بدن ما دارد؟

برخی از مشکلاتی که هوای خشک پدید می‌آورد، عبارتند از: افزایش ابتلا به آنفولانزا، سرماخوردگی شدید، خشک شدن پوست بدن، افزایش الکتریسیته‌ی ساکن، خشک شدن چشم‌ها، تشدید سینوزیت و سردردهای سینوسی.

شکل ۵. گلخانه‌ای با استفاده از جذب رطوبت هوا

۲. در بدن همه‌ی افراد کلاس

در این بخش دانش‌آموزان می‌آموزند:

- چه میزان آب در بدن انسان موجود است.

اطلاعات: حدود ۷۰ درصد بدن انسان آب است.

شکل ۶

- آب در بدن چه اثراتی بر سلامت دارد:

- مانع از سوختن حرارت ناشی از فعالیت‌های شیمیایی ماهیچه‌های بدن ما می‌شود؛
- ضربه‌گیر بدن است؛
- آب ناشی از تعرق، بدن را خنک می‌کند.

شکل ۴

شکل ۷

جدول ۱. میزان آب موجود در بعضی از مواد غذایی

درصد آب	ماده غذایی	درصد آب	ماده غذایی
۲۸	مربا	۹۴	گوجه‌فرنگی
۲۷	کشمش	۹۳	هندوانه
۲۰	عسل	۹۲	کلم
۱۷	کره	۹۰	توت‌فرنگی
۱۲	آرد گندم	۹۰	لوبیای سبز
۱۲	برنج	۸۹	هلو
۱۰	ماکارونی	۸۷	پرتقال
۵	بیسکویت	۸۷	شیر
۳/۵	شیر خشک	۷۸	سیب‌زمینی
۱/۵	چیپس سیب‌زمینی	۷۰	گوشت (مرغ)
۱-۲	آب‌نبات	۶۵	گوشت

سؤال: به نظر شما چه میزان آب باید در روز بنوشیم؟

۳. در مواد غذایی همراه دانش‌آموزان

اطلاعات: در تمام مواد غذایی، اعم از منشأ گیاهی یا جانوری، آب وجود دارد.

۴. در کلیه‌ی مواد موجود در کلاس

پیچیده‌ترین بخش، آموزش «آب مجازی» است. در این بخش دانش‌آموزان یاد می‌گیرند:

- آب به دو صورت مستقیم و غیرمستقیم مصرف می‌شود.
- برای تولید و ساخت همه‌ی کالاهای کلاس و پوشاک و لوازمشان آب مصرف شده است.
- تولید زباله به معنای دور ریختن مقدار زیادی آب است.
- چرخه‌ی تولید یک کالا مثل کاغذ، با تأکید بر موضوع آب مجازی چگونه است.

جدول ۲

مقدار آب مجازی برخی مواد غذایی و کالاهای مصرفی

کالا یا مواد غذایی	آب مجازی (لیتر)	کالا یا مواد غذایی	آب مجازی (لیتر)
یک لیوان شیر	۲۰۰	یک کیلوگرم گندم	۱۳۰۰
یک فنجان چای	۱۸	یک کیلوگرم جو	۱۴۰۰
یک برش نان	۴۰	یک قالب پنیر ۵۰۰ گرمی	۲۵۰۰
یک عدد تخم‌مرغ	۱۳۵	یک کیلوگرم گوشت گاو	۱۵۰۰۰
یک عدد سیب‌زمینی	۲۵	یک کیلوگرم گوشت مرغ	۴۰۰۰
یک برگ کاغذ A4	۱۰	گوشت پاک‌کن (۳۳/۰ گرمی)	۳/۶
یک فنجان قهوه	۱۴۰	یک کیلوگرم پلاستیک	۱۹۰
نان + پنیر (۳۰۰ گرم + ۱۰ گرم)	۹۰	پیراهن نخی متوسط (۵۰۰ گرمی)	۴۱۰۰
یک عدد گوجه‌فرنگی	۱۳	یک عدد همبرگر ۱۵۰ گرمی	۲۴۰۰
یک عدد سیب	۷۰	یک جفت کفش چرمی	۸۰۰۰
یک لیوان آب پرتقال	۱۷۰	یک ریز تراشه کامپیوتر (۲ گرم)	۳۲
یک لیوان آب سیب	۱۹۰	پیراهن نخی متوسط (۵۰۰ گرمی)	۴۱۰۰
یک عدد پرتقال	۵۰	یک خودرو مسافرتی ۱۱۰۰ کیلوگرمی	۴۰۰۰۰۰

آب مجازی (آب مورد نیاز برای تولید حجم مشخصی از یک محصول) تولیدات دامی بیشتر از محصولات زراعی است، زیرا در پرورش حیوان زنده، مقدار زیادی محصول کشاورزی (علوفه و غلات)، آب برای آشامیدن و همچنین آب برای نگهداری محیط مصرف می‌شود.

انتظار می‌رود دانش‌آموزان پس از مطرح شدن کلیه‌ی مطالب بالا، به اهمیت آب در زندگی خود پی ببرند. در پایان، از دانش‌آموزان بخواهید یک داستان با عنوان «آب در زندگی من» بنویسند. با بررسی داستان‌ها می‌توانید گام بعدی آموزش‌های خود را بر مبنای صرفه‌جویی در مصرف آب طراحی کنید.

ما خوب فکر می کنیم

پدیدآورندگان: لاله صحافی، صبا مولوی شیرازی، زینب رحمتی، صبا اصیلی، فاطمه موسوی بصیرت، بهناز حجاری زاده
ناشر: تهران: مؤسسه فرهنگی و هنری شناخت و تربیت انگاره

نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۷

قیمت: ۳۸۰۰۰ تومان

در گذشته تصور می شد کودکان با شیوه های از پیش آماده ای برای تفکر به دنیا می آیند، اما پژوهش های اخیر نشان می دهد که چنین چیزی حقیقت ندارد. امروزه می دانیم که به دلیل خاصیت انعطاف پذیری مغز انسان، شیوه های تفکر و مسیرهای عصبی از طریق تجربه شکل می گیرند. بنابراین، تفکر قابل بهبود و یادگیری است. از این رو، «پرورش تفکر به منزله ی هدف اساسی تربیت»، برای بسیاری از مربیان و متخصصان تعلیم و تربیت به یک چالش تبدیل شده است و در سال های اخیر، در سراسر جهان، برنامه های متنوعی مبتنی بر انواع رویکردها، به منظور توسعه ی تفکر کودکان، طراحی و ارائه شده اند.

برای پرورش تفکر کودکان باید فرصت هایی را فراهم کنیم که آن ها، در فرایندهایی که تفکر خوب را می سازند، درگیر شوند. به این منظور لازم است کودکان نسبت به فرایند تفکر خود آگاه شوند. در این شرایط آن ها می توانند برای بهبود این فرایند و توجه بیشتر به آن تلاش کنند. به این ترتیب، نگرش کودکان نسبت به تفکر و در برخورد با مسائل تغییر می کند و آنان یاد می گیرند راهبردهایی برای سامان دهی فرایند تفکر خود پیدا کنند.

کتاب «ما خوب فکر می کنیم» شامل ۱۸ فعالیت است که به منظور تمرین و پرورش تفکر کودکان پنج تا هفت ساله تدوین شده اند. این فعالیت ها می توانند با همراهی مربی یا والدین برای کودکان اجرا شوند. در شرح هر فعالیت در کتاب، ابتدا خلاصه ی فعالیت و سپس مهارت تفکر مربوط و ابزار مورد نیاز می آید. در نهایت هم گام های اجرایی برای مربی توضیح داده می شوند. برخی از فعالیت ها موارد پیشنهادی و توصیه هایی اجرایی را نیز در بردارند که برای بهبود روند فعالیت به کمک مربی می آیند.

برای مثال، در فعالیت شماره ی ۶ این کتاب با عنوان «حدس بز!» از کودکان خواسته می شود کلمه ای را انتخاب کنند و در ذهن خود نگه دارند. سپس با توضیح و توصیف، کودکان دیگر را برای حدس زدن کلمه ی مورد نظر راهنمایی کنند. در توصیه ی اجرایی این فعالیت آمده است، به بچه ها بگویید باید واژه ی مورد نظر را

توضیح دهند و به طور مستقیم به آن اشاره نکنند. می توانید خودتان با یک مثال شروع کنید تا بچه ها متوجه شوند از چه نوع جمله هایی استفاده کنند.

در این فعالیت، دانش آموزان مهارت «تفکر فهمی» را درک و تقویت می کنند. لازم به ذکر است، فعالیت های کتاب به چهار دسته ی تفکر تقسیم شده اند. این دسته ها به طور خلاصه عبارت اند از:

تفکر فهمی: هدف از این نوع تفکر آن است که یادگیری با فهم و به منظور کاربرد دانش و مهارت انجام شود. این فرایند در مقابل حفظ طوطی وار قرار می گیرد.

حل مسئله و تصمیم گیری: در بسیاری مواقع، افراد در موقعیتی قرار می گیرند که باید برای آن راه حل مناسبی ارائه کنند، یا باید بین گزینه هایی که دارند، تصمیم بگیرند.

تفکر خلاق: هدف از این نوع تفکر تولید ایده های اثر بخش و بدیع است.

فراشناخت: دانش فرد و آگاهی و کنترل او بر تفکر خود، فراشناخت نامیده می شود. آگاهی از نقاط ضعف و قوت ذهنی، و توجه به فرایند تفکر، پیش از، در حین، و پس از تفکر، به فراشناخت مربوط است.

نحوه اشتراک مجلات رشد:

الف. مراجعه به وبگاه مجلات رشد به نشانی www.roshdmag.ir و ثبت نام در سایت و سفارش و خرید از طریق درگاه الکترونیکی بانکی.
ب. واریز مبلغ اشتراک به شماره حساب ۳۹۶۶۲۰۰۰ بانک تجارت، شعبه سهراب آرمایش کد ۳۹۵ در وجه شرکت افست و ارسال فیش بانکی به همراه برگ تکمیل شده اشتراک با پست سفارشی یا از طریق دورنگار به شماره ۰۲۱-۸۸۴۹۰۲۳۳ شماره شبیا: ۰۲۱-۸۸۴۹۰۲۳۳
شماره شبیا: ۰۲۱-۸۸۴۹۰۲۳۳
شماره شبیا: ۰۲۱-۸۸۴۹۰۲۳۳

عنوان مجلات در خواستی:

- ◆ نام و نام خانوادگی: .....
- ◆ تاریخ تولد: .....
- ◆ میزان تحصیلات: .....
- ◆ تلفن: .....
- ◆ نشانی کامل پستی: .....
- ◆ استان: شهرستان: .....
- ◆ خیابان: .....
- ◆ پلاک: کد پستی: .....
- ◆ شماره فیش بانکی: .....
- ◆ مبلغ پرداختی: .....
- ◆ اگر قبلاً مشترک مجله رشد بوده‌اید، شماره اشتراک خود را بنویسید: .....

امضا:

- ◆ نشانی: تهران، صندوق پستی امور مشترکین: ۳۳۳۱-۱۵۸۷۵
- ◆ تلفن امور مشترکین: ۰۲۱-۸۸۸۶۷۳۰۸
- ◆ Email: Eshterak@roshdmag.ir

- ◆ هزینه اشتراک سالانه مجلات عمومی رشد (هشت شماره): ۵۵۰/۰۰۰ ریال
- ◆ هزینه اشتراک یک ساله مجلات تخصصی رشد (سه شماره): ۳۵۰/۰۰۰ ریال

شرایط ارسال
مطلب و مقاله

ماهنامه‌ی رشد آموزش ابتدایی آثاری را بررسی می‌کند که در یکی از دسته‌های زیر باشد:

مطالب عمومی

۱. خاطره: معلمان محترم می‌توانند خاطرات تلخ و شیرین خود را برای درج در ماهنامه بفرستند. خاطره باید به مدرسه، درس، دانش آموز و روابط معلم و شاگرد مربوط باشد.
۲. تجربه: معلمان محترم می‌توانند تجربه‌های خود را در زمینه‌های آموزشی و تربیتی برای مجله بفرستند. تجربه‌های خلاقانه که معلمان تازه‌کارتر را راهنمایی کنند، در اولویت چاپ قرار می‌گیرند.
۳. داستان: سوژه‌های داستان‌ها باید در حوزه‌ی معلمی و دارای مضمون‌های اخلاقی و پرورشی باشند. البته می‌توانند به زندگی خارج از مدرسه‌ی معلم نیز مربوط باشند.
۴. خبر و گزارش فعالیت: اخبار و گزارش فعالیت‌های آموزشی و پرورشی، به شرط اینکه تازه و بدیع باشند.

مطالب تخصصی

- مقاله: ماهنامه از مقاله‌های معلمان پژوهشگر استقبال می‌کند. اما شرایط پذیرش مقاله به شرح زیرند:
۱. به موضوعات جدید و مسائل نوین آموزش و پرورش دوره‌ی آموزش ابتدایی مربوط باشد.
  ۲. در صورت لزوم با عکس و جدول‌های لازم همراه باشد.
  ۳. در قالب مقالات دانشگاهی نباشد.
  ۴. حداقل ۵۰۰ کلمه و حداکثر ۱۸۰۰ کلمه باشند.
  ۵. مقاله‌های کپی شده سریع تشخیص داده و کنار گذاشته می‌شوند.
  ۶. چکیده‌ی مقاله در حداکثر ۲۰۰ کلمه با مقاله همراه شود.
  ۷. منابع تحقیق به ضمیمه‌ی مقاله ارسال شوند.
  ۸. عنوان شغلی نویسنده درج شود. ممکن است مدارک لازم درخواست شود.

نکات دیگر

تحقیقات و پایان‌نامه‌های دانشجویی را برای این مجله نفرستید. شما باید بتوانید کل مطلب پژوهش خود را در قالب مقاله‌ای ژورنالیستی و با رعایت حجم گفته شده تنظیم و ارسال کنید. از آنجا که مطالب هر شماره از ماهنامه سه ماه قبل از انتشار کامل می‌شوند، لطفاً پس از ارسال مقاله برای نتیجه‌ی آن صبوری کنید. ممکن است مطالب ارسالی شما در سال بعد استفاده شوند. ماهنامه تعهدی در قبال انتشار مقاله‌ی شما ندارد. هر چه مقاله‌ای محکم‌تر، مستدل‌تر و به‌روزتر باشد، اقبال بیشتری برای انتشار آن وجود دارد. ماهنامه در انتخاب، تلخیص و ویرایش مطالب منتخب خود آزادی کامل دارد. در صورت ارسال با ایمیل، در بخش موضوع ایمیل نام مقاله و نویسنده ذکر شود. شماره تلفن و نشانی در اصل مقاله تایپ شود. متن خود را در قالب فایل «ورد» به ایمیل الصاق کنید. فایل «پی‌دی‌اف» نفرستید. برای آثار ترجمه‌ای، لطفاً متن زبان اصلی اثر را همراه فایل ترجمه، به ایمیل ضمیمه کنید و مختصری از زندگی‌نامه و آثار دیگر نویسنده‌ی اصلی را هم بفرستید.

هیجان موشک‌پرانی

روش تدریس درس نیرو در علوم ششم ابتدایی

تشخیص دهند. اینجا آموزگار باید بچه‌ها را راهنمایی کند. همه‌ی دانش‌آموزان فعال‌اند. در کل، این زنگ باید زنگ شور و هیجان باشد. بچه‌ها هم وسیله‌ی آزمایش را از وسایل روزمره و در دسترس آماده می‌کنند و به کلاس می‌آورند. این آزمایش از فصل «نیرو» است. به هر گروه می‌گوییم به اصطلاح یک موشک یا یک هواپیمای کاغذی درست کنند و همراه بیاورند. می‌خواهم یک مسابقه همراه با جایزه ترتیب بدهم.

روز امتحان

روز مسابقه فرا می‌رسد. همه خوشحال هستند. در حیاط مدرسه، هر گروه هواپیمای خود را با اعلام من و تشویق هم‌کلاسی‌های خود پرتاب می‌کند. من با کمک یکی از دانش‌آموزان، مسیر پرش هواپیما را با متر اندازه می‌گیرم. بچه‌ها مشاهده می‌کنند هواپیمای بعضی از گروه‌ها بیشتر و بعضی کمتر حرکت می‌کند.

با پایان یافتن مسابقه، بچه‌ها را به کلاس می‌آورم تا با کمک خودشان نتیجه را بگیریم و به هدف اصلی این آزمایش، یعنی «اثر مقاومت هوا در برابر اشیا» برسیم. با مقایسه‌ی هواپیمایی که مسیر زیادی را پیموده و هواپیمایی که مسیر کمتری را طی کرده است از آن‌ها می‌خواهم تفاوت این دو هواپیما را بگویند.

در آخر دانش‌آموزان به این اهداف می‌رسند:

۱. مقاومت هوا را نشان می‌دهند و خصوصیات وسایلی را که اثر مقاومت هوا روی آن‌ها در کمترین حد باشد، بیان می‌کنند.
۲. با انجام چند آزمایش به رابطه‌ی سرعت و فشار هوا پی می‌برند.
۳. متوجه می‌شوند که از رابطه‌ی بین افزایش سرعت عبور هوا با کاهش فشار (اصل برنولی) در کجا‌های زندگی استفاده می‌شود.
۴. آموخته‌های خود را در این مبحث روی ساخت هواپیمای کاغذی (موشک) به کار می‌گیرند و موشک‌هایی با بُرد زیاد و زمان پروازی طولانی می‌سازند.

علوم تجربی یکی از حوزه‌های یادگیری در برنامه‌ی درسی ملی و حاصل کوشش انسان برای درک واقعیت‌های هستی و کشف فعل خداوند تعریف شده است. در این واحد درسی تلاش می‌شود بین چهار عرصه‌ی اصلی ارتباطی یادگیری یعنی خود با «خود، خلق، خلقت و خالق متعال»، در پنج عنصر «تفکر، ایمان، علم، عمل و اخلاق»، ارتباط معنادار به وجود آید. بنابراین، امروزه آموختن علوم تجربی همچون سوادآموزی و حساب کردن امری ضروری است که با زندگی روزمره‌ی ما مرتبط است. امروزه آموزش علوم بیشتر به آموزش راه یادگیری می‌پردازد که آگاهی از آن برای هر کودکی لازم است، چرا که در دنیایی زندگی می‌کند که به سرعت در حال تغییر است و فرد باید خود را دائم با آن تغییرات هماهنگ کند. به همین دلیل، در کتاب‌های علوم دوره‌ی ابتدایی، جهت‌گیری طراحی محتوا به جای موضوع محور، به صورت زمینه‌محور انجام شده است.

فاطمه مریدی، آموزگار دبستان مهدیه‌ی ۲ از سیرجان، عرصه‌ی یادگیری ارتباطی خود با خلقت را بر پایه‌ی همین اصل، در پی جذاب‌تر و بادوام‌تر کردن یادگیری است. مریدی می‌گوید، در علوم ششم، در بحث «می‌خواهم بسازم» مطالب طوری طراحی شده‌اند که همه‌ی دانش‌آموزان با توانمندی‌های خود وسایل آزمایشی را بسازند و از راه مشارکت در فعالیت‌های گروهی، موضوع را به خوبی بشناسند. از زبان وی آزمایش را دنبال می‌کنیم. کلیدواژه‌ها: مقاومت، هوا، نیرو، روش تدریس

مقاومت هوا

تجربه‌ای که این‌جانب در این چند سال تدریس علوم کسب و هدف‌های آموزشی را محقق کردم، این است که اول سال بچه‌ها را گروه‌بندی می‌کنم. در زنگ علوم، وظیفه‌ی گروه‌ها تعیین می‌شود. هر گروه باید آزمایش مربوط به درس را جداگانه انجام دهد تا خود به هدف برسد. مثلاً برای تشخیص اثر نیروی مقاومت اجسام بر هوا، دانش‌آموزان باید یک وسیله بسازند و اثر نیرو را بر آن جسم

در هر شماره از مجله، آموزگاران، کارشناسان دوره‌ی ابتدایی و دیگر مخاطبان با ارسال مقالات، عکس‌ها، خاطرات، تجربه‌های کلاسی و یا حرف‌های خودماني، ما را در پربارتر شدن این ماهنامه یاری می‌کنند. در ادامه نام بعضی مخاطبان و مطالب ارسالی آن‌ها درج شده است. توجه همکاران محترم به نکات و تذکرات کارشناسان مجله در ارسال مطالب می‌تواند راهگشا و سازنده باشد.

با رعایت اصول نگارش و مورد نیاز مجله، به نویسندگان این نشریه پيوندید.

- ۱ **ابوالفضل شریفان؛** دبستان سما، سبزواری، خراسان رضوی.
مقاله‌ی خلاقیت در حل مسائل ریاضی بلندتر از حد معمول بود. اگر مقاله یا تجربه‌های کاری خودتان را هم با یکی از این شیوه‌ها که ارسال کرده‌اید، تلفیق کنید، کاربردی‌تر و در مجله قابل استفاده خواهد بود.
- ۲ **روح‌الله نیکوکار؛** آموزگار ناحیه‌ی ۴ مشهد.
مقاله‌ی «راه‌های افزایش بهره‌وری در کلاس و رفع بی‌انگیزگی یا روش حلقه‌های نکویی» را از شما خواندیم. منتظر دیگر طرح‌ها و نوشته‌های خلاقانه‌ی شما هستیم.
- ۳ **سیده سهیلا طاهری؛** آموزگار، دره‌شهر.
ایده‌ی نمایش چهار ناحیه‌ی آب‌وهوایی ایران جالب بود، اما چون در قالب عکس و باکیفیتی نامناسب ارسال شده بود، نتوانستیم از آن استفاده کنیم.
- ۴ **عادل رضوانی پور؛** کوچصفهان، گیلان.
مقاله‌ی «نقش انگیزش در یادگیری دانش‌آموزان» هم طولانی است و هم در سرفصل‌های این دوره جا نمی‌گیرد.
- ۵ **فاطمه محمدی؛** آموزگار، تهران.
ایده‌ی آزمایش‌ها و ساخت وسایل با بهره گرفتن از درس‌های علوم یا ریاضی بسیار خوب است. اما نکته‌ی شایان ذکر این است که شرح آزمایش باید دقیق و همراه با تصویر باشد.
- ۶ **فرحناز قاسمیان، محمدهادی قاسمیان؛** مازندران.
مقاله‌ی «نقش معلم در شکل‌گیری هویت دینی دانش‌آموزان» طولانی بود. خواهشمندیم همراهان گرامی به شکل تدوین و تنظیم مقالات و مطالب در مجله‌ی رشد آموزش ابتدایی توجه فرمایند و آثار خود را مطابق آن بفرستند.
- ۷ **سمیه ازبک‌زایی؛** آموزگار دبستان شهید نامجو، شماره‌ی ۱، ناحیه‌ی یک زاهدان.
مطلب «تقدیم به روح ملوانان» را دیدیم. از حس و حال خوبتان و همدردی‌تان در سال‌گرد فاجعه‌ی «کشتی سانچی» متشکریم.
- ۸ **محمود محمدی، حمدالله محمدی؛** ناحیه‌ی ۲ زنجان.
«درس‌پژوهی چه چیز نیست؟»
با تشکر از همراهی دوستان به عرض می‌رساند این مقاله در سرفصل‌های جاری مجله فعلاً قابل استفاده نیست.

© همراهان گرامی، همکاران محترم، لطفاً یک ماه پس از ارسال پستی یا الکترونیکی هر متن و نوشته، با دفتر مجله و شماره تلفن ۰۲۱-۸۸۸۳۹۱۷۸ تماس بگیرید و از رسیدن اثر خود اطمینان حاصل فرمایید.

روز پدر و میلاد امام علی (ع) مبارک باد

پیامبر اعظم (صلوات الله علیه و آله) فرموده‌اند: «أَنَا وَ عَلِيٌّ أَبَوَا هَذِهِ الْأُمَّةِ»: من و علی دو پدر این امت هستیم.

(بحار الانوار، محمدباقر مجلسی، ج ۱۶، ص ۹۵)

با کتاب به سوی فکر و مهارت

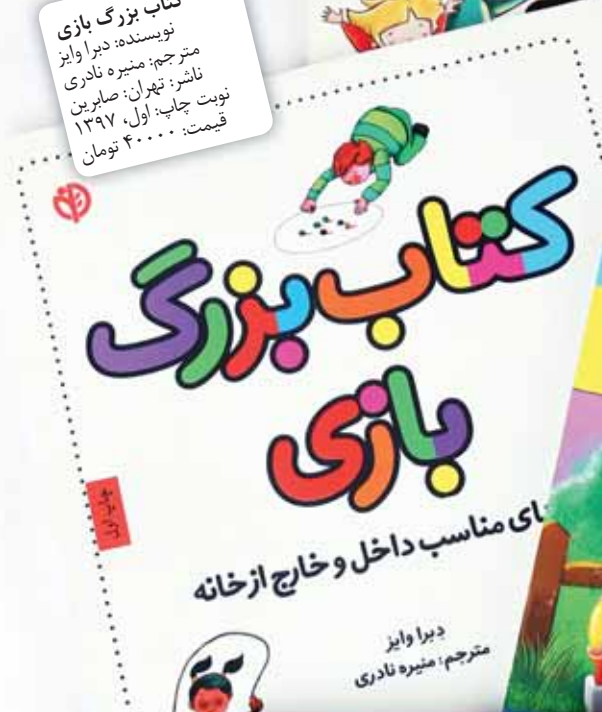
کتاب‌های برگزیده‌ی جشنواره‌ی کتاب رشد

در هفدهمین جشنواره‌ی کتاب رشد دفتر انتشارات و فناوری آموزشی سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، این چهار کتاب برگزیده و شایسته‌ی تقدیر شدند.

ما خوب فکر می‌کنیم
پدیدآورندگان: لاله صحافی، صبا مولوی شیرازی، زینب رحمتی، صبا اصیلی، فاطمه موسوی بصیرت، بهناز حجازی‌زاده
ناشر: تهران: مؤسسه‌ی فرهنگی و هنری شناخت و تربیت انگاره
نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۷
قیمت: ۳۸۰۰۰ تومان

کتاب بزرگ بازی
نویسنده: دبرا وایز
مترجم: منیره نادری
ناشر: تهران: صابرین
نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۷
قیمت: ۴۰۰۰۰ تومان

کتاب کار پیش دبستانی مهارت‌های زندگی
پدیدآور: ثنا حسین پور
ناشر: تهران: خیلی سبز
نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۷
قیمت: ۲۰۰۰۰ تومان

دست‌نامه‌ی تربیت بدنی
مؤلفین: احمد دهنوی، حمیدرضا نجفیان، فاطمه تقوی معاضد، زهرا کمالی، سعید خسروی، دکتر محسن وحدانی، دکتر زهرا تسلیمی، مهرونوش ایلیاتی
ناشر: تهران: وزارت آموزش و پرورش، معاونت پرورشی، مؤسسه‌ی فرهنگی منادی تربیت
نوبت چاپ: ۱۳۹۷